

**Aineettomien pääomien ylisukupolvinen siirtyminen
harrastustoiminnassa
- Tapaustutkimus Koiton Laulu -**

**Talous- ja sosiaalhistorian
Pro gradu -tutkielma
Tammikuu 2007
Kirsti Kuusterä
Helsingin Yliopisto**

Sisällys

1 JOHDANTO	3
2 KESKEISET TEORIAM JA KÄSITTEET	7
2.1 SOSIAALISEN PÄÄOMAN KLASSISET MÄÄRITELMÄT	7
2.2 SOSIAALISEEN PÄÄOMAAN LIITTYVÄN AIEMMAN TUTKIMUKSEN PÄÄLINJAT	10
2.3 SOSIAALISEN PÄÄOMAN KÄSITTEEN TARKASTELUA	12
2.4 PIERRE BOURDIEUN NÄKEMYKSIÄ KULTTUURISESTA PÄÄOMASTA	14
2.5 AINEETTOMIEN PÄÄOMIEN SIIRTYMINEN SUKUPOLVELTA TOISELLE	16
2.6 SUKUPOLVI HISTORIAN TUTKIMUKSEN KÄSITTEINÄ	18
2.7 MITÄ ON YLISUKUPOLVISUUS?	21
3 TUTKIMUSMENETELMÄT	23
3.1 TUTKIMUSPROSESSIN VAIHEET	23
3.2 AINEISTOLÄHTÖINEN ANALYYSI	23
3.3 VERKOSTOANALYYSI	25
3.4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA LUOTETTAVA TIETO	29
4 TUTKIMUSAINEISTOT	31
4.1 HAASTATTELUT	31
4.2 ARKISTOAINEISTO	33
4.3 VERKOSTOKYSELY	34
4.4 AINEISTON KATTAVUUDEN JA SOPIVUUDEN ARVIOINTIA	36
5 KOITON LAULU ENNEN JA NYT	38
5.1 KOITON LAULUN VUOSIKYMMENET	38
5.1.1 1950-luku	38
5.1.2 1960-luku	39
5.1.3 1970-luku	40
5.1.4 1980-luku	42
5.1.5 1990-luku	42
5.1.6 2000-luku	44
5.2 JATKUVUUKSIA	45
5.2.1 Kuoron organisaatio	45
5.2.2 Kuoron ohjelmisto ja sen merkitys	46
5.2.3 Kuorolaisten sosiaaliset suhteet	47
5.2.4 Työväenkuoro	49
5.2.5 Ikärakenne	51
6 KOITON LAULU KUOROLAISTEN KOKEMANA	54
6.1 KUOROLAISTEN TYYPITTELYÄ	54
6.2 KUOROLAISTEN ARVOISTA JA SUHTEESTA POLITIikkaAN	56
6.3 KUORO PERHEENÄ	60
7 KUOROLAISTEN SOSIAALISTEN SUHTEIDEN VERKOSTOTARKASTELUA	61
7.1 VERKOSTOJEN SYNTYMINEN	62
7.2 VERKOSTOITUMISEN TAUSTATEKIJÄT	65
7.2.1 Kuoron muodollisen rakenteen vaikutus verkostoitumiseen	67
7.2.2 Verkostot ja ikä	69
7.3 KESKEISET TULOKSET LYHYESTI	73
8 APU JA TUKI KUOROYHTEISÖSSÄ	74
8.1 YSTÄVYYS, YHTEISTYÖ JA AVUNANTO – ESIMERKKEJÄ KUOROLAISTEN RESURSSIEISTA	75
8.2 RESURSSIVERKOSTOT	79
8.3 KUORON RESURSSIVERKOSTO HAASTATELTUIJEN ELÄMÄSSÄ	88
8.4 KESKEISET TULOKSET LYHYESTI	89
9 OPPIMINEN JA OPETTAMINEN KOITON LAULUSSA	90

9.1 MILLAISTA ON OPPIMINEN HARRASTUSYHTEISÖSSÄ?	90
9.2 TAITEELLINEN JOHTAJA JA MUUT KUOROLAISET KULTTUURISEN PÄÄOMAN LÄHTEINÄ	92
9.3 VIERUSKAVERIT – PAHIMMAT JA PARHAAT NEUVOJAT	93
9.4 MITÄ KUOROSSA OPITAAN?	94
9.4.1 <i>Musiikki – tekniikkaa ja uskallusta</i>	94
9.4.2 <i>Demokratiasta ja ryhmädynamiikasta</i>	95
9.4.3 <i>Vanhojen viisaiden ja nuorten innokkaiden kuorolaisten kohtaaminen</i>	96
9.5 OPETTAMISEN MOTIIVIT	98
9.6 KESKEISET TULOKSET LYHYESTI	100
10 LOPPUPÄÄTELMÄT	102
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	113

Liitteet

- LIITE 1. KYSELYRUNKO NUORTEN KUOROLAISTEN HAASTATTELUISSA
- LIITE 2. KYSELYRUNKO VANHEMPIEN KUOROLAISTEN HAASTATTELUISSA

1 Johdanto

Harrastukset ymmärretään yleisesti rentoutumisen ja nautinnon välineinä, hetkinä jotka saa käyttää juuri siihen, mitä itse pitää tärkeänä. Wikipedia tietosanakirjan harrastusta koskeva artikkeli valaisee sanan perusmerkityksiä.

”Harrastusten parissa nykyihminen rentoutuu ja purkaa työpaineita. Harrastuksia tehdään kiinnostuksen ja nautinnon takia, ei sen takia että niistä saisi rahallista palkkiota. [...] Harrastaminen voi johtaa jonkin hyödyllisen taidon, tiedon tai kokemuksen hankkimiseen. Kuitenkin päätarkoituksena on nautinto. [...] Monissa harrastuksissa tärkeä piirre on yhteisöllisyys – yhteisen harrastuksen kautta syntyy tiivis yhteisö, jonka jäsenet usein jakavat tietoa ja auttavat toisiaan hyvin epäitsekästä.”¹

Katkelmassa mainitaan sekä harrastuksen kautta saatavat resurssit, joita ovat taidot, tiedot ja kokemukset, että harrastuksien kautta luotavat verkostot. Ihmisten resurssit ja verkostot ovat aineettomien pääomien eli sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman tutkimuksessa yleisesti käytettyjä mittareita. Sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma ovat eri yhteiskuntatieteiden laajasti käyttämiä käsitteitä, joille ei ole olemassa yhtenäisiä vakiintuneita määritelmiä. Molemmille käsitteille on kuitenkin yhteistä sosiaalisen ja kulttuurisen maailman tutkiminen resurssien näkökulmasta. Harrastustoiminnan tarkasteleminen aineettomien pääomien näkökulmasta tuo esille ja jäsentää niitä monipuolisia vaikutuksia, joita harrastamisella on ihmisten elämään.

Historiantutkimuksen kannalta aineettomien pääomien siirtyminen ja säilyminen ajassa on erityisen oleellista. Aineettomien pääomien siirtymistä on tutkittu varsinkin perheen ja suvun piirissä. Esimerkiksi James Coleman pitää perhettä sosiaalisen pääoman perustana, mutta kiinnittää huomiota myös muihin sellaisiin organisaatioihin, joissa eri sukupolviin kuuluvat ihmiset kohtaavat. Niissä lapset ja nuoret pääsevät käsiksi aikuisyhteisön sosiaaliseen pääomaan.² Aineettomien pääomien siirtymisen tutkimista harrastus- ja järjestömaailmassa puoltaa usea seikka. Perheen merkitys ihmisten elämässä ei ole muuttumaton. Esimerkiksi Daniel Bertaux ja Paul Thompson väittävät, että enemmistölle tilanteet, joissa perheen historiaa ja perinnettä siirretään, ovat vähentyneet.³ Siten muiden yhteisöjen merkitys aineettomien pääomien siirrossa saattaa korostua. Harrastustoiminnalla on potentiaalia toimia aineettomien pääomien siirron areenana. Tutki-

¹ Wikipedia tietosanakirja. <<http://fi.wikipedia.org/wiki/Harrastus>> Haettu 6.1.2007.

² Field 2003, 26–27.

³ Bertaux ja Thompson 1993, 4.

musta käynnistäessäni törmäsin useisiin sellaisiin harrastusyhteisöihin, joissa eri sukupolviin kuuluvat ihmiset kohtaavat, joten siltäkin kannalta harrastustoiminnan on mahdollista nousta perheen rinnalle aineettomien pääomien lähteeksi.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää *mikä rooli harrastustoiminnalla on sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman siirtymisessä sukupolvelta toiselle*. Tartun aiheeseen tarkastelemalla aineettomien pääomien siirtymistä yhdessä harrastusyhteisössä, Koiton Laulu -kuorossa. Kyseessä on vuonna 1952 perustettu aatteellinen kuoro, jossa eri-ikäiset ihmiset kohtaavat tasavertaisina, eli ikä ei määritä kuoron muodollista organisaatiota. Koiton Laulun toiminnan ytimenä on yhdessä laulaminen, mutta toiminta ei rajoitu siihen. Kuoroa vuosina 2000–2006 johtanut Iiro Ollila on jakanut kuoron toiminnan kolmeen osaan. Ensinnäkin kuoro on harrastusryhmä. Se näkyy toiminnassa harjoituksina, koulutuksena sekä juhlina. Toiseksi Koiton Laulu on yhteiskunnallinen toimija, minkä ensisijaisena ilmentymänä Ollila pitää esiintymisiä erilaisissa hoivalaitoksissa. Kolmanneksi kuoro on taiteellinen toimija, joka järjestää omia konsertteja ja muita projekteja.⁴ Koiton Laulu on yhteiskunnallisesti ja taiteellisesti kunnianhimoinen kuoro, joka on onnistunut säilyttämään vireytensä muuttuvassa ympäristössä. Kuoron taustan ja toiminnan piirteet tekevät siitä hedelmällisen tutkimuskohteen ja toimivat yhtenä lähtökohtana aineettomien pääomien siirtymisen tarkastelulle.

Tutkimuksessa pureudun aineistolähtöisen ja verkostoanalyysin keinoin aineettomien pääomien siirtymisen problematiikkaan. Tutkimuksen perusongelma on jaettavissa tarkemmiksi tutkimuskysymyksiksi. Koiton Laulussa liikkuvien aineettomien pääomien piirteisiin tartun selvittämällä *millaisia sosiaalisia suhteita kuorolaisten välillä on, millaisia aineellisia ja aineettomia resursseja kuorolaisilla on kuoron kautta ulottuvillaan sekä onko Koiton Laulun kautta saatavalla sosiaalisella tai kulttuurisella pääomalla erityispiirteitä*. Toinen tutkimuksen olennainen kysymysryhmä liittyy aineettomien pääomien siirron toimijoihin. Tutkin *missä määrin kuorolaiset osallistuvat kuoron sosiaaliseen tai resurssien vaihtamisen verkostoon, ketkä ovat tärkeitä kulttuurisen pääoman ja erilaisten resurssien lähteitä ja vastaanottajia sekä miten uudet kuorolaiset pääsevät mukaan kuoron suhdeverkostoon ja siten kiinni kuoron sosiaaliseen pääomaan*. Esitetyt kysymykset toimivat myös taustana sen määrittämiselle, *mikä on*

---

⁴ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulun sähköpostit vuodesta 1995 kesään 2006, Iiro Ollilan viesti johtokunnalle 11.9.2004, otsikko “summausta”.

ylisukupolvisuuden merkitys aineettomien pääomien siirtymisessä. Tutkimuksessa selvitän, löytyykö viitteitä kuorolaisten laajan ikähaitarin edullisuudesta aineettoman pääoman siirtymisessä. Tärkeässä osassa ovat myös tutkimuskohdetta, Koiton Laulua, koskevat kysymykset. Pyrin ymmärtämään kuoroa ja sen menneisyyttä laajasti, jotta aineettomien pääomien tarkastelu asettuu oikeaan kontekstiin. Tarkastelen *millainen järjestö ja yhteisö Koiton Laulu on, millaisia jäseniä kuorossa on mukana, miten kuorolaiset suhtautuvat kuoroon sekä mikä merkitys kuoron kautta saatavilla aineettomilla pääomilla on kuorolaisten elämässä.*

Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ovat sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma, sukupolvi ja ylisukupolvinen siirtyminen sekä harrastus- tai järjestötoiminta. *Sosiaalisella pääomalla* tarkoitan erilaisista sosiaalisista suhteista ja kontakteista kumpuavaa hyötyä, jonka yksi mittari ovat näiden suhteiden kautta saavutettavat aineelliset ja aineettomat resurssit. Ihmisten verkostoista ja yhteistyöstä syntyy myös yleistä luottamusta ja verkoston jäseniä sitovia normeja. Sosiaalinen pääoma on siis yksilön käytettävissä, mutta se on myös laajemman yhteisön julkinen hyödyke. Keskityn sosiaaliseen pääoman tarkasteluun yksilön näkökulmasta. *Kulttuurinen pääoma* karttuu erityisesti koulutuksen ja kasvatuksen kautta, ja se muodostuu yksilön tiedoista, sivistystaustasta, mausta sekä omistamista kulttuurisista esineistä. Koiton Laulun kohdalla kuorolaisten kuorossa oppimat asiat edustavat kulttuurista pääomaa. *Sukupolven* käsitän väljästi tarkoittaen erikäisten ihmisten kokemusten ja mentaliteettien kautta erottuvia käsityksiä siitä, mihin sukupolveen he kuuluvat. Ylisukupolvisuudella tutkimuksessa tarkoitan eri sukupolviin kuuluvien ihmisten välisiä kohtaamisia ja ihmissuhteita. *Ylisukupolvinen siirtyminen* on näissä suhteissa tapahtuvaa aineettomien ja aineellisten resurssien liikkumista. Aineettomien pääomien ylisukupolviselle siirtymiselle on ominaista kaksisuuntaisuus, eli materiaalisesta pääomasta poiketen aineettomien pääomien siirtäminen ei ole mahdollista ilman vastaanottajan aktiivisuutta. *Harrastustoiminnalla* tarkoitan ihmisen nautinnon vuoksi tekemää, vapaa-ajalla tapahtuvaa toimintaa. *Järjestötoiminta* viittaa toiminnan järjestäytymisen muotoon, harrastustoiminnan pitää tapahtua organisoidussa ryhmässä, jotta sitä voi pitää järjestötoimintana.

Tutkimuksen rakenne etenee yleisten ja kuoroa koskevien taustatietojen esittelemisestä kohti analyysia ja johtopäätöksiä. Luvussa 2 esittelen tutkimuksen kannalta keskeiset teoriat ja käsitteet nojaten aiempaan tutkimukseen. Luvussa 3 käsittelem aineistolähtöis-

tä analyysiä ja verkostanalyysiä tutkimusmenetelminä ja arvioin niiden vahvuuksia ja heikkouksia. Luvussa 4 kuvailen tutkimusaineistoja ja niiden kattavuutta sekä sopivuutta. Seuraavissa kahdessa luvussa siirryn luonnehtimaan Koiton Laulun erityispiirteitä niin, että luvussa 5 käyn läpi kuoron toiminnan vuosikymmenet ja peilaan kuoron menneisyyttä nykyhetkeen, kun taas luvussa 6 tarkastelen kuoron ja kuorolaisten tutkimusaiheen kannalta olennaisia piirteitä. Aineettomien pääomien siirtymistä kuorossa pohdin luvuissa 7, 8 ja 9. Ensin keskityn kuorolaisten sosiaalisten suhteiden ja niistä muodostuvan verkoston tarkasteluun. Sen jälkeen kartoitan kuorolaisten toisilleen siirtämiä resursseja, ja luvussa 9 paneudun kuoron piirissä tapahtuvan oppimisen ja opettamisen tutkimiseen. Loppupäätelmissä esittelen tärkeimmät tutkimustulokset ja pohdin niiden valossa aineettomien pääomien siirtymistä laajemmin.

2 Keskeiset teorit ja käsitteet

Tutkimuksen keskeisimmät teoreettiset käsitteet ovat sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma, joita käsittelen aineettomien pääomien kokonaisuutena. Aineettomien pääomien olemassaolon rinnalla tarkastelen niiden siirtymistä, erityisesti sukupolvelta toiselle. Käsittelen tässä luvussa lyhyesti ylisukupolvisen siirron problematiikkaa. Sukupolvi on siis olennainen tutkimuksen käsite, jonka rinnalla tarkastelen eri sukupolvia yhdistävää ylisukupolvisuutta. Tässä luvussa kerron näiden käsitteiden taustasta, niitä koskevasta aiemmasta tutkimuksesta sekä käsitteisiin tutkimusasetelmani kannalta liittyvistä ongelmakohdista.

2.1 Sosiaalisen pääoman klassiset määritelmät

Luodakseni yleissilmäyksen tapoihin joilla tutkijat ovat määritelleet sosiaalisen pääoman käsitteen esittelen aluksi lyhyesti James Colemanin, Robert Putnamin ja Pierre Bourdieun määritelmät. Kaikki kolme tutkijaa ovat sosiaalisen pääoman keskustelun uranuurtajia. He ovat saaneet osakseen paljon kritiikkiä, ja heidän ajatuksensa ovat olleet myöhemmin muiden tutkijoiden kehittämissä kohteena. Colemanin, Putnamin ja Bourdieun määritelmät ja niiden taustalla olevat tutkimusintressit edustavat erilaisia lähestymistapoja sosiaalisen pääoman tutkimukseen. Heitä kaikkia yhdistää näkemys, että verkostoitumalla ihmiset voivat päästä käsiksi konkreettisiin hyötyihin.⁵

Yhdysvaltalaisen sosiologi James Colemanin varhaisemmissa sosiaalista pääomaa koskevissa pohdinnoissa sosiaaliselle pääomalle annettu määritelmä on hyvin väljä: sosiaalinen pääoma määrittyy tehtävänsä kautta. Kuten muut pääoman muodot, sosiaalinen pääoma mahdollistaa sellaisten asioiden saavuttamisen, joka ei olisi mahdollista ilman sitä. Sosiaalisen pääoman arvo ja käyttökelpoisuus ovat konteksti-riippuvaisia, ja tietyt sosiaalisen pääoman muodot voivat olla joko arvokkaita tai jopa vahingollisia tilantees-

---

⁵ Field 2003, 1–10.

ta riippuen.⁶ John Fieldin mukaan Coleman tarkastelee sosiaalista pääomaa ihmisten rationaalisuuden ja oman edun tavoittelun näkökulmasta.⁷ Sosiaalinen pääoma on siis olemassa koska ihmisillä on sille käyttöä tai se on ratkaisu yleiseen ihmisiä vaivaavaan ongelmaan.

Artikkelissaan *Social capital in the creation of human capital* Coleman esittelee sosiaalisen pääoman eri muotoja. Ensinnäkin sosiaalinen pääoma muodostuu velvoitteista, odotuksista ja sosiaalisten rakenteiden luottamuksenarvoisuudesta. Toisaalta sosiaalinen pääoma näkyy informaatiota siirtävissä kanavissa. Sosiaalinen pääoma tarvitsee toimiakseen myös normeja, joiden noudattamatta jättäminen johtaa tehokkaiisiin seuraamuksiin.⁸ Myöhemmin Coleman on tarkentanut sosiaalisen pääoman määritelmäänsä ja vuonna 1994 julkaistussa teoksessa *Foundations of Social Theory* Coleman kuvaa sosiaalisen pääoman perhesuhteissa ja yhteisön sosiaalisissa järjestelmissä olevaksi resursien joukoksi.⁹ Sosiologi Alejandro Portes on kritisoinut Colemania siitä, että hän käyttää sosiaalisen pääoman käsitettä kuvaamaan sen lähteitä, seurauksia ja sosiaaliselle pääomalle suotuisia organisaatioita. Sosiaalisen pääoman eri puolien käsitteleminen yhtenä kokonaisuutena johtaa helposti tautologisiin selityksiin.¹⁰

Sosiaalista pääomaa luovat toimijat saavat vain osan sosiaalisen pääoman hyödyistä itselleen, eikä hyötyä ole mahdollista rajoittaa vain tietyille joukolle. Colemanin mukaan sosiaalisen pääoman luonne julkisena hyödykkeenä erottaa sen muista pääoman lajeista ja johtaa siihen, että sosiaaliseen pääomaan investoimista saatetaan välttää.¹¹ Vastargumenttina Colemanille tutkijat John Harriss ja Paolo De Renzio pitävät koulujen vanhempainoimikuntia esimerkkinä sosiaalisesta toiminnasta, jonka tarkoituksena on nimenomaan tuottaa sosiaalista pääomaa ja jossa hyödyn ulottumista aktiivisen piirin ulkopuolelle ei nähdä ongelmana.¹²

Coleman on liittänyt sosiaalisen pääoman tarkastelunsa laajojen yhteiskunnallisten muutosten analyysiin. Colemanin mukaan modernissa yhteiskunnassa ei ole enää mah-

---

⁶ Coleman 1988, 98.

⁷ Field 2003, 21.

⁸ Coleman 1988, 102–104.

⁹ Coleman 1994, 300.

¹⁰ Portes 1998, 5.

¹¹ Coleman 1988, 119.

¹² Harriss ja De Renzio 1997, 922.

dollista saavuttaa samanlaista sosiaalista kontrollia, joka oli ominaista 1700-luvun ja sitä aikaisemman ajan yhteiskunnille. Aiemmin sosiaalisen järjestäytymisen keskipisteenä oli perhe ja muut alkuperäiset instituutiot, kuten uskonnolliset yhteisöt.¹³ Teknologiset innovaatiot ovat poistaneet paikkaan sidotut, suljetut yhteisöt ja nykyajan aikuisyhteisöt syntyvät jaettujen intressien ympärille. Koska ihmiset kuuluvat samankaltaisesti useisiin yhteisöihin, ei uusilla yhteisöillä ole jäseniinsä nähden samanlaista normeihin, statukseen ja maineeseen liittyvää kontrollia kuin modernia edeltäneellä ajalla.¹⁴

Yhdysvaltalaisen yhteiskuntatietelijän Robert Putnamn teos *Making democracy work: civic traditions in modern Italy* on yksi sosiaalisen pääoman keskustelun avaintöksistä. Siinä hän määrittelee sosiaalisen pääoman tarkoittavan niitä sosiaalisten organisaatioiden piirteitä, kuten luottamusta, normeja ja verkostoja, jotka voivat mahdollistamalla yhteistoimintaa parantaa yhteisön tehokkuutta.¹⁵ Sosiaalinen pääoma noudattaa Putnamin mielestä samaa kasautumisen periaatetta kuin muut pääoman muodot, eli sosiaalisen pääoman kasvattaminen on helpointa niille, joilla sitä jo on.¹⁶ Putnam on kiinnittänyt erityistä huomiota verkostojen rakenteen ja sosiaaliseen pääoman suhteeseen. Verkoston vertikaalinen tai horisontaalinen luonne vaikuttaa oleellisesti verkoston kykyyn tuottaa sosiaalista pääomaa. Vertikaaliset yhteydet yhdistävät hierarkiassa eriarvoisessa asemassa olevia henkilöitä, kun horisontaaliset yhteydet syntyvät keskenään samanlaisessa asemassa olevien välille. Putnamin mukaan horisontaalinen verkosto on vertikaalista verkostoa parempi kasvualusta sosiaaliselle pääomalle, koska se ylläpitää paremmin sosiaalista luottamusta ja yhteistyötä.¹⁷

Vuonna 1986 julkaistussa pääoman eri lajeja käsittelevässä artikkelissaan ranskalainen sosiologi Pierre Bourdieu jakaa pääoman kolmeen lajiin, taloudelliseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen. Sosiaalinen pääoma muodostuu sosiaalisista velvollisuuksista tai yhteyksistä.¹⁸ Bourdieu määrittää sosiaalisen pääoman niiden todellisten tai potentiaalisten resurssien summaksi, jotka syntyvät tuttavuusverkostoista tai jäsenyyksistä ryhmissä. Näillä verkostoilla on pääomaa, jota niiden kaikki jäsenet voivat hyödyntää. Materiaali-

---

¹³ Coleman 1993, 14.

¹⁴ Mt., 9.

¹⁵ Putnam 1993, 167.

¹⁶ Mt., 169–170.

¹⁷ Mt., 173–174.

¹⁸ Bourdieu 1986, 243.

set ja symboliset vaihdot auttavat pitämään yllä suhdeverkostoja. Suhteen taustalla voi olla myös jokin yhteinen tekijä, kuten sukunimi, yhteiskuntaluokka, koulu tai puolue.¹⁹ Bourdieu näkee sosiaalisen pääoman koostuvan muista pääoman lajeista, joihin käsiksi pääsemiseen tarvitaan yhteistoimintaa.

Yksilön sosiaalisen pääoman määrä liittyy Bourdieun mukaan kahteen tekijään. Ensinnäkin siihen vaikuttaa henkilön tehokkaasti saavuttaman suhdeverkoston koko ja toiseksi muiden verkoston jäsenten taloudellisen, kulttuurisen ja symbolisen pääoman määrä.²⁰ Sosiaalisen pääoman määrä ei ole siten suoraan verrannollinen suhdeverkoston kokoon, vaan on tärkeää kiinnittää huomiota verkoston jäsenten resurssien määrään ja laatuun.

Toisin kuin taloudellinen pääoma, sosiaalinen pääoma tarvitsee jatkuvia investointeja säilyäkseen.²¹ Bourdieun mukaan sosiaalinen pääoma on kuitenkin joissain tapauksissa mahdollista muuttaa taloudelliseksi pääomaksi. Erilaiset tittelit taas edustavat sosiaalisen pääoman vakiintunutta muotoa.²² Fieldin mukaan Bourdieun ajattelussa on keskeistä sosiaalisen pääoman rooli sosiaalisen hierarkian ja epätasa-arvoisuuden ylläpitäjänä. Käytännössä sosiaalinen pääoma on siis etuoikeutetuille kuuluva hyödyke ja siten heille tapa ylläpitää omaa asemaansa.²³ Bourdieu näkee pääoman eri lajien rakenteen ja jakauman tietyllä hetkellä edustavan sosiaalisen maailman sen hetkistä koostumusta ja siten niitä rajoituksia, jotka vaikuttavat ihmisten ulottuvilla oleviin mahdollisuuksiin.²⁴

2.2 Sosiaaliseen pääomaan liittyvän aiemman tutkimuksen päälinjat

Jan-Erik Johanson ja Ville Siivonen ajoittavat sosiaalisen pääoman tutkimuksen yleistymisen vuoden 1988 jälkeiseen aikaan, jolloin Coleman julkaisi artikkelin *Social capital in the creation of human capital*.²⁵ Suomessa sosiaalista pääomaa on tutkittu muun muassa Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskuksessa, Valtion taloudelli-

---

¹⁹ Bourdieu 1986, 249.

²⁰ Mt., 249.

²¹ Mt., 249–250.

²² Mt., 243.

²³ Field 2003., 20.

²⁴ Bourdieu 1986, 242.

²⁵ Johanson ja Siivonen 2004, 86.

nessa tutkimuskeskuksessa sekä Suomen Akatemian tuella.²⁶ Sosiaalinen pääoma on melko nuori tutkimusalue, mutta aiheesta on ehditty tehdä paljon tutkimuksia eri tieteenaloilla. Tutkimusten kohteet ovat heijastuneet tapoihin määritellä sosiaalinen pääoma, joten tutkimuksiin tutustuttaessa on ne osattava asettaa oikeaan yhteyteen.

Tutkijat Harriss ja De Renzio erottelevat kuusi erilaista muotoa, jossa sosiaalisen pääoman käsitettä on akateemisessa keskustelussa käytetty. Sosiaalisella pääomalla on kuvattu perheen ja suvun suhteita, sekä laajempia sosiaalisia verkostoja tai järjestöelämää. Sosiaalisen pääoman käsitteellä on viitattu sellaisiin yhteyksiin, jotka ylittävät yhteiskunnan sektorien ja valta-asemien väliset kuilut. Akateemisessa keskustelussa tietyt poliittisen pääoman muodot on luettu osaksi sosiaalista pääomaa. Sosiaalisella pääomalla on viitattu myös instituutioiden ja hallinnon puitteisiin, eli yhteiskunnan julkista elämää ohjaaviin muodollisiin sääntöihin ja normeihin. Niille vastapainona sosiaalisella pääomalla on tarkoitettu myös sosiaalisia normeja ja arvoja, jotka määrittyvät jaettujen kulttuuristen uskomusten kautta.²⁷ Näistä tavoittelemaani ilmiötä kuvaavat parhaiten sosiaalisiin verkostoihin sekä normeihin ja arvoihin liittyvät sosiaalisen pääoman muodot.

Johanson ja Siivonen ovat eritelleet sosiaalisen pääoman tutkimuksen keskeisiä suuntauksia suomalaisessa ja kansainvälisessä, etenkin angloamerikkalaisessa, tutkimuksessa vuoden 1988 jälkeen vertailemalla ISI Web of Science artikkelitietokannan tieteellisten artikkelien avainsanoja. He jakavat tutkimuksen kolmeen pääsuuntaan, jotka ovat hyvinvoinnin tutkimus, talouden ja organisaatioiden tutkimus sekä yhteiskuntien ja demokratian tutkimus. Lisäksi Johanson ja Siivonen havaitsivat perheiden ja nuorison tutkimuksen muodostavan oman kokonaisuutensa.²⁸

Johanson ja Siivonen löytävät omasta jaottelustaan yhtymäkohtia Michael Woolcockin ja Deepa Narayan ryhmittelyihin vuosilta 1998 ja 2000, joissa perusteena on käytetty tutkimusten sisältöä. Woolcock ja Naraya ovat päätyneet yhdeksään kategoriaan, jotka ovat yhteiskuntateoria ja taloudellisen kehityksen tutkimus, perheiden ja nuorison tutkimus, koulunkäynnin ja koulutuksen tutkimus, yhteisöjen tutkimus, työn ja organisa-

---

²⁶ Johanson ja Siivonen 2004, 86 ja 90.

²⁷ Harriss ja De Renzio 1997, 932–933.

²⁸ Johanson ja Siivonen 2004, 88–89.

tioiden tutkimus, demokratian ja hallinnan tutkimus, yleinen kollektiivisen toiminnan ongelmien tutkimus, terveyden ja ympäristön tutkimus sekä rikollisuuden ja väkivallan tutkimus.²⁹

Woolcockin ja Narayan sisältöä kuvaavista kategorioista Koiton Laulua koskeva tutkimus sopii parhaiten yhteisöjen tutkimuksen luokkaan. Asiasanoihin perustuvassa Johansonin ja Siivosen luokittelussa tämä tutkimus kuuluu useampaan ryhmään. Asiasana "yhteisö" on osa hyvinvoinnin tutkimusta, mutta tutkimusotteen kannalta keskeiset asiasanat "verkostot", "yhteydet" ja "resurssit" Johanson ja Siivonen ovat luokitelleet talouden ja organisaatioiden tutkimuksen alle.

2.3 Sosiaalisen pääoman käsitteen tarkastelua

Pertti Jokivuoren mukaan anglosaksisen ja ranskalaisen maailman erilaiset tavat ymmärtää sosiaalinen pääoma eroavat kysymyksessä sosiaalisen pääoman yhteisöllisestä tai yksilöllisestä luonteesta. Anglosaksisessa tutkimustraditiossa sosiaalinen pääoma on tulkittu kollektiiviseksi resurssiksi, kun on pohdittu miten luottamus ja yhteistyö syntyvät yhteisössä. Bourdieun ympärille rakentuneessa ranskalaisessa perinteessä sosiaalinen pääoma on nähty suhteessa yksilöiden vaihtelevaan toimintakykyyn. Sillä on selitetty esimerkiksi yhteiskunnallisten erojen ja konfliktien syntyä.³⁰

Käsitän sosiaalisen pääoman ominaisuutena, joka on yksilöiden ulottuvilla, mutta jonka olemassaololla voi olla merkitystä myös suuremmalle ryhmälle tai yhteisölle ihmisten verkostoista ja yhteistyöstä syntyvän yleisen luottamuksen ja verkoston jäseniä sitovien normien muodossa. Tutkimuksessani lähestyn aihetta ranskalaista traditiota seurailen, jonka mukaan sosiaalista pääomaa voi käyttää myös yksilötason selityksiin. Käsitän sosiaalisen pääoman erilaisista sosiaalisista suhteista ja kontakteista kumpuavana hyötynä. Määritelmä muistuttaa Portesin hahmottamistapaa, hän pitää sosiaalista pääomaa seurallisuuden (sociability) myönteisten vaikutusten yläkäsitteenä.³¹

²⁹ Johanson ja Siivonen 2004, 88.

³⁰ Jokivuori 2005, 9.

³¹ Portes 1998, 22.

Esitetty sosiaalisen pääoman määritelmä näyttää keskittyvän vain ihmisten yhteyksien positiivisiin seurauksiin, mutta Portes kehottaa tutkijoita tarkastelemaan myös sosiaalisen pääoman kielteisiä puolia.³² Yksilötasolla samat suhteet, jotka tuottavat sosiaalista pääomaa, voivat rajoittaa yksilöiden vapautta ja mahdollisuuksia. Yleisemmällä tasolla tietyn ryhmän kannalta edullinen sosiaalinen pääoma voi olla haitallista muille ryhmille tai yhteiskunnalle laajemmin.³³ Erityyppisten järjestöjen merkitystä sosiaalisen pääoman kasautumiselle pohtivassa artikkelissaan Dietlind Stolle ja Thomas Rochon jakavat sosiaalisen pääoman yksityiseen ja julkiseen. Järjestön yksityinen sosiaalinen pääoma hyödyttää vain sen jäseniä, kun julkisesta pääomasta saavat nauttia myös ne, jotka eivät osallistu sen tuottamiseen. Julkinen sosiaalinen pääoma lisää yhteiskunnassa vallitsevaa luottamusta, ja mahdollistaa siten laajan yhteistoiminnan ja sosiaalisen vuorovaikutuksen.³⁴ Siihen, missä määrin julkista sosiaalista pääomaa syntyy, vaikuttaa sekä järjestön toiminnan tarkoitus että tapa. Yhteisiä asioita ajamaan perustetut järjestöt, jotka toimivat demokraattisten periaatteiden mukaisesti tuottavat eniten julkista sosiaalista pääomaa. Huomionarvoista on myös jäsenkunnan koostumus, sisäänpäin kääntynyt jäsenkunta vähentää syntyvän sosiaalisen pääoman julkisuusastetta.³⁵

Sosiaalisen pääoman tutkimusta koskevassa keskustelussa sosiaalisen pääoman käsitteen monimuotoisuus on herättänyt kritiikkiä. Käsitteen selkiyttämiseksi on ehdotettu sen jakamista osiin. Petri Ruuskanen ja Alejandro Portes ovat esittäneet omat mallinsa systemaattisempaan sosiaalisen pääoman tutkimukseen.

Ruuskanen näkee sosiaalisen pääoman käsitteen ymmärtämisen peruskeinona pääoman jakamisen sen lähteisiin, tuotoksiin ja näitä välittäviin sosiaalisiin mekanismeihin. Sosiaalisen pääoman lähteinä hän pitää muun muassa sosiaalisia verkostoja, yhteisön ylläpitämiä normeja ja yksilöiden jatkuvan vuorovaikutuksen tuottamaa valistunutta rationaalisuutta sekä ryhmäidentiteettiä. Tuotoksia ovat taas vaihtosuhteiden sujuminen ilman suurta valvonnan tarvetta, viestien välittymisen tehostuminen sekä vapaamatkustajaongelman pieneneminen. Välittävinä sosiaalisina mekanismeina Ruuskanen pitää luottamusta ja kommunikaatiota.³⁶

---

³² Portes 1998, 22.

³³ Portes 1998, 15–18.

³⁴ Stolle ja Rochon 1998, 48.

³⁵ Mt., 49.

³⁶ Ruuskanen 2001, Tiivistelmä.

Alejandro Portes jakaa sosiaalinen pääoman käsitteen kolmeen osaan toimijoiden rooliin perusteella. Ensinnäkin ovat sosiaalisen pääoman omistajat, joiksi hän luokittelee vaatimuksia tekevät henkilöt. Toiseksi sosiaaliseen pääomaan kuuluvat sen lähteet, eli ihmiset jotka suostuvat heille tehtyihin vaatimuksiin. Kolmas osa muodostuu niistä resursseista, joita pääoman omistajat saavat pääoman lähteiltä.³⁷ Ruuskanen tarkastelee sosiaalista pääomaa selvästi ryhmän tai yhteisön ilmiönä, kun Portesin käsityksen mukaan sosiaalisen pääoman käsite toimii parhaiten yksilötasolla.³⁸ Tutkimuksessani käsitelen sosiaalisen pääoman käsitettä yksilötasolla, mutta sovellan myös Ruuskasen tapaa systematisoida sosiaalisen pääoman käsitettä.

2.4 Pierre Bourdieun näkemyksiä kulttuurisesta pääomasta

Derek Robbinsin mukaan Bourdieu aloitti kulttuurisen pääoman käsitteen kehittämisen 1960-luvulla koulutuksen ja kulttuurin tutkimuksissaan.³⁹ Bourdieun varhaisessa tuotannossa päähuomio on koulutussosiologiassa sekä kulttuurin siirtymisessä sukupolvelta toiselle. Hän työskenteli yhdessä Jean-Claude Passeron kanssa, ja he käyttivät kulttuurisen pääoman käsitettä sosiaalisen eriarvoistumisen ymmärtämisen välineenä.⁴⁰ Bourdieu näkee sosiaalisen eriarvoistumisen jatkuvana prosessina, jossa kulttuurinen pääoma on yksi tekijä.

Bourdieu pitää eri pääoman muotoja (taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen) toisiinsa kietoutuneina. Yhteiskunnan luokat eroavat toisistaan sen mukaan, kuinka paljon niillä on pääomia käytössään, ja mikä on eri pääoman lajien välinen suhde. Tietyn ammattikunnan uusiutuminen voi olla riippuvainen erityisesti jostain pääoman lajista, esimerkiksi opettajien kohdalla kulttuurisella pääomalla on merkittävä rooli.⁴¹ Robbins esittää, että Bourdieun mukaan myös suhde kulttuuriin vaihtelee yhteiskunnan eri ryhmien vä-

---

³⁷ Portes 1998, 6.

³⁸ Mt., 21.

³⁹ Robbins 2005, 13.

⁴⁰ Mt., 20.

⁴¹ Bourdieu 1984, 114–115.

lillä. Suhde on riippuvainen niistä olosuhteista, missä kulttuurista pääomaa hankitaan sekä siitä, millä markkinoilla kulttuurisesta pääomasta on eniten hyötyä.⁴²

Mike Savage, Alan Warde ja Fiona Devine nostavat Bourdieun 1984 julkaistusta avaintyöstä *Distinction* erityisesti esille pääomalle annetun määritelmän. Sen mukaan pääomalle on ominaista edun tai hyödyn kasautuminen, säilyttäminen ja korostaminen. Kulttuurista pääomaa ei siten voi hankkia vain satunnaisesti.⁴³ Tämä ajattelutapa on johdonmukaista jatkoa Bourdieun aiemmin esittämään näkemykseen kulttuurisen pääoman ja sosiaalisen eriarvoistumisen kietoutumisesta toisiinsa. Kulttuurista pääomaa ei ole mahdollista saavuttaa hetkessä, vaan sen hankkiminen on aikaa vaativa muiden arvostuksen ja luottamuksen herättämisen projekti. Tärkeässä osassa kulttuurisen pääoman kasaamisessa on Bourdieun mukaan perhetausta. Paljon kulttuurista pääomaa omistavien henkilöiden lapset ovat etulyöntiasemassa. He voivat omaksua edeltäneiltä sukupolvilta kulttuurista pääomaa lapsuudesta lähtien, eikä heidän tarvitse myöhemmin karsia pois väärin opittuja asioita.⁴⁴ Kulttuurista pääomaa hankitaan myös koulutuksen avulla, ja siksi koulutukseen on tärkeää panostaa mahdollisimman paljon aikaa.⁴⁵

Bourdieun mukaan kulttuurinen pääoma voi esiintyä ruumiillistuneessa (embodied), esineellistyneessä (objectified) tai institutionaalistuneessa (institutionalized) muodossa. Ruumiillistunut kulttuurinen pääoma sijoittuu henkilön mieleen ja kehoon eikä ole irrotettavissa haltijastaan. Kulttuurisen pääoman esineellistynyt muoto esittäytyy kuvien, kirjojen tai soittimien kaltaisissa kulttuurisissa hyödykkeissä ja niille annettussa symbolisessa arvossa. Kulttuurinen pääoma institutionalisoidaan koulutuksen virallistavilla tutkinnoilla.⁴⁶ Nämä kulttuurisen pääoman eri muodot eroavat toisistaan sekä vaihdettavuutensa että säilyvyytensä suhteen. Tässä tutkimuksessa keskityn aineettomien pääomien tarkasteluun, joten olen erityisen kiinnostunut kulttuurisen pääoman niistä osista, jotka eivät ole sidoksissa tiettyihin esineisiin.

Sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma on monissa tutkimuksissa erotettu toisistaan, ja niitä on käsitelty irrallisina ilmiöinä. Näillä pääoman muodoilla on kuitenkin paljon yhteistä.

---

⁴² Robbins 2005, 12.

⁴³ Savage, Warde ja Devine 2005, 42.

⁴⁴ Bourdieu 1986, 70–71.

⁴⁵ Mt., 253.

⁴⁶ Mt., 243–248.

Robbinsin tulkinnan mukaan Bourdieu ei näe kulttuurisella pääomalla itsessään mitattavissa olevaa absoluuttista arvoa, vaan kulttuurinen pääoma on aina sidoksissa vaihtoon.⁴⁷ Se muistuttaa siten sosiaalista pääomaa, jota ei ole mahdollista irrottaa sosiaalisista suhteista tai verkostoista. Sekä sosiaalinen että kulttuurinen pääoma ovat arvokkaita vain käytettyinä. Yksilön kokemuksissa sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman yksiselitteinen erottaminen toisistaan on hankalaa. Aineettomien pääomien siirtymistä tutkittaessa sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsitteleminen yhdessä on perusteltua. Siirtymisen mekanismit lienevät jollei samanlaisia, niin vähintään samantyyppisiä. Lisäksi pääomien tarkasteleminen yhdessä tarkoittaa, ettei kameleonttimaisten käsitteiden välille tarvitse vetää tiukkaa rajalinjaa, mikä helpottaa tutkimustyötä.

2.5 Aineettomien pääomien siirtyminen sukupolvelta toiselle

Vanhemmat ja sukulaiset huolehtivat taloudellisesti perheen lapsista, äiti ostaa kotoa muuttavalle esikoiselleen asunnon tai isä jättää kuollessaan omaisuutensa perintönä lapsilleen. Näissä esimerkeissä on kyseessä taloudellisen pääoman ylisukupolvinen siirtyminen, joka on ilmiönä helposti tunnistettavissa. Sen sijaan aineettomien pääoman muotojen siirtymistä on vaikeampi hahmottaa. Aineettomien resurssien siirtyminen sukupolvelta toiselle on kuitenkin ikiaikainen ja yleismaailmallinen ilmiö. Daniel Bertaux ja Paul Thompson näkevät ylisukupolvisen siirron kulttuurin jatkuvuuden elinehtona, ja tunnistavat ihmisistä universaalin halun siirtää aineetonta perinnettä uusille sukupolville.⁴⁸

Perheen ja jopa perinteisen ydinperheen merkitystä sosiaalisen ja muiden aineettoman pääoman muotojen lähteenä korostetaan sosiaalisen pääoman keskustelussa. Esimerkiksi sopii Portesin esittelemä sosiologi Lingxin Haon tutkimus vuodelta 1994, jonka mukaan sosiaalista pääomaa löytyy enemmän kahden vanhemman perheistä, perheistä joissa lasten lukumäärä ei ole kovin suuri sekä perheistä, joissa vanhemmilla on suuria toiveita lastensa menestymisestä. Käytännössä nämä olosuhteet johtavat siihen, että van-

---

⁴⁷ Robbins 2005, 23.

⁴⁸ Bertaux ja Thompson 1993, 1 ja 7.

hemmat kiinnittävät huomiota lapsiinsa, viettävät enemmän aikaa heidän kanssaan ja lapset orientoituvat pyrkimään kohti parempia saavutuksia.⁴⁹

Bertaux ja Thompson nostavat ydinperheen rinnalle laajemman suvun käsitellessään ylisukupolvista siirtymistä. He käyttävät termiä *family*⁵⁰ väljästi tarkoittaen sillä kunkin yksilön omaa tapaa hahmottaa sukunsa ja sen rajat. Bertauxin ja Thompsonin käsityksen mukaan edellisiin sukupolviin kuuluvilta sukulaisilta opittavat asiat kattavat laajan aiheiden kirjon. Konkreettisten tietojen ja taitojen lisäksi sukupolvelta toiselle voi siirtyä muun muassa sosiaalinen asema, arvot ja pyrkimykset, pelot, käsitys maailmasta ja omasta kehosta, itseäänselvyyksiksi muotoutuneet käyttäytymistavat sekä mallit vanhemmuudesta ja avioliitosta.⁵¹

Bertaux ja Thompson esittävät, että sukupolvelta toiselle siirtyy perinteenä tietyn ryhmän ominaispiirteet, joita Bourdieu kutsuu habitukseksi.⁵² Elizabeth Silvan mukaan Bourdieu tarkoittaa habituksella niitä tiedostamattomia taipumuksia, jotka muokkaavat henkilön makua. Nämä taipumukset saavat ihmiset luonnollisesti valitsemaan heidän luokka-asemaansa ja yhtä lailla kulttuurista pääomaansa vastaavia asioita.⁵³ Ylisukupolvinen aineellisten ja aineettomien resurssien siirtäminen muodostaa vallitsevaa tilannetta säilyttävän ja uusintavan noidankehän. Isabelle Bertaux-Wiame on tutkiessaan ranskalaisia nuoria aikuisia tullut siihen johtopäätökseen, että perhe voi olla suuri resurssien lähde. Samalla se kuitenkin saattaa rajoittaa niitä mahdollisuuksia, joita yksilöllä on käytettävissään ja täten vähentää potentiaalisten elämänpolkujen määrää.⁵⁴

Suvun ja perheen piirissä tapahtuva ylisukupolvinen siirto on monella tavoin latautunutta. Bertaux ja Thompson ovat havainneet, että usein perheet pyrkivät siirtämään vain positiivisia tai hyväksymiään osia perheen ominaispiirteistä. Joskus tietoisin siirtämisen kohteena on jopa perheen todellisille ominaisuuksille vastakohtainen kuva.⁵⁵ Perheen tai suvun ominaispiirteet eivät kuitenkaan siirry vain tietoisin perinteen eteenpäin viemisen avulla, vaan monet Bertauxin ja Thompsonin esittämistä esimerkeistä ovat sellaisia,

⁴⁹ Portes 1998, 11. Lingxin. Hao on julkaissut tuloksensa teoksessa *Kin Support, Welfare, and Out-of-Wedlock Mothers*. New York, Garland 1994.

⁵⁰ Englanninkielinen termi *family* ei tee eroa käsitteiden perhe ja suku välille.

⁵¹ Bertaux ja Thompson 1993, 1–2.

⁵² Mt., 1–2.

⁵³ Silva 2005, 87.

⁵⁴ Bertaux-Wiame 1993, 49.

⁵⁵ Bertaux ja Thompson 1993, 2.

jotka omaksutaan tiedostamatta. Koiton Laulussa siirtyvien aineettomien resurssien tutkimuksessa on kiinnitettävä huomiota sekä niihin resurssien siirron muotoihin, jotka kuorolaiset tunnistavat, että mahdolliseen huomaamatta tapahtuvaan sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman siirtymiseen.

Bertauxin ja Thompsonin mukaan perheen ja suvun rinnalle ylisukupolvisen siirtämisen tarkasteluun on nostettu muita merkittäviä tahoja. Tämä on nähty tarpeelliseksi senkin vuoksi, että tilanteet, joissa perheen historiaa ja perinnettä siirretään, ovat vähentyneet. Myös taloudellisten resurssien siirto on siirtynyt perheen ulkopuolelle ja tapahtuu enenevässä määrin verojen, sosiaalietuuksien ja eläkkeiden muodossa. Perheen merkitys perinteen siirtämisessä vaihtelee tilanteen mukaan. Bertaux ja Thompson käyttävät totalitaaristen yhteiskuntien nuorisjärjestöjä esimerkkeinä yrityksistä vähentää perheen merkitystä. Perheen ulkopuolella tapahtuvaa taitojen, tietojen ja aineettomien pääomien siirtämistä varten on perinteisesti ollut käytössä myös erityisiä instituutioita, kuten kisällijärjestelmä. Nykyään kisällisysteemin voidaan nähdä korvautuneen koulutusjärjestelmällä yleensä.⁵⁶

Ylisukupolvinen siirtyminen on Bertauxin ja Thompsonin mukaan samaan aikaan yksilöllistä ja kollektiivista ja eroaa siten aineellisten resurssien siirtämisestä. Ei riitä, että joku on viemässä perinnettä eteenpäin, vaan vastaanottajan on tehtävä valinta ottaako hän omakseen vai hylkääkö tarjotut resurssit.⁵⁷ Tämä koskee myös sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman siirtymistä. Toisin kuin materiaaliset resurssit, aineettomat resurssit eivät ole olemassa muuten kuin suhteessa yksilöihin. Jos tarjolla olevaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen pääomaan ei tartuta, ei sitä ole mahdollista säilöä myöhempää käyttöä varten.

2.6 Sukupolvi historiantutkimuksen käsitteinä

Tutkiessani aineettomien pääomien syntymistä ja siirtymistä Koiton Laulussa kiinnitän erityistä huomiota eri sukupolvien rooleihin tässä prosessissa. Seuraavaksi esittelen tapoja, joilla sukupolvi-käsite on määritelty ja määritelmiin kohdistettua kritiikkiä.

⁵⁶ Bertaux ja Thompson 1993, 1–4.

⁵⁷ Mt., 2.

Sukupolvi on yleisesti käytössä oleva termi, jolla viitataan arkisessa kielenkäytössä joko saman perheen eri jäsenten aseisiin suhteessa toisiinsa, tai laajemmin keskenään samaan aikaan syntyneiden ihmisten ryhmiin. Arkisissa yhteyksissä kohortin ja sukupolven käsitteet sekoitetaan helposti toisiinsa. June Edmunds ja Bryan S. Turner määrittelevät kohortin ikäryhmäksi, jonka tietty hetki määrittää. Keskenään samaan aikaan syntyneet ihmiset kokevat tietyt historialliset kokemukset heitä ennen tai heidän jälkeensä syntyneitä ihmisiä voimakkaammin. Sukupolvi eroaa Edmundsin ja Turnerin määritelmän mukaan kohortista siten, että sukupolvi syntyy tietyn kohortin luodessa itsensä kulttuurisena identiteettinä, jonka seurauksena siitä tulee yleisemmin yhteiskunnallisesti merkityksellinen.⁵⁸ Sukupolvi-käsite on Sam Inkisen mukaan sekä retorinen että reaalinen. Sukupolvi-käsitteellä voidaan tutkimuksissa hahmottaa maailmaa, mutta samalla tiettyyn sukupolveen samaistuvat henkilöt hyödyntävät sitä oman identiteettinsä rakentamisessa.⁵⁹

Karl Mannheimin essee *The Problem of Generations* vuodelta 1927 on sukupolvi-problematiikan pohdinnan keskeinen kirjoitus.⁶⁰ Artikkelissaan sukupolvikäsitteen kolmesta ulottuvuudesta Semi Purhonen esittelee Mannheimin keskeisimmät teesit. Mannheimin mukaan sosiologinen puhe sukupolvista on aina sidoksissa kysymykseen ajan hengestä. Sukupolvi ei ole konkreettinen ryhmä, mutta siitä huolimatta tiettyyn sukupolveen kuuluminen vaikuttaa määrättyihin käyttäytymisen ja ajattelun piirteisiin. Mannheim käyttää tästä ilmiöstä termiä sukupolvi-asema, joka liittyy ihmisen elämänkaareen sekä siihen, että eri-ikäiset ihmiset kokevat tietyt asiat eri tavoin. Erityisen merkityksellisiä sukupolven muotoutumisen kannalta ovat nuoruus ja varhainen aikuisikä.⁶¹

Suomessa yleisesti tunnettu ja käytetty sukupolvihahmotelma perustuu J.P. Roosin 1980-luvulla tekemään kokemuksellisia sukupolvia koskevaan erotteluun: Suomessa elivät sodan ja pulan, jälleenrakennuksen ja nousun, suuren murroksen sekä lähiöiden polvet. Jaon perustana Roos on käyttänyt kokemuksia elämän aktiivisimmasta vaiheesta, jolla hän tarkoittaa nuorempaa keski-ikää, aikaa jolloin elämäntilanteet ja urat muo-

---

⁵⁸ Edmunds ja Turner, 2002, 6–7.

⁵⁹ Inkinen 1998, 182–183.

⁶⁰ Purhonen 2002, 4 ja Virtanen 1999, 81.

⁶¹ Purhonen 2002, 5–6.

vautuvat. Roos oli havainnut jo 1980-luvun puolivälissä elämäntilanteen muovautumiseen tarvittavan ajan pidentyneen aiempiin sukupolviin nähden.⁶²

Matti Virtasen väittää Mannheim käsittävän sukupolven kerroksellisena ilmiönä, jossa on kolme tasoa: biologiseen rytmiin perustuva biologinen sukupolvi, sosiaalisen kokemuksen muovaama kokemuksellinen sukupolvi ja poliittisesti mobilisoitunut sukupolvi. Sukupolvet toimivat eri lailla muuttumattomassa ja nopeasti muuttuvassa ympäristössä: pysähtyneessä ympäristössä sukupolven elinkaareen kuuluu kulttuuritraditioiden omaksuminen ja niiden siirtäminen edelleen muuttumattomina. Muuttuvissa oloissa eri sukupolvien kokemusmaailmat eroavat toisistaan radikaalisti, ja ilmeisesti tämä johtaa kulttuuritraditioiden siirtämisen katkeamiseen.⁶³ Jos tämä teoria pitää paikkaansa, voi olla vaikeaa löytää esimerkkejä ylisukupolvisesta sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman siirtymisestä omassa ajassamme, jolle tuntuu olevan ominaista jatkuva muutos. Toisaalta suurten muutosten keskellä ihmisten tarve huolehtia edes joidenkin perinteiden, arvojen, taitojen tai resurssien siirtämisestä voi korostua.

Jukka Relander ja Marja Tuominen ovat esimerkkejä suomalaisista tutkijoista, jotka väittävät perinteisen, mannheimilaisen sukupolvikäsitteen sopivan vain sotien jälkeisten ja niitä edeltäneiden sukupolvien kuvaamiseen. 1960-luvun jälkipuoliskolla ja sen jälkeen syntyneillä suomalaisilla ei ole Tuomisen mukaan käsitystä sukupolvesta, sen jakamasta identiteetistä tai sukupolvien erosta.⁶⁴ Relander selittää sukupolvien merkityksen häviämisen sillä, että "historiatietoisuuksia ylläpitäviä yhteisöjä ei ole enää olemassa samassa merkityksessä kuin vielä 1960-luvulla." Tästä seuraa, että nuoret sukupolvet suhtautuvat erilaisiin menneisyyksiin latauksettomasti ja sekoittavat niitä huolelta. "Samoissa bileissä voidaan aloittaa yhteislaulu isänmaallisessa rekisterissä ja siirtyä saumattomasti Chydeniukseen."⁶⁵ Koiton Laulun tarkastelussa on mielenkiintoista selvittää, toimiiko kuoro sen jäsenilleen historiatietoisuuden siirtymisen tilana.

Sen lisäksi että sukupolvi-käsitettä pidetään nykyajan kuvaamiseen sopimattomana, on sitä kritisoitu myös sukupolvien merkityksen ylikorostamisesta. Purhonen kutsuu tätä lähestymistapaa generationalismiksi, jolle on tyypillistä nähdä sukupolvet maailmassa

---

⁶² Roos 1985, 24–26.

⁶³ Virtanen 1999, 82–83.

⁶⁴ Tuominen 1991, 294.

⁶⁵ Relander 2000, 286.

ongelmattomina olevina kategorioina ja ylikorostaa sukupolvia luonnehtivia piirteitä sekä tietyn sukupolven jäseniä yhdistäviä tekijöitä. Purhosen mukaan generationalismi luo eri sukupolvien välille keinotekoisia vastakkainasetteluja.⁶⁶ Yhdyn Purhosen näemykseen, että sukupolven käsite ei sovi yleispäteväksi selitykseksi, ja sukupolvinäkökulman lisäksi on hyvä löytää sen rinnalle muita selittäviä tekijöitä. Koiton Laulun yhteydessä sukupolven esiin nousevat esimerkiksi sukupuoli, kuoron muodollinen organisaatio ja kuoroon liittymisen ajankohta.

Sosiologisessa tutkimuksessa sukupolviin on paneuduttu huolella, eikä käsitettä voi pitää ongelmattomana ainakaan silloin, kun sillä viitataan kokonaisen ikäluokan jakamaan sukupolvikokemukseen. Tutkimukseni ajoittuu esimerkiksi Relanderin ja Tuomisen esille tuomaan sukupolven merkityksen vähenemisen rajakohtaan niin, että Koiton Laulussa kohtaavat 1960-luvulla voimakkaan sukupolvikokemuksen jakaneet vanhemmat kuorolaiset ja 1960-luvun lopulla ja sitä myöhemmin syntyneet hajanaisten sukupolvien edustajat. Tutkimusintressini kannalta ei ole tarpeellista jakaa sukupolvia kovin tarkkoihin fraktioihin, ja tulkitsen muuttuneen suhteen sukupolviajatteluun yhdeksi isoksi eroksi nuorempien ja vanhempien sukupolvien välillä. Tutkimuksessa kuorolaiset on jaettu kahteen väljään ryhmään suhteessa toisiinsa, "nuoriin" ja "vanhoihin". Vanhuudella en viittaa yksinomaan fyysiseen ikään, vaan myös kuorossa kertyneeseen kokemukseen. Ryhmäjako perustuu mannheimilaiseen sukupolvijaotteluun siinä mielessä, että kaikki samaan sukupolveen kuuluvat ovat samassa ryhmässä. Erityisesti vanhojen ryhmä koostuu kuitenkin useasta sukupolvesta.

2.7 Mitä on ylisukupolvisuus?

Ylisukupolvisuudella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan eri sukupolviin kuuluvien ihmisten välisiä kohtaamisia ja ihmissuhteita. Ylisukupolvisuus on tutkimuksen olennainen käsite, sillä tarkastelen erityisesti eri sukupolviin kuuluvien ihmisten kohtaamisia perheen tai suvun ulkopuolella tarkoituksena selvittää, onko näillä kohtaamisilla merkitystä sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman siirtymiselle.

---

⁶⁶ Purhonen 2006, 207 ja 210.

Ylisukupolvinen siirtyminen ei koske ainoastaan positiivisia ilmiöitä. Menneisyyden tapahtumat voivat olla niin traumaattisia, että niitä ei haluttaisi siirtää sukupolvelta toiselle. Vanhemmat sukupolvet eivät vain kuvaile menneisyyttään nuoremmille, vaan voivat yhtä lailla perehdyttää, kontrolloida, rohkaista ja suojella heitä menneisyydeltä. Myös ne asiat, joista ei kerrota suoraan vaikuttavat perheen (tai miksei myös muun yhteisön) sisäisessä kanssakäymisessä.⁶⁷ Sukupolvet ylittävä perintö voi olla haitallista. Joka tapauksessa perheen ja muistojen suuri merkitys on yleisesti hyväksytty, josta osoituksena on ollut esimerkiksi totalitaarisissa valtioissa yritys järjestelmällisesti tuhota perhe ja muistot, sillä niiden perättiin ruokkivan vastarintaa. Näin tapahtui muun muassa Stalinin ajan Neuvostoliitossa.⁶⁸

Perheiden sisäisiä prosesseja tutkittaessa on tultu siihen tulokseen, että perheessä usein yksittäinen henkilö ottaa tehtäväkseen kertoa perheen tarinoita. Tämä henkilö on myös se, jonka puoleen muut perheenjäsenet kääntyvät halutessaan tietoja menneisyydestä.⁶⁹ Ylisukupolvisuuteen liittyy olennaisesti erilaiset roolit, joista tämä historian välittäjän tai säilyttäjän rooli on vain yksi. Roolit voivat vaihdella ajassa ja paikassa, ja uskon nykyhetkelle olevan ominaista roolien tasa-arvoistuminen siinä mielessä, että nuorempien sukupolvien tiedot, taidot ja tarinat otetaan aiempaa vakavammin huomioon. Tommi Hoikkalan ja J.P. Roosin mukaan Suomen yhteisö rakenne on muuttunut radikaalisti 1960-luvun jälkeen, ja viime vuosikymmeninä yhteisösiteet ovat löystyneet ja elämänpuitteista on tullut liikkuvia. Tämä näkyy niin vilkkaassa muuttoliikkeessä kuin avioerojen yleistymisessä. Uudessa yhteisö rakenteessa kaikenlaiset elämänmuodot ovat valittavissa ja kyseenalaistettavissa.⁷⁰ Vanhemmilla sukupolvilla on nuoremmille paljon annettavaa, mutta toisaalta muuttuvassa maailmassa selviytymiseen tarvitaan nuorille ominaisia nopean omaksumisen ja uuden oppimisen kykyjä. Muutos vaikuttaa Fieldin mukaan myös sosiaaliseen pääomaan, joka muuttuu avoimemmaksi, muuttuvammaksi ja väliaikaisemmaksi.⁷¹

---

⁶⁷ Inowlocki, 1993, 152.

⁶⁸ Bertaux ja Thompson 1993, 5.

⁶⁹ Mt., 8.

⁷⁰ Hoikkala ja Roos 2000, 25–26.

⁷¹ Field 2003, 114.

3 Tutkimusmenetelmät

3.1 Tutkimusprosessin vaiheet

Tutkimusongelman hahmottuminen alkoi kiinnostuksestani sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman siirtymisestä sukupolvelta toiselle. Useissa tutkimuksissa sosiaalisen pääoman siirtymiselle keskeiseksi osoitetun perheen⁷² rinnalle halusin nostaa tarkasteluun järjestömaailman. Hypoteesinani oli, että myös järjestöistä on mahdollista löytää merkkejä eri-ikäisten ihmisten kohtaamisesta ja siitä, että näissä kohtaamisissa siirtyy sosiaalista ja kulttuurista pääomaa. Tutkimuskohteekseni etsin järjestöä, jossa eri-ikäiset ihmiset kohtaisivat mahdollisimman tasaveroisina, ilman roolijakoa ohjaajiin ja osallistujiin. Koiton Laulu valikoitui tutkimuskohteeksi sattumalta saatuani kontaktin yhteen kuoron jäsenen. Kuoro täytti eri-ikäisiä ihmisiä yhdistävän harrastusyhteisön kriteerit hyvin, ja tutkimuksen edetessä kävi ilmi, että kuorosta oli saatavilla monipuolisesti tutkimusaineistoa. Tutkimus alkoi teorioihin ja aiempaan tutkimukseen tutustumalla, jota seurasi aineiston kerääminen ensin arkistosta ja myöhemmin haastatteluilla. Ensimmäisten haastattelujen pohjalta syntyi idea kerätä aineistoa myös kaikille kuorolaisille osoitetulla kyselyllä. Tutkimuksen eri vaiheet menivät monin osin päällekkäin, ja erityisesti aineiston analyysivaihe ja varsinainen tutkimusraportin kirjoittaminen tapahtuivat samanaikaisesti.

Seuraavaksi esittelen tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä eli aineistolähtöistä kvalitatiivista sisällönanalyysiä sekä kyselyaineiston kohdalla verkostanalyysiä. Lopuksi pohdin käytettyjen menetelmien luotettavuutta.

3.2 Aineistolähtöinen analyysi

Käytän monimuotoisen lähdemateriaalin analysoimisessa aineistolähtöistä tekniikkaa, jossa tarkoitukseni on kiinnittää huomio tekstistä esiin nouseviin teemoihin. Aineisto-

---

⁷² Kts. esim. Coleman 1994, 336 tai Helve, Honkasalo, Kuusisto, Louhivuori ja Kokkonen 2005, 200.

lähtöisyyden rinnalla analysoimista ohjaavat sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman teorit, jotka ovat työlle keskeisiä. Lähestymistavan voi määritellä kvalitatiiviseksi sisällönanalyysiksi.⁷³ Eija Syrjäläisen mukaan kvalitatiivisessa sisällönanalyysissä tutkimuksen taustalla olevan teorian ja aineistolähtöisyyden suhde on toisiaan tukeva, aineistoa ei pakoteta tiettyyn muottiin teorian avulla, vaan teoria on aineiston rikastuttamisen väline. Kvalitatiivisen sisällönanalyysin avulla tutkijan on mahdollista tapauskuvauksen rinnalla käsitellä yleisempiä ilmiöitä ja teemoja.⁷⁴ Syrjäläinen on kehittänyt kvalitatiivisen sisällönanalyysin etnografisten kenttäaineistojen tarkasteluun,⁷⁵ mutta pidän hänen ideoitaan myös muihin moniaineistollisiin tutkimuksiin sovellettavina.

Kvalitatiivinen sisällönanalyysi aloitetaan tutustumisella teoreettisen kirjallisuuden avulla keskeisiin käsitteisiin sekä perinpohjaisella aineistoon tutustumisella.⁷⁶ Syrjäläisen kvalitatiivisen sisällönanalyysin menetelmä jakaantuu kuuteen vaiheeseen.⁷⁷ Tutkimuksen käynnistävän *tutkijan herkistymisen* jälkeen aineisto sisäistetään ja teoretisoidaan. Aineiston analysointi jakautuu useampaan vaiheeseen, joista ensimmäinen on aineiston karkea luokittelu. Sitä seuraa tutkimustehtävän ja käsitteiden täsmennys, jonka jälkeen on mahdollista tarkastella ilmiöiden esiintymistiheyksiä ja poikkeuksia aineistossa. Tutkijan luomia luokkia puolletaan tai horjutetaan aineiston avulla, menetelmänä ristiinvalidointi. Sillä tarkoitetaan analyysin tulosten varmentamista tarkastelemalla niiden sopivuutta erilaisiin ja eri tavalla kerättyihin aineistoihin.⁷⁸ Lopuksi tutkimus kiteytyy johtopäätöksiin ja tulkintoihin.

Kvalitatiivisella sisällönanalyysillä ja sosiologien Barney Glaserin ja Anselm Straussin 1960-luvulla sairaalakuolemien tutkimista varten kehittelemällä Grounded Theorylla⁷⁹ on monia yhteneväisyyksiä. Kathy Gharmazin mukaan Grounded Theory on tapa ymmärtää aineisto analyttisesti, juuri kyseiseen aineistoon pohjautuen.⁸⁰ Glaserin ja Straussin Grounded Theoryn toteuttamista varten antamissa ohjeissa merkittävin ero Syrjäläisen kvalitatiiviseen sisällönanalyysiin on suhde kirjallisuuteen ja teorioihin. Glaserin ja Straussin mallin mukaan tutkijan tulisi tutustua aiheeseen liittyvään kirjalli-

⁷³ Syrjäläinen 1994, 68–113.

⁷⁴ Mt., 90.

⁷⁵ Metsämuuronen 2006b, 124.

⁷⁶ Metsämuuronen 2005, 235.

⁷⁷ Mt., 214.

⁷⁸ Syrjäläinen 1994, 89.

⁷⁹ Metsämuuronen 2006b, 97 ja Charmaz 2006, 4.

⁸⁰ Charmaz 2006, 2–3 ja 187.

suuteen vasta analysoituaan aineiston itsenäisesti, jolloin maailmaa ei nähtäisi jo olemassa olevien ideoiden kautta.⁸¹ Glaserin ja Straussin vaatimus on kuitenkin hankala toteuttaa, ja esimerkiksi Gharmazin näkemyksen mukaan tutkijan vuorovaikutus ihmisten, näkökulmien ja tutkimustapojen kanssa tutkimuksen tekohetkellä ja sitä ennen vaikuttaa siihen, millaisen teorian tutkija konstruoi aineiston perusteella.⁸² Grounded Theoryn edellytyksenä ei tämän näkemyksen mukaan ole uuden ja täysin puhtaalta pöydältä luodun teorian luominen. Pohtiessaan Grounded Theoryn olemusta Charmaz kiinnittää huomion aineiston ja abstraktimman tason tarkastelun vuoropuheluun. Grounded Theoryn avulla tunnistetaan aineiston erityispiirteet ja niiden suhde laajempiin aihekokonaisuuksiin, sekä uusiin että jo tunnettuihin.⁸³ Siten tutkimukseni, jonka tarkoituksena on hahmottaa tunnettua ilmiötä ja sen teorisointia tietyssä yhteisössä, on mahdollista nähdä Grounded Theoryn tradition seuraajana, vaikka tutkimuksessa ei kokonaan uutta teoriaa luodakaan.

Tutkimukseni noudattaa kvalitatiivisen sisällönanalyysin periaatteita, mutta tutkimus ei ole edennyt suoraviivaisesti vaihe vaiheelta. Se muistuttaa siten Grounded Theoryn tutkimusprosessia, joka Charmazin mukaan ei etene lineaarisesti, vaan raja aineiston keräämisen ja analysoimisen välillä on tietoisesti hämärretty.⁸⁴ Käytännössä luin sähköiseen tekstimuotoon muokatut erilaiset aineistot useaan kertaan, lisäsin, poistin ja yhdistelin luomiani aineiston koodeja sekä ryhmittelin niitä erilaisiksi kategorioiksi. Tarkastelin erilaisista lähteistä kerättyä aineistoa rinnakkain ja vertailin niitä keskenään. Koko ajan tukenani ovat olleet aiheeseen liittyvästä tutkimuskirjallisuudesta poimitut tiedot, näkökulmat ja ideat.

3.3 Verkostanalyysi

Käytän tutkimuksessa verkostanalyysiä Koiton Laulun jäsenten sosiaalisen verkoston ja siinä liikkuvien resurssien analysoinnin välineenä. Verkostoaineiston analyysi toimii erityisesti haastatteluilla kerätyn aineiston tukena ja vertailukohtana. "Verkostanalyysi ei ole yksittäinen tutkimusmenetelmä, vaan enemmän joukko menetelmiä, joiden avul-

---

⁸¹ Charmaz 2006, 6.

⁸² Charmaz 2006, 10.

⁸³ Charmaz 2006, 181.

⁸⁴ Charmaz 2006, 10 ja 187–188.

la kyetään kokoamaan ja hahmottamaan sosiaalisten rakenteiden moninaisuutta sekä näkemään sosiaalisten ilmiöiden riippuvuus toisistaan.", väittävät verkostanalyysistä ensimmäisen suomenkielisen yleisesityksen julkaisseet Jan-Erik Johanson, Mikko Mattila ja Pertti Uusikylä.⁸⁵ Verkostanalyysin juuret ovat Jacob Morenon 1930-luvulla kehittämässä sosiogrammissa, jolla analysoidaan ryhmää yksilön ja kokonaisuuden kannalta. Muita uranuurtajia alalla ovat olleet Chicagon Western Electrics -yhtiön sosiaalista verkostoa 1924–1932 tutkinut Hawthorne-ryhmä sekä Manchesterin antropologien sosiaalisten suhteiden muodon ja sisällön erotellut ns. kriittinen traditio 1950-luvulta.⁸⁶

Verkostanalyysi perustuu graafiteoreettisiin malleihin yksilöiden välisistä suhteista ryhmissä.⁸⁷ Analyysiohjelmat mahdollistavat monenlaisten tunnuslukujen laskemisen matriisimuotoon järjestetyistä suhteista kuvaavista aineistoista. Laskelmien tulokset on usein mahdollista esittää graafisesti, jolloin suuri aineisto avautuu selkeämmin kuin matriisina. Verkostanalyysia varten on kehitetty useita tietokoneohjelmia, joista olen käyttänyt UCINET 6 -ohjelmaa laskelmien tekemiseen ja NetDraw:ta verkostojen visualisointiin. Olen käyttänyt verkostokuvia sekä analyysin apuvälineenä että osana tutkimusraporttia. Verkostokuvien peruselementtejä ovat aineiston yksilöitä kuvaavat *pisteet* ja niitä yhdistävät *viivat*, jotka esittävät erilaisia yksilöiden välisiä suhteita. Pisteitä, jotka eivät yhdisty toisiin pisteisiin lainkaan, kutsutaan *isolaateiksi*. Käytössäni on *yksilöotteista verkostoaineistoa*, eli tarkastelen yhden toimijajoukon välisiä suhteita.⁸⁸ Käytän hyödykseni myös mahdollisuutta mallintaa verkosto yhden keskushenkilön, egon, ympärille jolloin kyseessä on *egoverkosto*.⁸⁹

Kuorolaisilta kerätty aineisto käsittelee sekä sosiaalisia suhteita että kuorolaisten välillä liikkuvia aineellisia ja aineettomia resursseja. Kuorolaisilta kerättyistä taustatiedoista kiinnitän huomiota erityisesti kuorolaisten ikään, sukupuoleen, äänialaan tai äänialoihin joihin he kuuluvat sekä mahdollisiin johtokuntajäsenyyksiin. Keräämässäni *suunnatussa* aineistossa jokaisesta kahta pistettä yhdistävästä viivasta on tiedossa kumpi yksilöistä on maininnut toisen esimerkiksi ystäväkseen tai henkisen tuen antajaksi. Tietyissä tapa-

⁸⁵ Johanson, Mattila ja Uusikylä 1995, 1.

⁸⁶ Mt., 5–8.

⁸⁷ Scott 1991, 12–13.

⁸⁸ Johanson, Mattila ja Uusikylä 1995, 24.

⁸⁹ Mt., 26–27.

uksissa olen *symmetrisoinut* aineiston ja käsitellyt sitä *suuntaamattomana*, jolloin suhde nähdään sen molempien osapuolien kannalta identtisenä. Käytössäni on sekä *dikotomista* että *arvotettua* tietoa suhteista: aineellisia ja aineettomia resursseja joko siirtyy tai ei, sosiaaliset suhteet sen sijaan määritellään viisiportaisella asteikolla.

Moniulotteinen skaalaus on tapa asettaa pisteet lähelle tai kauaksi toisistaan aineistosta löytyvän tiedon perusteella. Käyttämäni aineisto mittaa pisteiden läheisyyttä toisistaan, joten mitä yhdenmukaisempia toimijat ovat, sitä lähemmäksi toisiaan ne skaalatussa kuviossa asettuvat.⁹⁰ Suoritan moniulotteisen skaalauksen UCINET 6:en ei-metrisen skaalauksen avulla, jolloin ratkaisussa pyritään säilyttämään mitattujen läheisyyksien suuruusjärjestys, ei pisteiden välisiä täsmällisiä eroavaisuuksia.⁹¹ Moniulotteisen skaalauksen ulottuvuuksien määrä on mahdollista määritellä vaikka kuinka suureksi, mutta tässä työssä tulokset esitetään kaksiulotteisina kuvioina. Moniulotteisen skaalauksen onnistumista mitataan stressiarvoilla ("perusstressiarvo perustuu laskettujen etäisyyksien ja alkuperäisessä aineistossa havaittujen läheisyyksien neliöidyn erotuksen summalle.") Stressiarvon kasvaessa kuvion epäluotettavuus kasvaa etenkin lyhyiden etäisyyksien osalta. Stressiarvot eivät kuitenkaan anna yksiselitteistä kuvaa ratkaisun onnistumisesta.⁹²

Moniulotteinen skaalaus sopii vain symmetrisen aineiston kuvaamiseen. Suunnatuista aineistoista olen muodostanut kuvia NetDraw-ohjelman spring embedding -algoritmin avulla, jossa pisteiden satunnaista asettelua parannetaan iteroimalla, kunnes ohjelma pääsee mahdollisimman "hyvään" tulokseen. Verkostojen graafiseen esittämiseen ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa, mutta yleisesti ottaen verkostokuvissa samanlaiset pisteet asetetaan lähekkäin ja erilaiset pisteet kauemmaksi toisistaan. Pisteiden samankaltaisuudella tarkoitetaan yhteneväisyyttä tarkasteltavaksi valitun ominaisuuden kannalta. Spring embedding -algoritmi asettelee pisteet niin että niiden välisten *polkujen* etäisyydet ovat mahdollisimman pienet. Polulla viitataan verkostoanalyysin yhteydessä pisteiden välillä kulkeviin reitteihin, joiden edellytyksenä on, että polku ei saa kulkea yhtä kertaa useammin kunkin pisteen kautta.⁹³ Pisteiden väliset etäisyydet ja suunnat kuvaa-

⁹⁰ Johanson, Mattila ja Uusikylä 1995, 76–77.

⁹¹ Mt., 80.

⁹² Mt., 82.

⁹³ Mt., 45.

vat jossain määrin solmujen välisiä suhteita aineistossa.⁹⁴ NetDraw:n spring embedding –toimintoon ei liity tietoja stressiarvoista tai muita asettelun onnistumisen mittareita.

Verkoston pisteiden sijaintia verkoston rakenteessa, *keskeisyyttä*, voi mitata monella tavalla. Sovellan aineistoon yleisimmin käytettyä⁹⁵ yksinkertaista *suppean keskeisyyden* mittaria eli lasken, kuinka monta suoraa yhteyttä pisteellä on verkoston muihin pisteisiin.⁹⁶ Suunnatuissa aineistoissa tarkastelen myös erikseen pistettä kohti tulevia yhteyksiä (indegree) ja pisteestä ulospäin lähteviä yhteyksiä (outdegree). Dikotomisesta aineistosta selvitän myös *normalisoidut keskeisyysasteet*, jotka lasketaan jakamalla pisteen yhteydet suurimmalla mahdollisella yhteyksien määrällä ja ilmoittamalla tulos prosentteina.⁹⁷

Yleisesti tilastollisia menetelmiä käytettäessä muutaman otokseen kuuluvan vastauksen puuttuminen ei vaikuta merkittävästi tutkimuksen tuloksiin, etenkin jos aineisto ei ole aivan pieni. Sen sijaan verkostoaineistolle puuttuvat tiedot asettavat merkittävän haasteen, sillä jokaisen puuttuvan tapauksen vuoksi häviää n-1 mahdollista suhdetta tarkasteltavasta verkostosta. Erityisesti verkoston tiheyttä laskettaessa tämä voi vääristää saatavia tuloksia.⁹⁸ Verkostoaineistosta voi puuttua tuloksia eri syistä, ja ne voivat vaikuttaa lopputulokseen monin tavoin.

Ensinnäkin osa tutkijan määrittämään verkostoon kuuluvista vastaajista saattaa olla osallistumatta tutkimukseen. Gueorgi Kossinets on sitä mieltä, että tämä ei ole ylityspääsemätön ongelma, jos vastaamatta jättäneiden määrä on pieni verkoston kokoon nähden ja kaikkien verkostosuhteiden ei oleteta olevan vastavuoroisia.⁹⁹ Suurin osa kointonlaululaisista vastasi kyselyyn, mutta kaikilta vastauksia ei tullut. Yhtenä syynä oli se, että kevään 2006 jäsentiedot ehtivät vanhentua kesän aikana, joten osa käyttämälläni listalla olleista ei ollut mukana kuoron toiminnassa enää lainkaan tai tilapäisesti syksyllä, kun aineisto kerättiin. Verkostoaineiston analyysissä ratkaisin puuttuvien tietojen ongelman käsittelemällä kuoron sosiaalisia suhteita vain vastanneiden osalta, kun taas

⁹⁴ Hanneman ja Riddle 2005. <http://faculty.ucr.edu/~hanneman/nettext/C4_netdraw.html#location> Haettu 16.11.2006.

⁹⁵ Mattila ja Uusikylä 1999, 13.

⁹⁶ Johanson, Mattila ja Uusikylä 1995, 51.

⁹⁷ Borgatti, Everett ja Freeman 2002, Ucinet 6 Help.

⁹⁸ Johanson, Mattila ja Uusikylä 1995, 28.

⁹⁹ Kossinets 2006, 252.

kuorolaisten välillä kulkevien resurssien tarkastelussa aineistona oli koko kuoro. Tämä oli mahdollista, koska kyselyyn vastanneiden vastaukset käsittelevät kaikkia listalla mainittuja kuorolaisia.

Potentiaalisia verkoston jäseniä jää helposti tutkimuksen ulkopuolelle myös tutkijan tekemien rajausten vuoksi. Esimerkiksi Kossinetsin mukaan organisaatioiden sisäisiä verkostoja koskevat tutkimukset jättävät usein huomiotta lukuisat organisaation ulkopuolelle sijoittuvat, mutta sille oleelliset henkilöt.¹⁰⁰ Verkostot ovat luonteeltaan niin ameebamaisia, että suljettuja yhteisöjen tutkimusta lukuun ottamatta verkoston rajaaminen lienee aina ongelmallista. Lisäksi Koiton Laulun kaltaisen pitkään toimineen järjestön kohdalla jäsenverkoston rajaaminen koskemaan tällä hetkellä mukana olevia henkilöitä johtaa luonnollisesti suuren määrän puuttuvia kontakteja, mihin myös tutkimukseen osallistuneet kiinnittivät huomiota. Näitä verkostoaineiston heikkouksia pyrin korvaamaan muulla käytössäni olevalla aineistolla.

3.4 Tutkimusmenetelmät ja luotettava tieto

Tutkimuksen luotettavuus riippuu useasta tekijästä, joista tutkimusmenetelmä on vain yksi, joten käsittelen aineiston luotettavuutta tarkemmin tutkimusaineiston esittelyn yhteydessä. Jari Metsämuurosen¹⁰¹ mukaan tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan perinteisesti kahdesta näkökulmasta, reliabiliteettinä ja validiteettinä. Reliabiliteetillä tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta, eli saataisiinko tutkimuksen toistamisella samanlaiset tulokset. Valitsemani tutkimusotteen vuoksi reliabiliteetin mittaaminen ei ole mahdollista, mutta sen sijaan kiinnitän huomiota tutkimuksen validiteettiin, eli sen arviointiin, mittaavatko käyttämäni menetelmät niitä asioita, joita niillä pyrin mittaamaan. Thomas D. Cook ja Donald T. Campbell painottavat, että yhteiskuntatieteissä luotettavien tutkimustulosten saavuttamiseksi on erityisen tärkeää ottaa validiteetin uhat etukäteen huomioon, ja jo tutkimusta tehdessä minimoida mahdollisten vaihtoehtoisten aineistosta tehtävien tulkintojen määrä. Heidän mukaansa laadulliseen tutkimukseen ei

---

¹⁰⁰ Kossinets 2006, 249.

¹⁰¹ Metsämuuronen 2006a, 48 ja 56–60.

kuitenkaan voi ikinä soveltaa sellaisenaan määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kriteerejä.¹⁰²

Tutkimuksen validiteettia voidaan tarkastella jakamalla se tarkemmin ulkoiseen ja sisäiseen validiteettiin. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa tutkimuksen yleistettävyyttä. Verkostoaineistoihin perustuva tieto ei ole lähtökohtaisesti yleistettävissä, sillä verkostoaineisto ei ole otos suuremmasta populaatiosta.¹⁰³ Kvalitatiivisen sisällönanalyysin yhtenä tavoitteena on tulosten yleistettävyys, ja siihen pyritään erityisesti siirtämällä tarkastelu ilmiöiden ja teemojen tasolle.¹⁰⁴ Syrjäläinen antaa etnografisten tapaustutkimusten yleistettävyydelle kaksi kriteeriä. Analyyttinen yleistäminen perustuu teoreettisten oletusten paikkaansa pitämisen osoittamiseen. Luonnollisella yleistämisellä hän tarkoittaa jokaisen lukijan mahdollisuutta ”yleistää tutkimustuloksia omaan tilanteeseensa.”¹⁰⁵ Vaikka tutkimuksen tulokset ovat vain rajallisesti yleistettävissä, on tutkimuksen tarkoituksena osallistua laajempaan keskusteluun sosiaalisesta ja kulttuurisesta pääomasta sekä suomalaisten kokemuksista järjestömaailmassa.

Tutkimuksen oman luotettavuuden, sisäisen validiuden, voi jakaa useampaan osaluokkaan. Sisällöltään validissa tutkimuksessa käytetyt käsitteet ovat teorian mukaisia ja kattavat käsiteltävän ilmiön riittävän laajasti. Tässä tutkimuksessa tartun vielä yleisesti selkiytymättömiin sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsitteisiin. Rajaan kuoron tarkastelun niin, että etsin viitteitä aineettomien pääomien olemassaolosta ja siirtymisestä, enkä yritäkään tyypistää aineettomia pääomia tietyksi mittausvälineiden sarjaksi tai usko tutkimuksen tavoittavan aineettomien pääomien kaikkia puolia. Käsitevalidius viittaa käytettyjä käsitteitä mittaavien muuttujien systemaattisuuteen. Moniaineistollisessa tutkimuksessa käsitevalidiuden tavoittaminen on haasteellista. Kriteerivalidius osoittaa tutkimusten tulosten olevan luotettavia asetettuun kriteeriin verrattuna. Pyrin tutkimuksessani antamaan luotettavan kuvan aineistosta ja tutkimastani aiheesta niin, että tutkimuksen mahdolliset luotettavuuden ongelmat liittyisivät ainoastaan laadullisen tutkimuksen yleisempiin ongelmiin.

¹⁰² Cook ja Campbell 1979, 91–94.

¹⁰³ Johanson, Mattila ja Uusikylä 1995, 36.

¹⁰⁴ Syrjäläinen 1994, 90.

¹⁰⁵ Mt., 102–103.

4 Tutkimusaineistot

4.1 Haastattelut

Haastattelin kolmeatoista Koiton Laulun toiminnassa mukana olevaa jäsentä kesällä 2006. Kuusi haastatelluista ilmoittautui mukaan tutkimukseen kuoron sähköpostilistalle lähetetyn pyynnön perusteella. Loppuihin haastateltaviin otin yhteyttä itse. Kuorolaiset suhtautuivat tutkimusprojektiin positiivisesti ja kiinnostuneesti, joten haastattelut järjestyivät kaikkien niiden kuorolaisten kanssa joihin olin yhteydessä. Sain myös joitain tarjouksia potentiaalisilta haastateltavilta, joista jouduin ajan puutteen vuoksi kieltäytymään.

Haastateltavaksi pyrin valikoimaan mahdollisimman heterogeenisen joukon, kiinnittäen erityisesti huomiota haastateltavien sukupuoleen, ikään tutkimushetkellä ja kuoroon liittyessä, koulutustasoon sekä mahdolliseen kuoron johtokunnan jäsenyyteen. Haastateltavista viisi kuului haastatteluhetkellä kuoron johtokuntaan, minkä lisäksi valtaosa vastaajista oli toiminut kuorouransa aikana johtokunnassa. Taulukkoon 1 on koottu tiedot haastateltavista muutamien taustamuuttujien osalta. Henkilöt on jaoteltu iän mukaan niin, että nuoriksi lasketaan alle 30-vuotiaat. Aikuisena kuoroon liittyneiksi luokitellut ne, jotka ovat olleet noin 30-vuotiaita tai vanhempia tullessaan mukaan toimintaan. Korkealla koulutuksella viitataan opintoihin tai valmistumiseen ammatti- tai tiedekorkeakoulusta. Käytän tutkimuksessa haastateltavista peitenimiä. Nimet on valittu kunkin haastateltavan syntymävuosikymmenelle tyypillisten nimien joukosta.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ Väestörekisterikeskuksen nimipalvelu<<https://192.49.222.187/Nimipalvelu/default.asp?L=1>> Haettu 3.1.2007.

Taulukko 1. Haastateltavien taustatietoja.						
henkilö	ikä		liittynyt kuoroon		koulutustaso	
	"nuori"	"vanha"	nuorena	aikuisena	korkea	matala
<i>naiset</i>						
Emilia	○		○		○	
Riitta		○	○		○	
Elina	○		○		○	
Annikki		○		○	○	
Pirjo		○		○	○	
Tuula		○	○		○	
Pauliina	○		○		○	
Sari		○		○	○	
<i>miehet</i>						
Kari		○		○	○	
Markku		○	○		○	
Seppo		○		○	○	
Marko	○		○		○	
Erkki		○	○			○

Haastattelut olivat puolistrukturoituja eli olin etukäteen alustavasti selvittelyt tutkittavaa ilmiötä. Olin paneutunut sekä Koiton Lauluun järjestönä että tutkimuksen tärkeisiin teoreettisiin lähtökohtiin, joita olivat aineettomien pääomien sekä sukupolven käsitteet. Taustatyön perusteella olin päätyneet teemoihin, joita haastatteluissa käsiteltiin, joten käyttämäni menetelmää voi kutsua teemahaastatteluksi.¹⁰⁷

Haastattelujen runkona oli laatimani kysymyslista, jota muokkasin haastattelujen edessä saamiini kokemusten pohjalta. Nuorten kohdalla kysymyksissä painottuivat hiukan enemmän heidän taustansa, kun taas vanhemmilta kuorolaisilta kysyin erityisesti sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman siirtämiseen liittyviä kysymyksiä. Yritin haastattelurungoissa ottaa huomioon myös haastateltavien henkilöiden erilaiset roolit ja asemat kuorossa. Ennalta valmistelemieni kysymysten lisäksi käsitelimme haastateltavien itse esille ottamia asioita niin, että osa haastatteluista noudatteli runkoa melko tarkasti, kun taas toisissa tapaamisissa keskustelu oli vapaamuotoisempaa. Nuorten kuorolaisten haastatteluissa käyttämäni kysymysrunko on liitteenä 1 ja vanhempien kuorolaisten liitteenä 2.

¹⁰⁷ Hirsjärvi ja Hurme 2000, 47–48.

Haastattelut olivat melko pitkiä, lyhin niistä kesti reilun tunnin ja muut kahdesta kolmeen tuntia. Nauhoitin haastattelut, ja analyysini olen tehnyt purettujen ääninauhojen perusteella. Litteroitua haastattelumateriaalia kertyi noin 300 liuskaa. Lisäksi osa haastateltavista piirsi kaavakuvion Koiton Laulun kautta saamistaan suhteista, joita olen hyödyntänyt haastatteluaineiston tukena. Säilytän haastatteluissa keräämäni materiaalin toistaiseksi.

4.2 Arkistoaineisto

Kansan Arkiston Koiton Laulua koskevista asiakirjoista ja Kimmo Salmion hallussa olevasta aineistosta löytyi muutamia sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman tutkimisen kannalta mielenkiintoisia dokumentteja. Koiton Laulun 25-vuotishistoriikissa on pitkäkö Teuvo ja Maija-Liisa Kankkusen haastattelu, jossa käydään läpi kuoron menneitä vuosikymmeniä ja sitä, mitä harrastus on heille antanut.¹⁰⁸ Vuonna 1977 he olivat olleet mukana kuoron toiminnassa neljännesvuosisadan ajan, ja heidän kuorouransa jatkui vielä pitkälle 1980-luvulle asti. Vuonna 1978 ilmestyneessä *Alttojen aviisissa* 19 kuoron alttoa, joista yksi on edellä mainittu Maija-Liisa Kankkunen, esittäytyy vastaamalla seitsemään kysymykseen (Kuinka löysit Koiton Laulun? Mikä on parasta kuorossamme? Mitä haluaisit muuttaa kuorossamme? Mikä on mielilaulusi ohjelmistossamme? Suosikkikuorosi? Millaisesta musiikista pidät? Mitä perheesi tykkää harrastuksestasi?).¹⁰⁹

Kuorolaisten kanssa käytiin laajaa keskustelua kuorotoiminnan merkityksistä ja tavoitteista vuonna 2004. Kuorolaisilta kerättiin mielipiteitä kuorossa viihtymisestä ja mahdollisista parannusehdotuksista, ja osittain näiden perusteella keskusteltiin kuoron yleiskokouksessa 1.3.2004. Käyty keskustelu on kirjattu kokouksen pöytäkirjaan, ja sen liitteenä on yhteenveto kuorolaisilta etukäteen kerätyistä mielipiteistä ja kannanotoista. Nämä aineistot löytyivät Kimmo Salmiolta sähköisessä muodossa.¹¹⁰

¹⁰⁸ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, *De Historiikit*, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977, s. 24–30 ja Oksanen 1997, 3.

¹⁰⁹ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, *Ddd Koiton Laulaja*, Koiton Laulaja - *Alttojen Aviisi* 1/78, 10–15.

¹¹⁰ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulu ry. Yleiskokouspöytäkirja 1.3.2004 liitteinen.

Käytössäni on ollut myös suuri määrä Koiton Lauluun liittyvää sähköpostia vuosien 1995 ja 2006 väliltä. Aineisto koostuu Kimmo Salmion vastaanottamista ja lähettämistä kuoroaiheisista sähköposteista. Hän on ollut mukana kuoron sähköpostilistoilla aivan niiden perustamisesta saakka, ja lisäksi hänen hallussaan on johtokunnan sähköpostia joiltain vuosilta. Sähköposteja on säilynyt yli 2000 kappaletta, ja niiden aiheiden kirjo on suuri. Sähköposti on toiminut viime vuosina kuoron pääasiallisena tiedotuskanavana, mutta mukana on käytännön tiedotusten lisäksi myös kuoron tavoitteita ja toimintatapoja pohtivia viestejä. Lisäksi viestit antavat vihjeitä siitä, millaisista ei kovin tiiviisti kuorotoimintaan liittyvistä aiheista kuorolaisten välillä on tiedotettu ja keskusteltu.

4.3 Verkostokysely

Yksi kuorolaisten haastatteluissa käsitelty teema olivat kuoron kautta solmitut sosiaaliset suhteet ja niissä liikkuvat aineelliset ja aineettomat resurssit. Haastatteluaineiston tueksi pyysin koko kuoroa vastaamaan samoja aiheita käsittelevään kyselyyn, jonka tuloksia erittelen muun muassa verkostoaanalyysin keinoin. Loin verkostokyselyn Internet-pohjaisella Webropol Real Time Analyzer -ohjelmistotyövälineellä.¹¹¹ Kyselyyn kerättiin vastauksia Internetissä vuoden 2006 elokuun puolivälistä lokakuun alkupuolelle. Lisäksi kuorolaisille annettiin mahdollisuus vastata kyselyn paperiversioon, mutta tällaisia vastauksia ei palautunut laisinkaan. Vastaaajille korostettiin, että vaikka kyselyn luonteen vuoksi tietoja ei voida kerätä nimettöminä, tullaan kerättyä aineistoa käsittelemään luottamuksellisesti ja yksittäiset vastaajat eivät tule olemaan tunnistettavissa aineiston perusteella tehtävistä kuvioista tai tulkinnoista.¹¹² Säilytän alkuperäisen aineiston toistaiseksi.

Kuorolaisista suurin osa vastasi kyselyyn, ja erityisesti kuoron naisjäsenet olivat ahkeria vastaajia. Kyselykaavakkeessa mainittiin 59 kuorolaisen nimi,¹¹³ joista 48 vastasi kyselyyn. Lisäksi kaksi kuorolaista, jotka eivät tällä hetkellä ole mukana toiminnassa ja oli-

¹¹¹ Webropol Oy. <<http://www.webropol.fi/>> Haettu 17.10.2006.

¹¹² Poikkeuksena tästä on kyselyyn vastannut kuoron taiteellinen johtaja, joka erottuu roolinsa vuoksi muusta kuorosta. Hänen osaltaan käsitellään vain kuorolaisten suhdetta taiteelliseen johtajaan.

¹¹³ Nimilista perustui kevään 2006 tilanteeseen, ja seitsemän siinä mainittua henkilöä oli kuorosta lomalla kun kysely toteutettiin syksyllä 2006.

vat siksi jääneet pois nimilistalta, vastasi kyselyyn. Yksi vastauksista ei ollut käyttökelpoinen, sillä tulkitsin sen vahingossa lähetetyksi. Kaksisuuntaista tietoa on käytettävissä 47 henkilöstä, mutta koko aineisto koskee 61 henkilöä.

Kyselyssä vastaajilta kysyttiin taustatietoina ammattia, syntymävuotta, kuoroon liittymisen ajankohtaa, äänialaa sekä kuulumista johtokuntaan. Vastaajien tuli määrittellä suhteensa kuhunkin kansakuorolaiseensa (vastausvaihtoehtoina oli: on ystäväni, tunnen hyvin, tuttava, pystyn liittämään kasvot nimeen ja en tunnista nimeä). Lisäksi tiedusteltiin, onko vastaaja lainannut tavaraa tai rahaa, saanut apua, henkistä tukea, kontakteja uusiin ihmisiin tai oppinut jotain kyseiseltä kuorotoveriltaan. Muut mahdolliset resurssit saattoi mainita vapaasti. Kyselyssä selvitettiin myös, tuntevatko kuorolaiset toistensa perheenjäseniä, ystäviä tai kavereita.

Kyselyn lopuksi vastaajat saattoivat kommentoida tai selventää vastauksiaan. Useissa vastauksissa esitettiin varauksia käytetyn tavan luotettavuudesta sosiaalisten suhteiden mittaamisessa. Kyselyn perusolettamuksena oli, että vastaajat muistavat ystäviensä ja tuttaviansa etu- ja sukunimet, mutta näin ei kaikissa tapauksissa ollut. Koska kyselyssä ei mainittu kuorolaisten lempinimiä saattoi osa vastaajista olla tunnistamatta tiettyjä henkilöitä. Yksi vastaaja pelkäsi sekoittaneensa etunimeltään samannimisiä henkilöitä, sillä hän ei tunne kuorolaisten sukunimiä. Muutama vastaaja piti nimimuistiaan huonona, ja pitkä kesätauko oli saattanut häivyttää nimet mielestä.

Toinen esille tullut ongelma oli tulkinnanvarainen asteikko. Sosiaalisten suhteiden koko kirjon tyypistäminen viiteen vaihtoehtoon on mahdotonta, joten tämäntyyppiset ongelmat olivat odotettavissa. Useat vastaajat perustelivat vastauksiaan, mikä helpottaa aineiston tulkittamista. Pidän käyttämäni asteikkoa tarkoituksenmukaisena, sillä aineisto kerättiin antamaan yleiskuva kuoron sosiaalisesta verkostosta. Osa vastaajista koki kyselyn melko työläänä, ja muutama tunnustaa jättäneensä kertomatta muiden kuorolaisten kautta löytämänsä tutut ja ystävät, koska niitä on niin paljon. Tämä tulee pitää mielessä arvioidessa kuoron kautta syntyneiden verkostojen koko laajuutta.

Kuoron pitkäaikaisia jäseniä vaivasi myös nimilistan tuoreus.

"Monien vanhojen laulajien mielen sisäinen kuoro taitaa silti olla aika eri miehityksellä kuin nykyinen aktuaalinen listaus. Huomasin kaipaavani monia itselleni merkityksellisiä ex-kuorolaisia."¹¹⁴

Verkostoanalyysissä verkoston rajojen määrittelemine on olennaista. Tässä tutkimuksessa kuoron nimilistalla mainitut jäsenet muodostivat luonnollisen ja minulle sähköpostilistan kautta saavutettavissa olevan oletusverkoston. Verkostokyselyn ulottaminen koskemaan aiemmin kuoroon kuuluneita olisi ollut käytännössä hyvin hankalaa. Kerätyn aineiston rajallisuus ei kuitenkaan estä ottamasta tutkimuksessa muuten huomioon kuorolaisten verkoston aikaulottuvuutta.

4.4 Aineiston kattavuuden ja sopivuuden arviointia

Tutkimus perustuu hyvin erilaisiin ja eri lähteistä löydettyihin aineistoihin. Moniaineistollinen lähestymistapa antaa mahdollisuuden kuvata Koiton Laulua useasta näkökulmasta ja sopii sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman kaltaisten abstraktien ilmiöiden jäljittämiseen. Erilaisia aineistoja analysoitaessa on haasteena kunkin lähteen alkuperäisen kontekstin ja sen vaikutusten arviointi. Varsinaisesti tätä tutkimusta varten keräsin tietoa haastatteluilla ja kyselyllä. Koiton Laulun toimintaa viimeisten kymmenen vuoden aikana kuvaa merkittävästi Kimmo Salmion sähköpostiaineisto, joka yhdessä erilaisten asiakirjalähteiden kanssa antaa hyviä vertailukohtia haastatteluissa esiin tulleille asioille. Kuoron ensi vuosikymmeniä kuvaavaa aineistoa olen löytänyt Kansan Arkistosta sekä muistitiedon että asiakirjojen muodossa.

Käsittelin verkostokyselyn esittelyn yhteydessä aineiston luotettavuutta, joten seuraavaksi keskityn haastatteluaineiston arviointiin. Tutkimusta varten keräämäni haastatteluaineisto koostuu 13 haastattelusta, eli se tavoittaa viidesosan kuoron tämänhetkisistä laulajista. Näin suuren otoksen voi olettaa edustavan varsin hyvin kuoroa kokonaisuudessaan, erityisesti koska haastateltavien valinnassa on kiinnitetty huomiota heidän taustojensa heterogeenisyyteen. Kuoron jäsenistö ja haastateltavien joukko muistuttavat toisiaan: mukana on enemmän naisia kuin miehiä ja vanhoja kuin nuoria henkilöitä. Kerätyn kvalitatiivisen aineiston riittävyttä voi tarkastella myös saturaation käsitteen avulla. Aineistoa kerätään niin kauan kuin haastatteluilla saadaan uutta tutkimukselle

¹¹⁴ Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

oleellista tietoa, ja samojen asioiden kertautuessa tarpeeksi on tapahtunut saturaatio.¹¹⁵ Noudatin tätä mallia aineiston keruussa siten, että en ennalta päättänyt haastateltavien määrää. Haastattelujen sisällön saturaation, joka oli selvästi havaittavissa, lisäksi lopulliseen otoksen kokoon vaikutti myös se, että haastateltavien joukko vaikutti suhteessa tutkimusongelmaan ja opinnäytetyön vaatimuksiin tarpeeksi monipuoliselta.

Informanttien löytäminen tutkimusta varten oli helppoa, kuorolaiset kertoivat kokemuk-
sistaan kuorossa mielellään. Aineistoni keruu kohdistui kuoron tämänhetkiseen jäsenis-
töön, ja siten aineisto painottuneee kertomaan kuorossa hyvin viihtyneiden henkilöiden
tarinan. Kuorossa laulamisen lopettaneita tutkimus ei tavoita, ja on mahdollista että
myös tällä hetkellä kuorossa huonommin viihtyvät eivät osuneet otokseeni tai jättivät
vastaamatta kyselyyn. Tutkimuksen aiheen eli kuorolaisten välisten sosiaalisten suhteiden
ja niistä kumpuavan sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsittelyyn uskon aineiston
sopivan. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa on muistettava, että aineistossa kaikkein
heikoimmin kuoroyhteisöön integroituneet kuorolaiset saattavat olla aliedustettuina.

---

¹¹⁵ Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2000, 169.

5 Koiton Laulu ennen ja nyt

Tämän luvun tarkoituksena on luoda yleiskuva kuorolaulusta harrastuksena ja Koiton Laulusta järjestönä, jotta aineettomien pääomien siirtymisen tarkastelussa voidaan pitää mielessä kuoroharrastuksen todellisuus.

5.1 Koiton Laulun vuosikymmenet

5.1.1 1950-luku

Koiton Laulu, alun perin Koiton Nuorisokuoro, on käynyt vuosikymmenten saatossa läpi suuria myllerryksiä. Kuoro perustettiin olympiavuoden kansainvälisten kokemusten inspiroimana Suomen Demokraattisen Nuorisoliiton kuoroksi vuonna 1952. Harjoitustilat kuorolle löytyivät Raittiusyhdistys Koiton talosta, jonka mukaan kuoro nimettiin. Jäseniä kuoroon etsittiin SDNL:n osastoista ja lehti-ilmoituksella. Alkuinnostus Suomen ensimmäisen nuorista koostuvan työväenkuoron ympärillä oli suurta, ja 1950-lukua leimasivat lähes joka toinen vuosi järjestetyt esiintymismatkat ulkomaille. Laulamisen lisäksi kuorolaiset tekivät paljon töitä matkojen rahoittamiseksi, muun muassa järjestämällä yötansseja, iltamia ja myyjäisiä sekä keräämällä jätepaperia ja auttamalla Raittiusyhdistys Koiton kahvilassa.¹¹⁶

Hiljalleen kuorolaisten into kuitenkin hiipui, ja lopulta Koiton Nuorisokuoro supistui niin pieneksi, että se vuonna 1962 päätettiin lopettaa. Kuoron 25-vuotishistoriikissa ongelmille löydetään monia syitä. Kuoron taiteellinen johtaja vaihtui tiheästi, ja kuoron oli vaikea löytää koulutettua johtajaa, joka olisi ollut valmis sitoutumaan työväenaatteen. Perustajajäsenten ikääntyessä ja vakiintuessa kuoroharrastus osoittautui erityisesti musiikissa muuten kouluttamattomille jäsenille yllättävän vaativaksi. Myös yleinen il-

---

¹¹⁶ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, De Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

mapiiri muuttui kuorotoiminnan kannalta harmillisesti: televisiot yleistyivät, iltamaperinne ja muu harrastustoiminta taantui ja esiintymismahdollisuudet vähenivät.¹¹⁷

5.1.2 1960-luku

Aktiivisimmat kuorolaiset eivät kuitenkaan olleet valmiit luovuttamaan, vaan vielä samana vuonna kuoro perustettiin uudelleen. Johtajaksi tuli entinen kuorolainen Pirkko Poukka, ja kuoron säännöt muutettiin niin, että aiemmasta ikärajaista 15–35-vuotta luovuttiin. Näin mukaan voitiin houkutella entisiä kuorolaisia. Kuoro ei kuitenkaan voinut jatkaa nuorisokuorona, ja näin syntyi Koiton Laulu. 1960-luvun kuoron ohjelmistoa leimasi aiempaa kevyempi linja, ja kuorolaisia oli enimmilläänkin vain 25. 1960-luvulla työväenmusiikkia harrastettiin laajasti, mutta kuorotoiminnan sijasta erilaiset pienemät esiintymisryhmät olivat muodissa. Koiton Laulu kohtasi taas ongelmia, ja koko 60-luvun jälkipuoliskon uusien jäsenten hankinta oli sen toimintasuunnitelmissa näkyvästi esillä. 1969 kuoro oli supistunut niin pieneksi, että jopa toimintakertomuksessa siitä puhuttiin "kuorona tai lauluyhtyeenä". Myös pysyvän taiteellisen johtajan löytämisessä oli vaikeuksia.¹¹⁸ Kuorotoiminta oli jälleen vaarassa lopahtaa.¹¹⁹

Toisaalta pienessä kuorossa kaikki jäsenet olivat aktiivisesti mukana harjoituksissa, käsittelemässä kuoroa koskevia asioita ja muussa kulttuuri- ja järjestötoiminnassa. 1960-luvun lopulla koitonlaululaiset olivat mukana perustamassa Suomi-Kuuba -seuraa sekä jäseninä monissa muissa työväenjärjestöissä. Lisäksi kuorolaiset vierailivat ahkerasti oopperassa.¹²⁰ 1970-luvun alussa kuoron jäsenistö vaihtui lähes kokonaan. Kokemuksistaan kuorossa muistelmat kirjoittaneen Eeva-Liisa Oksasen liittyessä kuoroon vuonna 1974 jäsenistössä oli enää neljä 1960-luvulla mukana ollutta kuorolaista.¹²¹

¹¹⁷ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, De Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

¹¹⁸ Mt.

¹¹⁹ Kuoroon 1970-luvun alussa liittyneen ”Markon” käsityksen mukaan kuoro "[...] ei kokoontunut tänä aikana lainkaan."

¹²⁰ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Da toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86, Koiton Laulu r.y. Toimintakertomus v. 1969.

¹²¹ Oksanen 1997, 3–4.

5.1.3 1970-luku

Vuonna 1970 kuoron suunta muuttui. Johtajaksi tuli Agit Prop -ryhmään kuulunut, uuden laululiikkeen jäsen Toni Edelman, joka näki perinteisillä kuoroilla olevan yhä potentiaalia työväenlaulujen esittäjänä. Koiton Laulu veti laulajia puoleensa korkean tasonsa ja ohjelmiston tuoreuden avulla.¹²² Kuoron jäsenmäärä paisui nopeasti, ja uuden johdon sekä jäsenten mukana kuoro muuttui radikaalisti. Uusilta jäseniltä ei kuitenkaan vaadittu tiettyä poliittista vakaumusta.¹²³ 1974 kuoroon liittynyt Eeva-Liisa Oksanen ei lukeutunut missään vaiheessa taistolaisiin. Hänen kuvauksensa mukaan politiikka oli näkyvästi esillä kuorossa 1970-luvulla, joten hänen erilainen poliittinen näkemyksensä aiheutti toisinaan hankalia tilanteita, mutta siitä huolimatta hän viihtyi kuorossa läpi tämän aikakauden, Kaj Chydeniuksen johtajakautta 1980–81 lukuun ottamatta.¹²⁴

Edelmanin johtama Koiton Laulu ryhtyi vetämään voimakkaampaa, taistolaista, linjaa. 1972 toimintasuunnitelmassa kuoron ensisijaiseksi tehtäväksi mainittiin sen toiminnan ja tason parantaminen edelleen, mutta muistutettiin myös tulevista kunnallisvaaleista ja niihin liittyvän työn tärkeydestä.¹²⁵ Vuoden 1974 toimintasuunnitelmassa painotettiin ulospäin suuntautuvaa tiedottamista. Kuoron tulisi kommentoida ajankohtaisia kysymyksiä etenkin kulttuuripoliittikkaan ja musiikkielämään liittyen.¹²⁶ 1975 kuoron tavoitteeksi ilmoitettiin "taistelevan, monipuolisen ohjelmiston hallitseva kuoro, joka tunnettaisiin kauniista ja innostavista lauluistaan". Samana vuonna Koiton Laulu liittyi Suomi-Neuvostoliitto -seuraan ja Rauhanpuolustajiin.¹²⁷

Esiintymistilaisuuksia Koiton Laululle riitti uuden johtajan aikana runsaasti. Toisaalta kuoro jatkoi vuosikymmeniä kestänyttä linjaansa, jonka mukaan se pyrki esittämään sellaisia lauluja, joita muut kuorot eivät esitä. Edelmanin koko 1970-luvun kestäneellä

¹²² Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Dc Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

¹²³ Ks. Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Hi lehtileikkeet (koonnut Toni Edelman), lehtileike Koiton Laulusta ilman päiväystä tai lehden tietoja, sijoittuu 1970-luvun puoliväliin sekä Annikin Markun ja Erkin haastattelut.

¹²⁴ Oksanen 1997, 2, 5 ja 18.

¹²⁵ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Cb Jäsenkokousten pöytäkirjat 1972–79, Koiton Laulu r.y. Toimintasuunnitelma v. 1972.

¹²⁶ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Cb Jäsenkokousten pöytäkirjat 1972–79, Koiton Laulu r.y. Toimintasuunnitelma vuodelle 1974.

¹²⁷ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Dc Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

johtajakaudella kuoro esitti paljon hänen sävellyksiään ja sovituksiaan.¹²⁸ 1970-luvulla kuoro sai varoja esiintymällä ahkerasti. Taloudellisesti vuosi 1979 oli kuorolle poikkeuksellinen, sillä kuoro sai avustusta julkisista varoista. Opetusministeriö myönsi Koiton Laululle matka-avustusta ja Uudenmaan läänin taidetoimikunta avustusta suomalaisen kuoromusiikin edistämiseen.¹²⁹

Koiton Laulun arkistosta löytyy esimerkkejä siitä, kuinka kuorolaisten toivottiin laajentavan toimintaansa ja kehittävän itseään laulamisen lisäksi myös muilla elämän aloilla. 1978 kuorolle valittiin poikkitaiteellinen vastaava, "jonka tehtävänä on innostaa kuorolaisia kiinnostumaan myös muista taiteen aloista." Ainakin tuolloin suunnitteilla olleet vierailut kohdistuivat kuoroa ja sen aatetta lähellä oleviin kulttuuritahoihin: KOM-teatteriin sekä Kaupunginteatterin näytelmään, johon Toni Edelmann oli säveltänyt musiikin.¹³⁰ Kuorolaisten osallistuminen myös muuhun järjestötyöhön synnytti keskustelua 1970-luvulla. Ritva Salon kuoron johtokunnalle lähettämä päiväämätön kirje valottaa kuorolaisten järjestötoimintaa monesta näkökulmasta. Ensinnäkin se antaa ymmärtää, että aatteellisen työn tekemiseen kuoro ei ole ainoa tai ainakaan paras väylä. Samalla siitä on tulkittavissa, että kuorolaiset voisivat olla aktiivisempia järjestötoiminnassa kuin he sillä hetkellä olivat. Kolmanneksi kirjeestä tulee esille toivomus yksilöiden omasta kehittymisestä ja niistä keinoista, joilla se parhaiten saavutetaan.

”Jotta laulaminen kuorossa ei olisi itsetarkoitus ja sisäänpäin lämpiävä, haluaisin painottaa kuorolaisille, että osallistuminen muihin järjestöihin avartaa näköalaa maailmasta (puhuin jo SNS:stä) ja oppii järjeistämään monta asiaa toisella tavalla kuin vain sivusta seuraamalla. Tällä en halua väheksyä sitä työtä jota kuorossa teemme, mutta on varmasti hedelmällisempää työtä se, että opiskelee ja oppii toisilta ihmisiltä esim. työväen historiaa, kansainvälistä solidaarisuutta, keskustele maailmanrauhasta kuin vain se, että opettelee ulkoa Brechtin Rauhanlaulun, tuntematta niitä liikkeitä ja vaaroja, jotka maailmassa tekevät myyräntyötä maailmanrauhan rikkomiseksi.”¹³¹

¹²⁸ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Dc Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

¹²⁹ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Da Toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86, Koiton Laulu r.y. Toimintakertomus vuodelta 1979.

¹³⁰ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Fa Johtokunnan tiedotteet 1978–82, Johtokunnan tiedotuksia 1/78.

¹³¹ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, E Saapuneet kirjeet 1974–83, Koiton Laulu johtokunta, lähettäjästä ilmeisesti Ritva Salo 1970-l.

5.1.4 1980-luku

Eeva-Liisa Oksasen muistelmien perusteella Koiton Laulu jatkoi 1980-luvun alussa taistelevaa linjaansa, ja 1981 julkaistiin kuoron ehdottomasti poliittisin levy Kevään malja. Samana vuonna kuoro otti projektikseen Mikis Theodorakisin suuren kuoroteoksen Canto General, jota varten kuoro laajeni uusilla ja takaisin palaavilla jäsenillä 84-henkiseksi. 1980-luvun alkupuolella kuoro esitti muitakin suurempia kuoroteoksia, Oksasen mukaan "sanottiinkin kuoron kappaleitten minimikeston tuohon aikaan olevan puoli tuntia". Kuorolla vaikuttaa olleen meneillään taiteellisesti hyvin kunnianhimoinen kausi.¹³²

Myös 1980-luvulla Koiton Laulun oli selvittävä hankaluuksista. Harjoitustiloista Koiton talossa jouduttiin luopumaan 1985. Myös Suomen yleinen ilmapiiri muuttui, ja poliittiselle kuorolle sopivia esiintymistilaisuuksia oli aiempaa vähemmän.¹³³ 1980-luvulla taisi taittua myös kuoron poliittisuuden terävin kärki, esimerkiksi 1985 toimintasuunnitelmassa pohdittiin vapaaehtoisuuteen perustuvan harrastustoiminnan näivettymistä ja pelättiin kuoron muuttuvan "maailman parhaasta työväenkuorosta yhdessäoloyhdistykseksi".¹³⁴ Poliittisten laulujen osuus kuoron ohjelmistosta pieneni myös käytännön syistä: suurista kokonaisuuksista koostuneita poliittisia lauluja ei ollut mahdollista esittää pienimuotoisissa rauhantilaisuuksissa.¹³⁵ Kuoron hankaluudet ovat luettavissa myös vuodelta 1985 peräisin olevista asiakirjoista, joissa pohditaan kuoron jäsenten lauluinnostuksen laskemista¹³⁶ ja kuorolaisten huoletonta suhtautumista jäsen-, seminaari- ja matkalaskuihin.¹³⁷

5.1.5 1990-luku

1990-luvun alussa kuoro keräsi konserteilla matkarahoja Etelä-Amerikan kiertuetta varten. Matkan innoittajana oli kuoron perulainen johtaja Maritza Núñez. Ennen lamaa

---

¹³² Oksanen 1997, 5–8.

¹³³ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Da Toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86, Koiton Laulu Toimintakertomus 1985.

¹³⁴ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Db Toimintasuunnitelmat 1963–71, 1976, 1978–86, Koiton Laulu ry Toimintasuunnitelma 1985.

¹³⁵ Kimmo Salmion hallussa olevat asiakirjat, Koiton Laulu Ry:n toimintakertomus vuodelta 1988.

¹³⁶ Kimmo Salmion hallussa olevat asiakirjat, Johtokunnan tiedotuksia, Helsinki 19.11.1985.

¹³⁷ Kimmo Salmion hallussa olevat asiakirjat, Koiton Laulun Toimintakertomus 1985.

esiintymistilaisuuksia riitti hyvin.¹³⁸ Kuukauden mittainen kiertue toteutettiin kesällä 1991, ja pääasiallisena ohjelmistona oli katulapsista kertova runosarja *Infancias*, jota ei voimakkaan sisältönsä vuoksi voitu esittää Chilessä.¹³⁹

Kuoroa vuosina 1991–1996 johtaneen Martti Perttulan kaudelle sijoittuivat kuoron 40-vuotisjuhlakonsertti Kaapelitehtaalla 1992 sekä *Voices of the World* -kuorotapahtuma Dublinissa vuonna 1995.¹⁴⁰ Kuoron ja sen johtajan yhteistyö ei toiminut parhaalla mahdollisella tavalla, vaan hiljalleen harjoitukset kävivät raskaiksi ja kuorolaisten poissaolot lisääntyivät.¹⁴¹

Teatterimusiikista kiinnostunut Jussi Tuurna johti kuoroa koko 1990-luvun loppupuolen, joten kuoron ohjelmistoon kuului aiempaa enemmän teatteriprojekteja.¹⁴² Yhteistyö KOM-teatterin kanssa tiivistyi¹⁴³, ja erilaisia yhteistyöprojekteja on jatkettu myös 2000-luvulla. Koiton Laulu alkoi vetää puoleensa myös nuorempia laulajia,¹⁴⁴ ja erityisesti opiskelijoiden kiinnostus kuoroon on säilynyt nykyhetkeen saakka.

Jussi Tuurna jätti kuoron vuonna 1999, ja hänen seuraajaansa etsimään asetettiin kuorosta nelihenkinen työryhmä. Työryhmä päätyi seitsemään kriteeriin, jotka uuden johtajan toivottiin täyttävän.

"Avarakatseinen ja laaja-alainen muusikko, monipuolista koulutusta ja kokemusta musiikin alalla, musiikilliset valmiudet kuoron johtamiseen (ei kuitenkaan tiukan klassista linjaa ajava perinteinen kuoronjohtaja), mielellään omaa sävellys- ja sovitusyötä, kunnianhimoinen ja eteenpäin suuntautuva (ei vielä kaikkea saavuttanut), Koiton Laululle soveltuva persoona ja olemassa oleva verkosto."¹⁴⁵

Nämä kriteerit kuvaavat hyvin myös kuoron tavoitteita ja tilannetta vuosittaisen vaihteissa. Kuorolla on intoa ja suuria toiveita tulevaisuuden suhteen, mutta toisaalta vuosikymmenten perinteitä ei haluta jättää huomiotta.

¹³⁸ Oksanen 1997, 8–9.

¹³⁹ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Juttu STM:n juhlakirjaan" käsikirjoitus, Kimmo Salmio.

¹⁴⁰ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, 50-vuotisjuhlakonsertin käsiohjelma, 2002.

¹⁴¹ Oksanen 1997, 10.

¹⁴² Koiton Laulu r.y. Historiaa <<http://www.koitonlaulu.fi/historia.html>> Haettu 22.5.2006.

¹⁴³ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Juttu STM:n juhlakirjaan" käsikirjoitus, Kimmo Salmio.

¹⁴⁴ Mt.

¹⁴⁵ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulun taiteellinen johtaja, työryhmän asettamat kriteerit, päiväämätön, vuodelta 1999.

5.1.6 2000-luku

2000-luvun alkupuolen kuoroa johti Iiro Ollilla, joka myös sävelsi kuorolle omaa ohjelmistoa. Kuoron 50-vuotista taivalta juhlittiin vuonna 2002 useammalla juhlakonsertilla, cd:n julkaisemisella sekä esiintymällä KOM-teatterin Juhlat-näytelmässä.¹⁴⁶ Kuorolle tärkeä projekti oli myös osittain improvisaatioon perustuneen Iiro Ollilan jazzkuoro-teos Jumalalliset karnevaalit tekeminen ja esittäminen Pori Jazz -festivaaleilla kesällä 2005.¹⁴⁷

Kuoron uusiin vakituinen toimintamuoto ovat laitoskonsertit, eli erilaisiin hoivalaitoksiin ja vankiloihin suuntautuva konserttitoiminta. Ensimmäiset pohdinnat tämältyyppisestä toiminnasta löysin vuodelta 1993,¹⁴⁸ mutta käytännössä konsertit alkoivat kymmenen vuotta myöhemmin, vuonna 2004. Toiminnan taustoja perustellaan laitoskonserttien tiedotteessa seuraavasti:

"Mielestämme taiteen tulee kuulua kaikille ja etenkin niille, joiden elämä ei muutenkaan ole herkkua. Erityisen heikossa asemassa olevia ihmisryhmiä ovat pitkäaikaissairaat, laitoksiin sijoitetut vanhukset sekä vangit. Taidekokemus voi tuottaa kuitenkin juuri näille ryhmille lyhyen, mutta tärkeän pysähdyksen päivittäiseen, usein ahdistavaan rutiiniin."¹⁴⁹

Nykyiselle jäsenistölle laitoskonsertit ovat idealistisuudessaan merkityksellinen osa kuoron toimintaa,¹⁵⁰ mutta kuoro on hyötynyt toiminnasta myös taloudellisesti. Ainakin vuonna 2004 kuoro on voinut korvata osan seurakunnan omistaman harjoitustilan vuokrasta laitosesiintymisillä.¹⁵¹ Käytössäni olevasta aineistosta ei selviä onko seurakunta innostunut kuoron aiemmin samana vuonna aloittamasta toiminnasta vai onko aloite vuokran korvaamiseen tullut kuorolta.

Iiro Ollilan kauden päättyminen ja uuden johtajan etsiminen pohjusti kuorolaisia jälleen miettimään, millaisessa Koiton Laulussa he haluavat toimia. Uuden johtajan valintaa käsitelleessä kuoron yleiskokouksessa vuonna 2005 pohdittiin muun muassa, mitä uutta kuoro haluaisi oppia, voisiko taiteellinen johtaja työskennellä projektikohtaisesti "pro-

¹⁴⁶ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, 50-vuotisjuhlakonsertin käsiohjelma, 2002.

¹⁴⁷ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Juttu STM:n juhlakirjaan" käsikirjoitus, Kimmo Salmio.

¹⁴⁸ Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto, Koiton Laulu r.y. Toimintasuunnitelma 1993.

¹⁴⁹ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Koiton Laulu käynnistää hoivalaitoksiin ja vankiloihin suuntautuvan konserttitoiminnan", lehdistöiedote 16.1.2004.

¹⁵⁰ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Yhteenveto kuorolaisilta tulleista mielipiteistä ja kannanotoista", liite Koiton Laulun yleiskokouspöytäkirjassa 1.3.2004.

¹⁵¹ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulu, johtokunnan kokous 2.6.2004.

duktioita tuottavana taideyhteisönä" ja todettiin, että uuden johtajan täytyy tuntea myös kuoron tausta.¹⁵²

Koiton Laulun nykytilaa kuvataan kuoron Internet-sivuilla positiivisesti. Koiton Laulun ohjelmiston erityispiirteitä mainitaan yhteistyö nykysäveltäjien ja runoilijoiden kanssa sekä taiteenlajien rajojen rikkominen. Koiton Laulun erityisenä voimavarana ovat kuoron tiiviisti sitoutuneet jäsenet, joita yhdistää musiikin lisäksi "vilkas ja kiinteä ystäväverkosto". Kuvauksen mukaan kuorolaiset osallistuvat kiitettävästi talkotoimintaan. Internet-sivujen perusteella kuorolla näyttää menevän hyvin. Eri-ikäiset jäsenet turvaavat kuoron jatkuvuuden, ja kuoron käytänteiden pyörittämiseen riittää vapaaehtoisia. Kuoro vaikuttaa olevan ylpeä aatteellisesta taustastaan¹⁵³, mutta kiivaimman poliittisuuden kausi on jätetty taakse.

5.2 Jatkuvuuksia

Koiton Laulu on kokenut yli 50 toimintavuotensa aikana monia suunnanmuutoksia. Näistä suurin on ehdottomasti tapahtunut 1970-luvun alussa. 1970-luvun alkupuolelta lähtien kuorossa mukana ollut Riitta toteaa haastattelussa, että hänen mielestään Koiton Laulu oikeastaan alkoi vasta Toni Edelmanin johtajakaudella, ja tämä aika näkyy edelleen kuoron ohjelmistossa.¹⁵⁴ Tietyt piirteet ja ilmiöt ovat olleet ajankohtaisia kuorolle läpi vuosikymmenten. Seuraavaksi esittelen kuoron organisaatiota ja ohjelmistoa, kuorolaisten sosiaalisia suhteita, kuoron suhdetta työväenliikkeeseen ja kuorolaisten ikärakennetta 1950-luvulta nykypäivään.

5.2.1 Kuoron organisaatio

Koiton Laululle taiteellisella johtajalla on ollut kautta aikojen suuri merkitys, etenkin kuoron ohjelmiston suhteen.¹⁵⁵ Kuoron pitkäaikaisin taiteellinen johtaja on ollut Toni

¹⁵² Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulun yleiskokous 12.10.2005, Alppilan seurakuntasali.

¹⁵³ Koiton Laulu r.y. <<http://www.koitonlaulu.fi/kl.html>> Haettu 18.5.2006.

¹⁵⁴ "Riitta" s. 1950-l.

¹⁵⁵ Oksanen 1997, 4.

Edelmann (1970–76 ja 1977–1980)¹⁵⁶, ja moni taiteellisista johtajista on vetänyt kuoroa yli 5 vuotta. Ohjelmistovalintojen lisäksi taiteellinen johtaja harjoituttaa ja johtaa kuoroa sekä osallistuu uusien kuorolaisten valintaan.¹⁵⁷ Kuoron hallituksena toimii johtokunta, johon vuoden 1998 sääntöjen mukaan kuuluu puheenjohtajan lisäksi kuusi varsinaista ja kolme varajäsentä.¹⁵⁸ Johtokunta on kuoron toimeenpaneva elin, joka pyrkii noudattamaan koko kuoron yleiskokouksien viitoittamia periaatteita.¹⁵⁹ Johtokunnan työtavat ja rooli selkiytyivät 1970-luvulla, ilmeisesti edellisen vuosikymmenen pienempi kuoro oli toiminut vähemmän organisoidusti.¹⁶⁰ Käytännössä kuorolla on siis kaksi johtajaa: taiteellinen johtaja sekä käytännön asioista huolehtiva puheenjohtaja, ja sen lisäksi kuoro on pyrkinyt vaihtelevalla menestyksellä korostamaan kaikkien kuorolaisten vaikutusmahdollisuuksia.

Kuoro jakaantuu myös nais- ja miesääniin ja tarkemmin sopraanoihin, altoihin, tenoreihin ja bassoihin. Äänialat eli stemmat on vielä jaettu ykkös- ja kakkososiin. Kuorolaisten stemmat ovat nykyään melko pysyviä.¹⁶¹ Kustakin äänialasta valitaan stemmavastaavat ja -viskaalit, jotka muun muassa keräävät tiedot oman stemmansa jäsenten poissaoloista.¹⁶² Lisäksi isompien projektien, kuten juhlakonserttien järjestäjiksi saataan kuorosta valita vastuuhenkilöitä, jotka toimivat esimerkiksi tuottajan nimikkeellä.¹⁶³

5.2.2 Kuoron ohjelmisto ja sen merkitys

Koiton Laulun ohjelmisto on koko kuoron toiminnan ajan koostunut lähinnä työväenlauluista, kansanlauluista ja erityisesti viime vuosikymmeninä tilausteoksista ja kantaesityksistä. Vuoden 1984 toimintasuunnitelmassa ohjelmiston painopisteitä perustellaan seuraavasti:

¹⁵⁶ Koiton Laulu r.y. Historiaa <<http://www.koitonlaulu.fi/historia.html>> Haettu 22.5.2006.

¹⁵⁷ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Sopimus taiteellisen johtajan kanssa", 1991.

¹⁵⁸ Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto, Koiton Laulu r.y. Säännöt, 7.9.1998. Aiempien sääntöjen mukaan johtokunta on ollut vielä isompi.

¹⁵⁹ "Elina" s. 1980-l.

¹⁶⁰ "Markku" s. 1950-l.

¹⁶¹ Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006. Vastaajista yksi mies ja kuusi naista oli laulanut kuorossa kahdessa stemmassa.

¹⁶² Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulun yleiskokous 23.2.2004, Pirkkola, Helsinki.

¹⁶³ Esim. Oksanen 1997, 7.

"[...] Työväenlaulut (joihin kaiketi voidaan lukea myös ns. solidaarisuuslaulut ja rauhanlaulut) ilmentävät sitä taistelua, jota ihmiset Suomessa ja kaikkialla maailmassa käyvät paremman ja oikeudenmukaisemman tulevaisuuden puolesta. Niiden tavoitteena on innostaa jatkamaan, valaa ihmisiin uskoa ja uskallusta. Kansanlaulujen voima on niiden syvästi inhimillisessä tavassa kosketella ihmisten perustavia kokemuksia ja ajatuksia elämästä ja kuolemasta, vihasta ja rakkaudesta, ilosta ja surusta, rauhasta ja sodasta. Siinä on myös syy niiden alati uusiutuvaan edistysellisyyteen. Kansanlaulut merkitsevät monella tapaa vaihtoehtoa ylikansalliselle massaviihhteelle."¹⁶⁴

Koiton Laulun ohjelmistossa on edelleen kuoron vuosikymmeniä esittämiä kappaleita, jotka ovat sen yleisölle tuttuja ja rakkaita. Kappaleita ei kuitenkaan tahdota edelleenkään esittää vain niiden nostalgisuuden vuoksi, vaan esimerkiksi kuoron 50-vuotisjuhlakonsertin yhteydessä laulujen toivottiin "[...] herättävän ajatuksia ja keskustelua musiikin ja taiteen mahdollisuuksista vaikuttaa yhteiskunnallisesti tänä päivänä."¹⁶⁵

Etenkin 1970-luvun Koiton Laulun toimintaa kuvaavissa asiakirjoissa ohjelmiston pohdinta on yleisesti esillä. Vuonna 1970 toimintakertomuksessa kuoron tehtäväksi asetettiin työväenliikkeen voimistaminen laulujen avulla. Käytännössä tämä tarkoitti muun muassa työväen ideologiaa palvelevien laulujen valitsemista ohjelmistoon.¹⁶⁶ 1979 toimintasuunnitelmassa esitettiin, että Koiton Laulu voi työväenkuorona tarjota ohjelmistollaan vallitsevalle kehitykselle vaihtoehdon. Ainakin retoriikan tasolla kuoron vaikutusmahdollisuudet nähtiin merkittävänä: "Jokainen Koiton Laulun laulaja voi yksilöllisen panoksensa avulla vaikuttaa laajan kuulijakuntamme yksilöihin suunnan muutoksen puolesta."¹⁶⁷ Ohjelmisto on siis osittain pysynyt samana, mutta kun 1970-luvulla, ja sitä ennen, kulttuuritoiminnan poliittinen vaikuttavuus oli itsestäänselvyys, on siitä myöhemmin tullut aihe, josta halutaan herätellä keskustelua.

5.2.3 Kuorolaisten sosiaaliset suhteet

Koiton Laulu on yhteisö, jonne tullessaan henkilö voi irrottautua taustastaan. Yksi haastattelemani koitonaululaisista pitää kuorosta erityisesti, sillä "Se on paikka, jossa voi

¹⁶⁴ Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto, Koiton Laulu ry, Toimintasuunnitelma vuodelle 1984.

¹⁶⁵ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulu ry, Toimintasuunnitelma 2002.

¹⁶⁶ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Da toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86, Koiton Laulu r.y. Toimintakertomus 1970.

¹⁶⁷ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Db toimintasuunnitelmat 1963–71, 1976, 1978–86, Koiton Laulu Toimintasuunnitelma vuodelle 1979.

olla silleen, ei tarvii määrittää itseään miksikään".¹⁶⁸ Kuoron yhteisyys syntyy yhdessä laulamisen ja olemisen pohjalta, eikä laulajan taustaan kiinnitetä sen suurempaa huomiota. Kuoroon "voin tulla "sellaisena kuin olen"", kuten yksi kuorolaisista on vastannut kysyttäessä, miksi hän haluaa olla kuorossa ja juuri Koiton Laulussa.¹⁶⁹

Kuorossa on monille sen jäsenille tärkeää muiden kuorolaisten kohtaaminen. Kuorossa halutaan olla muun muassa, koska "KL on minulle tärkeä yhteisö", "Muu (treenin ja esiintymisten ulkopuolinen) yhdessäolo on ollut antoisaa" ja "Meidän kuoron hienous on ennen kaikkea meidän porukassa: erilaisia tyyppejä, laaja ikähaitari on suurensuuri Rikkaus".¹⁷⁰ Kuorolaisten tutustuminen ei kuitenkaan ole aivan ongelmaton. Jäähyväispuheessaan Koiton Laulua vuosina 1980–81 johtanut Kaj Chydenius kuvaa omia vaikeuksiaan:

"Olen kaiken kaikkiaan estynyt ja pelokas suomenruotsalainen savolaispoika, jolla on ollut huomattavia vaikeuksia murtaa Koiton Laulun panssari ja päästä Teidän kaveriksenne, ystäväksi."¹⁷¹

On muistettava, että Chydenius tuli johtajaksi kuoroa kymmenen vuotta johtaneen Toni Edelmanin jälkeen, ja siten hänen tuntonsa voivat erota kuoron rivijäsenen kokemuksesta. Kuoron yhteishengen kannalta ongelmallista Koiton Laululle lienee ollut myös kuoron melko suuri koko. Kun laulajia on yli 50, voi suhteiden luominen viedä paljon aikaa. Kuoron alttojen toimittamassa kuorolehti Koiton Laulajan numerossa vuodelta 1978 pohditaan sitä, miten kuorolaiset tutustuvat helposti vain omiin vieruskavereihinsa ja kuoron johtohahmoihin.¹⁷²

Koitonlaululaisille erilaiset juhlat ja illanvietot ovat tärkeä osa toimintaa, ja raittiusseuran mukaan nimetty kuoro on pitänyt niitä avoimesti tärkeänä osana toimintaansa 1970-luvun alusta lähtien.¹⁷³ Esimerkiksi vuoden 1974 toimintakertomuksessa karonkat esittellään omana, tärkeänä toimintamuotonaan.

" Vapaamuotoista yhdessäoloa on harrastettu yleensä esiintymisten jälkeen. Tätä toimintamuotoa lienee syytä kehittää, sillä parhaimmillaan karonkajuhlat kiinteyttävät kuoron jäsenten keskinäisiä

¹⁶⁸ "Emilia" s. 1980-1.

¹⁶⁹ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Yhteenveto kuorolaisilta tulleista mielipiteistä ja kannanotoista", liite Koiton Laulun yleiskokouspöytäkirjassa 1.3.2004.

¹⁷⁰ Mt.

¹⁷¹ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Ddd Koiton Laulaja, n:o 1 1982, 5–6.

¹⁷² Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Ddd Koiton Laulaja, Koiton Laulaja - Alttojen Aviisi 1/78.

¹⁷³ Juhlia käsittelevien mainintojen vähäisyys kuoron 1950- ja 60-lukua koskevista arkistolähteistä voi johtua joko kuoron erilaisesta toimintakulttuurista tai muuttuneesta tavasta esittää asiat.

suhteita ja siten omalta osaltaan edistävät kuoron yhtenäisyyttä. Onhan kuoro nähtävä myös sosiaalisenä ryhmänä.”¹⁷⁴

Yhdessä juhliminen ja vapaa-ajan viettäminen on osaltaan kiinteyttänyt kuoron yhteishenkeä ja toiminut kuorolaisten vapaamuotoisten kohtaamisten areenana.

Kuoron kautta luodut suhteet eivät rajoitu vain muihin kuorolaisiin, vaan ulkomaanmatkat ja ulkomaiset vieraat luovat otollisen mahdollisuuden saada ystäviä kauempaakin. Suomessa vierailevat kuorot majoitetaan ainakin silloin tällöin kuorolaisten koteihin, joten vieraiden kanssa on mahdollisuus todella tutustua.¹⁷⁵ Koiton Laulun aktiivisuus ulkomaanmatkojen järjestäjänä ja ulkomaisten vieraiden isäntänä on vaihdellut suuresti vuosikymmenten saatossa. Myös kotimaassa kuoron sosiaalisten suhteiden verkoston voi nähdä paljon itse kuoroa isompana, siihen kuuluvat niin kuorolaisten perheenjäsenet ja ystävät kuin kuoron kanssa yhteistyötä tekevät tahot, kuten muusikot, säveltäjät ja muut kuorot. Esimerkiksi Eeva-Liisa Oksanen mainitsee muiden kuorolaisten puoliset ja lapset laskiessaan Koiton Laulun kautta syntyneiden ihmissuhteiden määrää.¹⁷⁶

5.2.4 Työväenkuoro

Koiton Laulu perustettiin osaksi työväenliikettä. Ohjelmistona oli heti alusta alkaen solidaarisuuslauluja, ja kuoro osallistui festivaaleille sosialistimaissa ja työläisnuorison leireille.¹⁷⁷ Esko Nick pohti työväenkuoroperinnettä Koiton Laulun jäsenlehden pääkirjoituksessa 1979.

”Ehkäpä tärkein tehtävä on kuorolla ollut sen omaan historiaankin punoutuneen työväenkuoroperinteen vaalimisessa ja kehittämisessä. Tästä työstä on tullut vastakaikua, joka on nähtävissä myös muiden työväenkuorojen aktiivisuuden kasvussa. Koiton Laulun toiminta työväenhenkisten kulttuuriarvojen tunnetuksi tekemisessä on nähtävä osana sitä kehitystä ja taistelua, mitä maailma tarvitsee muuttuakseen.”¹⁷⁸

¹⁷⁴ Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto, Koiton Laulu r.y. Toimintakertomus vuodelta 1974.

¹⁷⁵ Esimerkiksi ruotsalainen Bysis-kären, Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto, Johtokunnan tiedotuksia Huhtikuu 1984.

¹⁷⁶ Oksanen 1997, 2.

¹⁷⁷ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, De Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

¹⁷⁸ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Ddd Sankaritenori 1979.

Koiton Laulu on edelleen Suomen Työväen Musiikkiliiton jäsen.¹⁷⁹ Nuorisokuoroaikana kuoroon liittyvät tulivat siis mukaan yhteen SDNL:n alajaostoon, joten heidän määrittelymistään työväenkuoron jäseniksi ei tarvitse kyseenalaistaa. Yhteys Suomen Demokraattiseen Nuorisoliittoon on katkennut,¹⁸⁰ joten Koiton Laulun myöhemmät yhteydet työväenliikkeeseen on löydettävä muualta kuin järjestöjen väliltä.

Työväenkuoron yhtenä edellytyksenä voi pitää sen jäsenistön työväkistä taustaa. 1970-luvulla Koiton Laulun toimintakertomuksissa eriteltiin tarkasti kuorolaisten ammatteja. Esimerkiksi 1974 noin puolet kuorolaisista opiskeli, ja työssäkävien joukosta löytyi "keittäjä, sihteeri, kirvesmies, konttoristi, opettaja, myyjätär yms., niin että ylpeydellä voidaan todeta kuoromme jäsenistön edustavan laajalti yhteiskunnan eri aloja". Toisaalta kuoron opiskelijat taisivat tulla lähinnä korkeakouluista, joten heitä ei voine pitää perinteisessä mielessä työläisinä.¹⁸¹ 1970-luvun jälkeen kuoron jäsenistö ei ole muuttunut aiempaa suuremmassa määrin työläistaustaiseksi. Tällä hetkellä kuorolaisista suurin osa on joko opiskelijoita tai korkeaa koulutusta vaativassa ammatissa.¹⁸² Kuorolaisten joukosta löytyy edelleen hoitaja ja paloiesimies, mutta Koiton Laulua ei voi alkuvuosikymmenten jälkeen pitää työväenkuorona jäsenistönsä taustan perusteella.

Toinen tapa määritellä työväenkuoro on sen jäsenten poliittisten kantojen kautta. Esko Nickin edellä esitetty pääkirjoitus on yksi esimerkki Koiton Laulun voimakkaasta sitoutumisesta työväenaatteeseen 1970-luvulla. Oksanen kuvailee kuoron poliittisesti aktiivisimman kauden murtumista ja tilannetta 1990-luvulla seuraavasti:

"Nyt meitä löytyy moneen lähtöön, ja kuorolaisista löytyy sinisen ja punaisen lisäksi ainakin vihreää. Vissi yhteinen ajatustapa on kuitenkin ilmiselvä, eikä kovan kapitalismin kannattajia taida kuorosta löytyä. Asia tuli ilmi mm. sääntöjen muutosta ajettaessa, kun kuorolaiset eivät tyytyneet esitettyyn neutraaliin tarkoituspäätökseen."¹⁸³

¹⁷⁹ Koiton Laulu r.y. Historiaa <<http://www.koitonlaulu.fi/historia.html>> Haettu 22.5.2006 ja Koiton Laulu r.y. <<http://www.koitonlaulu.fi/kl.html>> Haettu 18.5.2006.

¹⁸⁰ Ilmeisesti Koiton Nuorisokuoron muuttuessa Koiton Lauluksi vuonna 1962.

¹⁸¹ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Cb Jäsenkokousten pöytäkirjat 1972–79, Koiton Laulu r.y. Toimintakertomus vuodelta 1974.

¹⁸² Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

¹⁸³ Oksanen 1997, 18.

Kantaaottavuus ja asettuminen "pienien ihmisten asialle"¹⁸⁴ on nykypäivänä kuorolle tärkeää. Taiteellinen johtaja Iiro Ollila kuvailee Koiton Laulun nykyistä suhdetta puoluepolitiikkaan ja työväenliikkeeseen seuraavanlaisesti:

"Me emme suhtaudu tosikkomaisesti puoluepolitiikkaan. Se on muuttunut niin värittömäksi ettei siihen voi suhtautua niin kuin aikaisemmin. Työväenliikkeestäkin on vaikea puhua enää sellaisena kuin se oli 70-luvulla. Sen kaltaista yhteistä rintamaa ei enää ole. Silti yhteiskunnan perusongelmat ovat edelleen samat [...]"¹⁸⁵

Taiteellisen johtajan näkemyksen mukaan Koiton Laulu on siis etsimässä nykyhetken sopivaa tapaa toimia aatteellisesti ja pitää esillä aiheita, jotka olivat tärkeitä jo 1970-luvun kuorolaisille.

5.2.5 Ikärakenne

Koiton Nuorisokuorossa oli periaatteessa käytössä ikäraajat, joiden mukaan kuorolaisten tuli olla 15–35-vuotiaita. Vuonna 1955 kuorolaisilta on kerätty kyselykaavakkeilla tiedot osoitteista, syntymäajoista ja -paikoista, stemmasta, kuoroon liittymisen ajasta sekä kuorolta saaduista avustuksista.¹⁸⁶ Kansan Arkistossa täytettyjä kaavakkeita oli 70 kappaletta, joten ne edustavat koko kuoroa tai ainakin valtaosaa sen jäsenistä. Vuonna 1955 kuorolaisten syntymävuosien perusteella laskettu keski-ikä oli 24 vuotta ja mediaani-ikä 24 vuotta. Kuoron nuorin jäsen oli 16-vuotias ja vanhin 39-vuotias. Valtaosa kuorolaisista asettui 20–30 ikävuoden välille, alle 20-vuotiaita oli 17 ja yli 30-vuotiaita 9 henkilöä. Näiden tietojen perusteella Koiton Nuorisokuoroa voi pitää eri-ikäisten ja eri sukupolviin kuuluvien ihmisten kohtaamispaikkana. Sukupolvierottelua perustelen Karl Mannheimin ajatuksella, että nuoruuden herkässä iässä saadut avainkokemukset määrittävät ihmisen myöhempiä katsantokantoja.¹⁸⁷ Mitä todennäköisimmin kuoron vanhimpien, 1910-luvulla syntyneiden jäsenten, ja nuorimpien, 1930-luvun lopussa syntyneiden, sota-ajan kokemukset ovat aivan erilaisia.

1970-luvun loppupuolella Koiton Laulun toimintakertomuksissa esitellään kuorolaisten ikärakennetta. Vuosien 1975 ja 1978 välillä jäsenten keski-ikä nousi 27:stä lähes 30:een

¹⁸⁴ Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto, "Koiton Laulu on yhä pienen ihmisen puolella", Työväen musiikkitapahtuman festivaalilehti, 23–27.7.2003 Valkeakoski.

¹⁸⁵ Mt.

¹⁸⁶ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, HI Kyselykaavake, 1955: Koiton nuorisokuoron jäsenet.

¹⁸⁷ Purhonen 2002, 5–6.

vuoteen ja mediaani-ikä 25:stä 28:aan. Vuonna 1974 kuorossa oli neljä alle 20-vuotiasta ja 8 yli 30-vuotiasta. 1976 alle 20-vuotiaita oli enää yksi, ja yli 40-vuotiaiden määrä oli noussut kuuteen.¹⁸⁸ 1970-luvun loppupuolella kuorolaisten keski-ikä siis hieman nousi, mikä on luultavasti johtunut porukan vakiintumisesta.¹⁸⁹ 1980-luvulle tultaessa 1970-luvulla kuoroon liittyneet ja mukana pysyneet laulajat olivat aikuistuneet:

"Kysely kuorolaisten ammatti- ja ikärakenteesta osoitti, ettei kuoro ole enää mikään nuorisoi- tai opiskelijakuoro. Laulajien keski-ikä on noin 31 vuotta. Jäsenistä 15 ilmoitti opiskelevansa päätoimisesti, kolme työskenteli kotiäitinä ja loput olivat eri alojen ammatti-ihmisiä."¹⁹⁰

1980- ja 1990-lukujen aikana kuorolaisten keski-ikä hiljalleen kasvoi, jopa vuodella joka vuosi. 1997 aktiivikuorolaisia oli 44, ja heidän keski-ikänsä oli 43 vuotta. Vanhin kuorolaisista oli 54-vuotias ja nuorin 20-vuotias.¹⁹¹ Nuoria jäseniä kuoro ryhtyi houkuttelemaan vasta Jussi Tuurnan 1996 alkaneella kaudella, joten heistä ensimmäiset näkyvät edellä mainituissa ikätilastoissa. Sen jälkeen nuoria jäseniä on kuoroon riittänyt, erityisesti naisstemmoihin. On huomattava, että kuoro toimi 1980-luvun puolivälistä 1990-luvun puoliväliin pitkälti saman jäsenistön turvin (vuosien 1984 ja 1994 kuoron jäsenten yhteystietolistoissa on 27 samaa nimeä, ja nämä pitkäaikaisjäsenet muodostavat 1994 jo 67,5 prosenttia kuoron koko vahvuudesta).¹⁹² Kun kuoroon viime vuosina on liittynyt erityisesti nuoria, alle 30-vuotiaita jäseniä, on kuoron "keski-ikäinen" jäsenistö harvalukuinen. Kuorolaisista vain 8 on syntynyt vuosina 1960–1975, kun 1950-luvulla syntyneitä on 19 ja vuoden 1975 jälkeen syntyneitä 17.¹⁹³

Koiton Laulun Internet-sivuilla mainitaan erikseen, että kuorolaisten ikäjakauma on hyvin laaja: vanhin laulajista on kuudenkymmenen ja nuorin 21-vuotias. Lisäksi mainitaan monen jäsenen kuuluneen kuoroon hyvin pitkään.¹⁹⁴ Koiton Laulun ikärakennetta 2000-luvun alussa voi pitää jopa poikkeuksellisena: Kuoroa vuosina 2000–2005 johtanut Iiro Ollilla kertoo Viikkolehden haastattelussa tammikuussa 2004 Koiton eroavan muista kuoroista ikähaitarillaan ja pitää ilmiötä kuorolle rikkautena. Ollilla korostaa kuo-

¹⁸⁸ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Da toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86, Toimintakertomukset 1974–1979.

¹⁸⁹ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, De Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

¹⁹⁰ Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto, Koiton Laulu ry:n toimintakertomus vuodelta 1980, Ehdotus.

¹⁹¹ Oksanen 1997, 16.

¹⁹² Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto, Koiton Laulun jäsenten yhteystietolistat vuosilta 1984 ja 1994.

¹⁹³ Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006. Kyselyyn vastasi 50 kuorolaista.

¹⁹⁴ Koiton Laulu r.y. <<http://www.koitonlaulu.fi/kl.html>> Haettu 18.5.2006.

ron toiminnan sosiaalista ja yhteisöllistä puolta, jota ei hänestä voi erottaa kuoron musiikkiin liittyvästä toiminnasta. Haastattelussa Ollilan kerrotaan puhuvan kuorosta perheenä, eli ilmeisesti kuoron yhteishenki on ollut vahva.¹⁹⁵

Näiden tietojen valossa voi todeta, että Koiton Laulu ei missään vaiheessa ole ollut vain tietyn sukupolven yksinomaisuutta. Vuosikymmenten saatossa eri-ikäiset ihmiset ovat kohdanneet kuorossa eri tavoin ja painotukset kuoron ikärakenteessa ovat vaihdelleet.

---

¹⁹⁵ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Hi Lehtileikkeet, "Koiton Laulu on enemmän kuin kuoro" Viikkolehti perjantaina 30.1.2004.

6 Koiton Laulu kuorolaisten kokemana

Ennen yksityiskohtaisempaa Koiton Laulussa liikkuvien aineettomien pääomien tarkastelua nostan esille joitakin kuoron ja kuorolaisten ominaispiirteitä. Haastatteluaineiston perusteella pohdin erilaisia kuorossa olemisen tapoja ja kuorolaisten keskinäistä arvostusta. Suhtautuminen kuoroon ja kuoroyhteisöön vaikuttaa osaltaan siihen, millainen rooli kuoron kautta hankittavilla aineettomilla pääomilla on ihmisten elämässä. Kuorolaisten jakama aatemaailma on Koiton Laulun perustavanlaatuinen piirre, jonka taustaa ja tilannetta tällä hetkellä käsittelen tarkemmin luvussa 6.2. Lopuksi esittelen aineistosta löytyviä perhe-metaforan erilaisia käyttötapoja kuoron kuvaamisessa. Tämä aihepiiri toimii johdatteluna kuoron sosiaalisten suhteiden verkostotarkasteluun luvussa 8.

6.1 Kuorolaisten tyypittelyä

Koiton Lauluun kuuluu iso joukko kuorolaisia, ja mukaan mahtuu erilaisia tapoja suhtautua harrastukseen ja kuoroyhteisöön. Vaikka jäsenten heterogeenisyyttä pidetään yleisesti kuorossa positiivisena asiana, nousee kuorolaisten haastatteluissa esille erilaisen olemisen tapojen oikeutus ja vertailu. Kuorolaisten aktiivisuutta tarkasteltaessa on huomioitava, että osallistuminen voi suuntautua joko järjestön pyörittämiseen tai kuoron kautta syntyneisiin sosiaalisiin suhteisiin.

Kuorolaiset voi jakaa niihin, joille Koiton Laulu on ainoa harrastus, ja niihin, jotka tekevät "kaikkeaa mahdollista muuta."¹⁹⁶ Henkilön muut kiireet vaikuttavat siihen, miten paljon aikaa ja energiaa kuoroharrastukselle jää. Nuorten ja vanhojen kohdalla aktiivisuudesta muilla elämän aloilla puhutaan eri tavoin. Nuorten kiireet liitetään heidän muihin muihin taideharrastuksiinsa ja -töihinsä.¹⁹⁷ Monet kuoroon hakeutuneet nuoret opiskelivat taidealaa tai ovat muuten aktiivisia eri esittävien taiteenalojen parissa. Vanhemmat kuorolaiset pohtivat onko kuoron merkitys näiden aktiivisten nuorten elämässä yhtä suuri kuin heillä itsellään.

¹⁹⁶ "Kari" s. 1950-l, "Sari" s. 1960-l ja "Pirjo" s. 1950-l.

¹⁹⁷ "Sari" s. 1960-l.

"[...] mutta sitten on me tämmönen niinkun tavisjoukko, joka tota, meille Koiton Laulun merkitys on ehkä vieläkin suurempi just tän taiteentekemisen ja harrastamisen suhteen, koska tää on meille se ainoa harrastus [...]"¹⁹⁸

lääkkäämpien kuorolaisten kohdalla muun elämän kiireet liittyvät sovinnaisempaan työelämään, ja heidän roolinsa rivijäsenenä sallitaan. Erityisesti, jos paikan kuorossa on ansainnut olemalla pitkään mukana toiminnassa.¹⁹⁹

Nuorten ja vanhojen rivijäsenten suurin ero lienee siinä, että nuoret kuorolaiset eivät ole ehtineet eivätkä ehkä epävarmassa elämäntilanteessaan²⁰⁰ pystykään sitoutumaan samalla tavalla vuosiksi kuoron toimintaan, ja siten todistamaan sitoutumistaan kuoroon.

"[...] ainakin viimeiset melkein kymmenen vuotta on ollut tämmönen, että vaikka sinne on tullu uusiakin, ne nuoremmat on semmosia jotka tulee ja menee, ne on aina jonkun aikaa, jonkun pätkän niinkun opiskelujastaan ja sitten ne muuttaa toiselle paikkakunnalle tai ulkomaille [...]"²⁰¹

Tietoinen lyhytaikainen osallistuminen kuorotoimintaan koetaan jopa kuoron hyväksikäyttämisenä.

"[...] jotkut on tullu vaan ottamaan jotain kuorolta, jonkun matkaproggiksen tai jonkun näytelmäproggiksen tai ne käy sillai keikalla että ne tulee ja menee ja kuorii niinkun kermat pinnalta."²⁰²

Tässä puheenvuorossa ei kuitenkaan viitata erityisesti nuoriin tai uusiin kuorolaisiin, vaan haastateltava viittaa jo aiemmin häntä häirinneeseen ilmiöön.

Haastatteluista käy ilmi, että osa kuorolaisista pitää tietoisesti yllä etäisyyttä kuoroon, ja erityisesti sen tiiviiseen ihmissuhdeverkostoon.²⁰³ Perusteluina käytetään muun muassa ihmissuhdekuormitteista työtä²⁰⁴ sekä sitä, ettei omaa elämänpiiriä haluta rajata vain "kuoroon, kotiin ja duuniin".²⁰⁵ Kuorosta ei haluta tulla riippuvaiseksi.²⁰⁶ Haastatteluisa omaa tapaa kuulua kuoroon peilataan muiden kuorolaisten kautta, ja sitä, miten tietynlaiseen jäsenyyteen on päädytty, perustellaan äärimmäisilläkin esimerkeillä. Haastateltavat jakavat yleisesti ajatuksen siitä, että kuoron merkitys elää elämäntilanteen mukaan. Siten kriteerejä hyvälle kuorolaiselle on monenlaisia.

¹⁹⁸ "Sari" s. 1960-l.

¹⁹⁹ Esim. "Markku" s. 1950-l.

²⁰⁰ Esim. "Pauliina" s. 1980-l.

²⁰¹ "Pirjo" s. 1950-l.

²⁰² "Pirjo" s. 1950-l.

²⁰³ "Erkki" s. 1940-l, "Tuula" s. 1950-l ja "Pirjo" s. 1950-l.

²⁰⁴ "Pirjo" s. 1950-l.

²⁰⁵ "Erkki" s. 1940-l.

²⁰⁶ "Erkki" s. 1940-l.

"Kyl siellä miten ihmisiä arvotetaan, niin enemmän se, että mitä ihminen tekee, mitä ihminen on, ja jonkin verran sitä miten ihminen laulaa ja miten se panostaa siihen kuorossa olemiseen, kuinka tunnollisesti harjoittelee. Tekee kuoron eteen. Nää on ne miten."²⁰⁷

"Että siellä ei niinkun titteleillä koreilla, että siellä sun ansiot tulee sen mukaan miten hyvin sä siellä hoidat omat hommas ja kuinka kiva kaveri sä oot ja kuinka hyvä jutunkertoja, että semmoset on aina arvostettuja kuorolaisia, jotka saa aikaan naurua."²⁰⁸

Ensimmäisessä esimerkissä korostetaan aktiivisuutta ja sitoutuneisuutta, jälkimmäisessä painopiste on kuoron hyvän ilmapiirin ja yhteishengen ylläpitämisessä.

Haastatteluissa kuorolaisten pohtiessa erilaisia kuorotoimintaan osallistumisen tapoja tulee esille stereotyyppinen jako nuoriin ja vanhoihin kuorolaisiin. Haastatteluissa kuoron laaja ikäjakaumaa keuhataan, mutta siihen näyttää liittyvän myös hankaluuksia. Sen määrittäminen millainen oleminen kuorossa on sallittua ja arvostettua on tärkeä kysymys, ja piilevä eri sukupolvia erottava aihe.

6.2 Kuorolaisten arvoista ja suhteesta politiikkaan

"Mä halusin laulaa musiikkia jolla oli joku aika konkreettinen sanoma."²⁰⁹

Näin perustelee kuoron pitkäaikainen jäsen päätöstään liittyä juuri Koiton Lauluun. Suurin osa kuorolaisista arvostaa Koiton Laulun aatteellisuutta. Kuorolaisten jakama arvopohja nousi musiikkielämysten sekä kuorolaisten muodostaman ystävä- ja tuttavaverkoston rinnalle yhdeksi tärkeimmistä kuorossa viihtymisen syistä. Seuraavaksi erittelen haastatteluaineiston pohjalta millainen koko kuoron jakama arvopohja on 2000-luvulla, ja peilaan sitä kuoron sekä kuorolaisten aikaisempiin vaiheisiin. Nykykuorolaisista pisimpäänkin toiminnassa mukana olleet ovat liittyneet Koiton Lauluun 1970-luvulla, joten rajaan tarkastelun sen jälkeiseen aikaan.

Seitsemänkymmenluvulla Koiton Laulu oli sitoutunut puoluepolitiikkaan. Taistolaisuus näkyi sekä esitettyssä ohjelmistossa, että kirjattuna kuoron julkilausumissa ja erilaisissa toimintaa kuvaavissa asiakirjoissa.²¹⁰ Kuoron sisälle mahtui kuitenkin monenlaisia aat-

²⁰⁷ "Erkki" s. 1940-l.

²⁰⁸ "Pirjo" s. 1950-l.

²⁰⁹ "Annikki" s. 1940-l.

²¹⁰ Kuoron vaiheita eri vuosikymmenillä on kuvattu tarkemmin luvussa 5 Kuoro ennen ja nyt.

teita. Puolueen jäsenkirjaa ei kysytty uusilta kuorolaisilta "edes siinä pahimmassa vaiheessa"²¹¹ tai kuten toinen kuoron pitkäaikainen jäsen asian ilmaisee:

"Et kyllä siihen porukkaan on mahtunut Ehnrootheja ja kokoomuslaisia ja kirkkouskovaisia ja mitä vain, ketkä haluaa laulaa niitä lauluja."²¹²

1970-luvulla kuoroon liittyneitä yhdistää haastattelujen perusteella se, että he eivät kuulu "takinkääntäjiin ja menneisyytensä katujiin".²¹³ Kuorolaiset jakavat kokemuksen arvo- ja aatemaailman säilymisestä, vaikka taustalla olisi ollut erilainen puoluepoliittinen vakaumus.²¹⁴ Käytössäni oleva aineisto ei ulotu tarkastelemaan Koiton Laulun jättäneitä kuorolaisia, ja on mahdollista että aatepohjan muutoksen takia he ovat lopettaneet kuoroharrastuksen. Kuorossa edelleen mukana oleville pitkäaikaisille jäsenille aatteisiin ja poliittiseen jakoon liittyy myös kipeitä asioita. Poliittiset linjavedot heijastuivat eri elämän aloille ja vaikuttivat kuorolaisten keskinäisiin suhteisiin, kuten seuraava esimerkki 1970-luvun alkupuolelta osoittaa.

"Mulla on koominen tarina kyllä tästä erosta. Nimiä mainitsematta yksi taistolaismies [...], jotkut bailut oli, ja sitten se sanoi, että hän haluaisi suudelman, ja mä sanoin että "kuule tietkö sä yhen asian, ennenkun tässä suudellaan yhtään mitään, mä en oo teikäläinen." Se päästi irti kun polttavasta raudasta ja hyppi taaksepäin huutaen "Ei voi olla totta, ei voi olla totta!" Eli se oli rankkaa peliä, se oli ihan oikeesti."²¹⁵

Poliittisen kuohunnan laannuttua ja oman elämän sekä ympäröivän maailman muuttuessa pitkään mukana olleilla kuorolaisilla on ollut mahdollisuus katsoa taakseen. Yleisemmin Suomessa tapahtunut tilinteko taistolaisuuden kanssa on koskettanut ainakin osaa kuorolaisista.²¹⁶ 1970-luvun ristiriidoista ja niiden vaikutuksista kuoroon ei kuitenkaan juurikaan kerrota haastatteluissa. Ilmeisesti arkaa aihetta ei ole käsitelty myöhemminkään koko kuoron kesken.²¹⁷

Muutosten seurauksena Koiton Laulun ja sen jäsenten oli löydettävä paikkansa uudenaikaisessa aateilmastossa. Kuoro oli kokenut jo aiemmin samantyyppisen vaiheen, kun 1960-luvun alussa työväenmusiikille ei ollut juuri tilausta. Kuoron historiikissa toiminnassa mukana ollut Maija Kankkunen pohtii, että

²¹¹ "Annikki" s. 1940-l.

²¹² "Erkki" s. 1940-l.

²¹³ "Pirjo" s. 1950-l.

²¹⁴ Esim. "Annikki" s. 1940-l, "Erkki" s. 1940-l ja "Pirjo" s. 1950-l.

²¹⁵ "Pirjo" s. 1950-l.

²¹⁶ Viitteitä tästä "Pirjon" ja "Erkin" haastatteluissa.

²¹⁷ "Pirjo" s. 1950-l.

"Jos me 60-luvun alussa oltais laulettu "veriset vaatteet ja aatteet", niin arvaa olisiko tullut esiintymistilaisuuksia? Ja niistä oli kuoron jatkuvuus paljon kiinni."²¹⁸

1980–90-luvuilla aika tuntui taas ajaneen kuoron ja sen sanoman ohi. Ajan henkeä pohdittiin Koiton Laulusta tehdyssä televisiodokumentissa, joka on jäänyt Pirjon mieleen.

"Just sellasen pahimman arvojen kaatumisaikaan, 90-luvun puolivaiheillako toi ois ollu, [...] siinä yksi kuorolainen sano hirveen hyvin, että ”nythän, nythän vasta pitäis laulaa niistä asioista, nyt on se aika”. Mut sit se vaan sano: ”mut ei ne taida laulamalla parantua.””²¹⁹

Kuoron nuoremmat jäsenet ovat eläneet nuoruutensa hyvin epäpoliittisessa ja suuria aatteita tunnustamattomassa Suomessa. Seuraavassa 1960-luvulla syntyneen kuorolaisen puheenvuorossa tulee esille monia puoluepolitiikan ulkopuolisia vaikuttamisen keinoja, jotka ovat nuoremmille kuorolaisille perinteistä politiikkaa läheisempiä.

Mä en kuulu mihinkään puolueeseen, että se ei oo missään vaiheessa ollu musta semmonen asia, että mä olisin ollu kiinnostunu kuulumaan mihinkään puolueeseen,[...] rauhanliikkeeseen mä oon kuulunu ja sitten mun nykyään ehkä enemmän tämmönen ihmisoikeusasioihin, eli Amnestyyin ja tän tyyppiisiin. [...] Että mä en oo niinkun kokenut sitä siis politiikkaa varsinaisesti. Poliitiikka tietenkin arkielämän tasolla, mä koen että se on hirveen tärkeätä ja siis äänestän ehdottomasti, että siinä on hirveen iso ero miten vaikka parikymppiset ihmiset ajattelee, että välttämättä äänestäminen ei oo heidän niinku tapa vaikuttaa [...]”²²⁰

Koiton Laulu on onnistunut ilmeisen hyvin ottamaan vastaan uuden sukupolven edustajat. Esimerkiksi Elina ei ole kokenut muiden kuorolaisten edellyttävän häneltä tietynlaisia aatemaailmaa.

"Niin näillä nuorilla, eli mullakin, on ollu sillain paljon [...] avoimemmat ovet tulla tähän kuoroon, koska ei välttämättä, on saattanu vaan tykätä tästä musasta tai niinkun saattanu jotenkin ajatella, että meillä on hyvä saundi ja näyttää hyvältä porukalta. Että siinä ei välttämättä oo sitä semmosta niinkun. [...] Et ehkä jotkut ei vaan ehkä tavallaan oo niin poliittisia ihmisiä, koska nuoremmista ihmisistä se on mahdollista. Koska ei meiltä enää kysytä mitään, että mitä puoluetta sä äänestät. Niinkun ennen ehkä kysyttiin.”²²¹

Kuoron toiminnassa nuoret aikuiset osallistuvat myös aktiivisesti Koiton Laulun aatepohjan päivittämiseen, ja kuoron vanhemmat jäsenet antavat tilaa uusille näkökulmille. Sari kuuluu iältään kuoron keskikastiin, joten hän tarkastelee vanhempien ja nuorempien kuorolaisten suhteita ryhmien erilaisista lähtökohdista käsin.

²¹⁸ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Dc Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977, s. 24–30

²¹⁹ ”Pirjo” s. 1950-l.

²²⁰ ”Sari” s. 1960-l.

²²¹ ”Elina” s. 1980-l.

"Ja mua se riemastuttaa jotenkin nähdä, että ne, ne jolla on ollu vahva oman aikansa täysin relevantti vakaumus, että heidän ajattelu on ton kuoron mukana nyt on muuttunut. Toisaalta meitä yhdistää varmaan kaikki jos me elettäis nyt 70-luvulla niin varmaan kaikki oltais taistolaisia ilman muuta. Mutta koska me eletään nyt eri maailmaa, niin meitä ei enää yhdistä sillä tavalla niinkun tiukkapiposesti joku yhdenmukaisuus, ja se on ollu hirveen niinkun hieno nähdä meidän kuorossa, että meillä on tullu sellasia nuoria, jotka kyseenalaistaa aika laillakin tän poliittisen taustan, ja se sallitaan. Hirveen hauskaa."²²²

1950-luvulla syntyneiden taistolaisajan kokeneiden kuorolaisten ja heidän jälkeensä tulleita sukupolvia edustavien kuorolaisten poliittisia taustoja voi pitää hyvin erilaisina. Siitä huolimatta nuorien ja vanhojen kuorolaisten arvot ja asenteet ovat monin tavoin yhteneväisiä. Kuorolaiset kannattavat yleisesti tasa-arvoa asettaen sen korkealle heille tärkeiden asioiden listassa.²²³ Kuusi kuorolaista kuvailee maailman- ja ihmiskuvaansa humanistiseksi.²²⁴ Termin käyttö voi olla yksi tapa välttää määrittäytymistä tietyn puolueen tai poliittisen aatteen kautta. Humanismilla kuorolaiset tarkoittavat muun muassa "ihmisen näkemistä kokonaisuutena"²²⁵, "ekologisuutta ja toisten huomioon ottamista"²²⁶ sekä "pehmeitä asioita".²²⁷ Humanismi toimii yläkäsitteenä, jonka alle mahtuu laaja kirjo tarkempia määritelmiä, kuten Markun pohtiessa kuorolaisten jakamaa aatemaailmaa:

[...] tällä hetkellä ei voi sanoa että kaikki on sosialisteja, mutta vois varmaan määritellä että [...] humanisteja on. Että siis joukossa on aika paljon jotka äänestäis vihreitä, mutta vois silti sanoa että ne on punavihreitä tai sitoutumatonta vasemmistoa, jossain HYY:n vaaleissa on porukka ollu ehdolla siellä. Että kuitenkin se vasemmistolainen aatemaailma on se [...]"²²⁸

On luonnollista, että Koiton Laulun kaltaiseen aatteelliseen kuoroon kuuluvat ihmiset jakavat keskenään samantyyppisen arvopohjan. Osa korostaa aatetta enemmän, toisille kuorolaulussa on kyse ennen kaikkea musiikkiharrastuksesta. On yllättävää kuinka erilaisia elämänpolkuja pitkin heterogeeninen joukko on päätenyt kannattamaan jaettuja arvoja. Yhteinen aatemaailma lähentänee eri-ikäisiä kuorolaisia toisiinsa. Eroja arvo-
maailmassa ja sukupolvien poliittisissa kokemuksissa ei pidä kuitenkaan jättää huomiotta tarkasteltaessa heidän suhteitaan.

²²² "Sari" s. 1960-l.

²²³ Esim. haastatteluissa "Elina" s. 1980-l, "Kari" s. 1950-l, "Pauliina" s. 1980-l ja "Erkki" s. 1940-l.

²²⁴ "Riitta" s. 1950-l, "Elina" s. 1980-l, "Pirjo" s. 1950-l, "Markku" s. 1950-l, "Pauliina" s. 1980-l, "Erkki" s. 1940-l.

²²⁵ "Pirjo" s. 1950-l.

²²⁶ "Riitta" s. 1950-l.

²²⁷ "Pauliina" s. 1980-l.

²²⁸ "Markku" s. 1950-l.

6.3 Kuoro perheenä

Koiton Laulun jäsenet vertaavat kuoroa perheeseen monessa eri yhteydessä. Kuoro on ollut konkreettisesti perheen tai suvun korvike osalle kuorolaisista. Kuoro on ollut perhe erityisesti Helsinkiin muualta muuttaneille, jotka eivät ole tunteneet kaupunkia ja joilla on ollut suuri jano uusille kontakteille.²²⁹ Myös kuorolaisilla joilla ei ole paljon muita harrastuksia on mahdollisesti intressi kokea kuoro omaksi suurperheekseen.²³⁰ Toisissa vertauksissa kuoron koetaan käyttäytyvän perheen tavoin. Kuorossa ollaan "yhtä suurta perhettä", eli erilaiset kuorolaiset eivät jakaudu omiin piireihinsä.²³¹ Toisaalta kuorolaisien väleistä tunnustetaan ajoittaista eripuraa, mutta ulkopuolisten edessä kuoro tiivistää rivit ja pitää yhtä kuin perhe.²³² Seuraavassa lainauksessa kuorolainen käsittelee hyväksymisen ilmapiiriä, joka tekee kuorosta perheen kaltaisen.

"Jotenkin kuoro muistuttaa perhettä ja sukua. Sen jäseniä ei voi valita, mutta jollakin tavalla kaikki ovat tärkeitä, vaikkei heistä edes pitäisi. Ei ole sama mitä meille tapahtuu. Kuoro on siis enemmän kuin yksittäiset jäsenet. Monia en olisi varmaan ikinä tavannut ilman tätä kuoroa, joittenkin kohdalla sillä ei ole väliä, mutta useimmat ovat jollakin tavalla koskettaneet elämäni ja tulleet tärkeiksi."²³³

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan Koiton Laulun jäsenten sosiaalisten suhteiden verkostoja, jotka valottavat tarkemmin perhe-metaforan sopivuutta kuvaamaan kuoroyhteisöä.

---

²²⁹ "Pirjo" s. 1950-l ja nainen s. 1978, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

²³⁰ "Kari" s. 1950-l.

²³¹ "Seppo" s. 1940-l.

²³² "Pirjo" s. 1950-l.

²³³ Nainen s. 1955, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

7 Kuorolaisten sosiaalisten suhteiden verkostotarkastelua

Maailmanpankissa sosiaalista pääomaa tutkinut Michael Woolcockin mukaan ””Sosiaalisen pääoman” perusajatus – että perhe, ystävät ja työtoverit ovat tärkeä voimavara, jota voidaan käyttää hädän tullen, josta voidaan nauttia sinänsä ja josta voidaan saada aineellista etua – on useimpien mielestä intuitiivisesti järkeen käypä.”²³⁴ Yksi tapa päästä kiinni sosiaaliseen pääomaan on yksilön tai ryhmän sosiaalisten verkostojen tarkastelu.

Ei ole olemassa vain yhtä sosiaaliselle pääomalle suotuisaa sosiaalisen verkoston rakennetta. Artikkelissaan sosiaalisen pääoman tasapainosta Jan-Erik Johanson vertailee verkstorakenteita kahden teoreettisen näkemyksen perusteella.²³⁵ Ronald Burtin rakenteellisten aukkojen teorian mukaan hajanaisessa verkostossa strategisesti hyvässä asemassa oleva henkilö saa kontrolli- ja informaatioetuja, siis sosiaalista pääomaa. Colemanin sosiaalisen pääoman teoriassa taas korostetaan luottamusta ja sitoutumista yhteistyöhön, joiden edellytyksenä on tiivis verkosto. Tällaisessa ympäristössä sosiaalinen pääoma on enemmän koko yhteisön kuin tietyn yksilön ominaisuus. Koiton Laulun verkostoja tarkastellessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten keskenään hyvin erilaiset verkstorakenteet voivat olla sosiaalisen pääoman kannalta yhtä suotuisia riippuen siitä tavoitellaanko menestymistä kilpailussa vai yhteistyötä.

Tässä luvussa esittelen Koiton Laulun jäsenten kuoroon liittyviä suhdeverkostoja. Eri-tyisesti kiinnitän huomiota verkostojen syntymiseen uusien kuorolaisten näkökulmasta sekä erilaisten taustamuuttujien vaikutuksiin verkostoitumisessa. Tarkoituksena on tuoda esille kuorolaisten erilaisia verkostoitumisen tapoja. Pääpaino on sosiaalisten suhteiden määrän ja laadun arvioimisessa. Verkostossa siirtyviä voimavaroja käsittelemme tarkemmin vasta seuraavissa kappaleissa.

---

²³⁴ Woolcock 2000, 27.

²³⁵ Johanson 2000, 139–140.

7.1 Verkostojen syntyminen

Tutkija Anna-Maija Castrén näkee perheenjäsenistä, sukulaisista, naapureista, työtovereista, ystävistä ja tuttavista muodostuneet verkostot yksilön henkilöityneinä voimavaroina ja yhteyksinä tärkeänä pidettyihin asioihin.²³⁶ Koiton Laulun verkostotarkastelussa taustalla on ajatus, että liittyessään kuoroon henkilö nivoutuu automaattisesti osaksi verkostoa jonka kuoron jäsenet ja heidän mahdolliset kontaktinsa muodostavat. On uudesta jäsenestä itsestään kiinni, millaiseksi hänen asemansa verkostossa muodostuu ja kuinka laajan verkoston hän muodostaa ympärilleen. Samalla jokainen uusi kuorolainen kasvattaa kuorossa jo mukana olevien verkostoa. Bourdieu on kiinnittänyt sosiaalisen pääoman tarkastelun yhteydessä huomiota uusien jäsenten merkitykseen perheiden, heimojen tai kerhojen kehityksessä. Kun ryhmään tulee uusi jäsen, joutuu koko käsitys ryhmästä, eli esimerkiksi sen rajoista ja identiteetistä uudelleenarvioitavaksi ja muutettavaksi.²³⁷ Seuraavaksi tarkastelen Koiton Laulua yhteisönä ja sen kykyä ottaa mukaan uusia jäseniä. Näin yritän hahmotella tapaa, jolla nuoret jäsenet²³⁸ pääsevät mukaan verkostoihin ja siten kartuttamaan sosiaalista pääomaansa.

Kuorolaisten haastatteluissa esiin tuomat kokemukset integroitumisesta osaksi kuoroa vaihtelevat välittömästä kotiutumisen tunteesta vuosia kestäneeseen sopeutumisvaiheeseen. 2000-luvulla mukaan toimintaan tullut nuori nainen muistelee kuorouransa alkua lämpimästi:

"[...] siellä on mun mielestä ihan kiva tapa, että aina kun tulee joku uus, niin annetaan sille puheenvuoro ja se saa kertoa vähän ja siltä saa jotain kysyä jos halutaan. Ja mä muistan, että se oli niin hirveen sydämellinen se heti se, kun mulla oli semmonen, tietysti vähän jännitti ja tälleen näin ja sitten tota mä sit kerroin, mä kerroin just mitä mä opiskelen ja jotain muuta sanoin, ehkä jotain taustasta. Ja mä muistan, että kaikki katto niin hirveen sillai sydämellisesti mua. Ja kaikki vaan jotain niinku "tervetuloa". Tai se on niinku hirveen semmonen niinku epämuodollinen tilaisuus, tai tilanne, et se oli, siitä tuli tosi hyvä fiilis, että heti oli sillai, että jes nää oikeesti halua että mä oon täällä."²³⁹

Parikymmentä vuotta aiemmin mukaan tulleella miehellä kesti oman paikan löytymisessä ja yhteisöön tutustumisessa kauemmin, eikä hän kokenut olleensa erityisen tervetullut kuoroon.

²³⁶ Castrén 2005, 147.

²³⁷ Bourdieu 1986, 250.

²³⁸ On huomattava, että kuoroon liitytään hyvin eri-ikäisinä, ja uusien jäsenten kokemukset eivät rajoitu koskemaan pelkästään kuoron nuoria jäseniä.

²³⁹ "Elina" s. 1980-l.

"Sit mä jäin sinne ja, ja se oli aika jännä se, että sen huomasi että se oli erit... hyvin sisäänpäinlämpiävä kuoro. Väittäisin, että ei olla ihan semmonen nykyään kun oltiin silloin. Ja siellä oli omat pienet ryhmänsä jotka aina oli keskenään ja kun tuli tämmönen uusi, niin ei takuulla ollut ketään tuutoria tai perehdyttäjää tai ketään tämmöstä, joka vähän kertoisi mistä tässä on kysymys. Ja siinä viikkotolkulla voi sanoa että ihan ensimmäiset kuukaudet oli aika, voi sanoa että aika uunona, että mistä tässä on oikein kysymys."²⁴⁰

Uusien kuorolaisten vastaanottamiseen ei ole käytössä yhtenäistä tapaa, vaikka asiaa on käsitelty kuoron kesken.²⁴¹ Uusien tulijoiden vastaanottamisessa ja kuoroon liittämises- sä käytetään epämuodollisia keinoja, joissa tärkeässä osassa ovat tulijan stemmakaverit. Uusille tulijoille muun muassa etsitään omat paikat kuoromuodostelmasta, heitä kutsutaan kaljalle harjoitusten jälkeen ja heille kerrotaan tarinoita kuoron menneisyydestä.²⁴² Koiton Lauluun jo kuuluvien jäsenten toimintatavoilla on tärkeä vaikutus siihen, kuinka pian uusi kuorolainen löytää paikkansa yhteisössä. Suurin vastuu integroitumisesta lepää aina uuden kuorolaisen harteilla, ja erilaiset kokemukset selittyvät siten yksilöiden eroilla, kuten Annikki esittää seuraavassa lainauksessa.

"[...] kyllä ne on aina, se on ollu aina hyvin henkilökohtasta ja ne on itse joutunu ajaan itsensä sisään. Ja ne tulee hyvin eri tavoilla, se on aika huvittavaa seurata, että jotkut tulee silleen kuin ne ois ollu aina siellä, ne on hirveen luontevasti siellä sisällä, ja toisilla on selvästi vaikeempaa."²⁴³

Kuvio 1 havainnollistaa uusien kuorolaisten asemaa kuoron sosiaalisessa verkostossa. Kuviossa kuorolaisia kuvaavat pisteet on asetettu järjestykseen moniulotteisen skaalauksen avulla sen perusteella kuinka hyvin he tuntevat toiset kuorolaiset ja kuinka hyvin heidät tunnetaan. Kuorolaisten välisiä suhteita edustavat pisteitä toisiinsa yhdistävät viivat. Kuorolaisten väliset suhteet on symmetrisoitu niin, että huomioon otetaan kummankin osapuolen vastaukset, ja suhde on määritelty vastausten keskiarvoksi. Eli jos henkilö A pitää B:tä hyvänä ystävänä ja B A:ta tuttavanaan, on tässä kuviossa heidän suhteensa tulkittu sijoittuvan näiden vaihtoehtojen välille.²⁴⁴ Kuviossa 1 suhteita kuvaavat viivat eivät välitä tietoa suhteen laadusta (joka on kuvion asettelun perustana), vaan samanlainen viiva yhdistää häidin tuskin toisensa tuntevat kuorolaiset ja hyvät ystävykset. Aineiston moniulotteisen skaalauksen stressiarvo on 0,196, eli tulos on enintään

²⁴⁰ "Seppo" s. 1940-l.

²⁴¹ Ainakin kuoron yleiskokouksessa 1.3.2004. Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulu ry. Yleiskokouspöytäkirja 1.3.2004 liitteeseen.

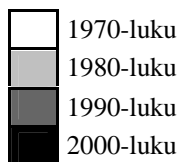
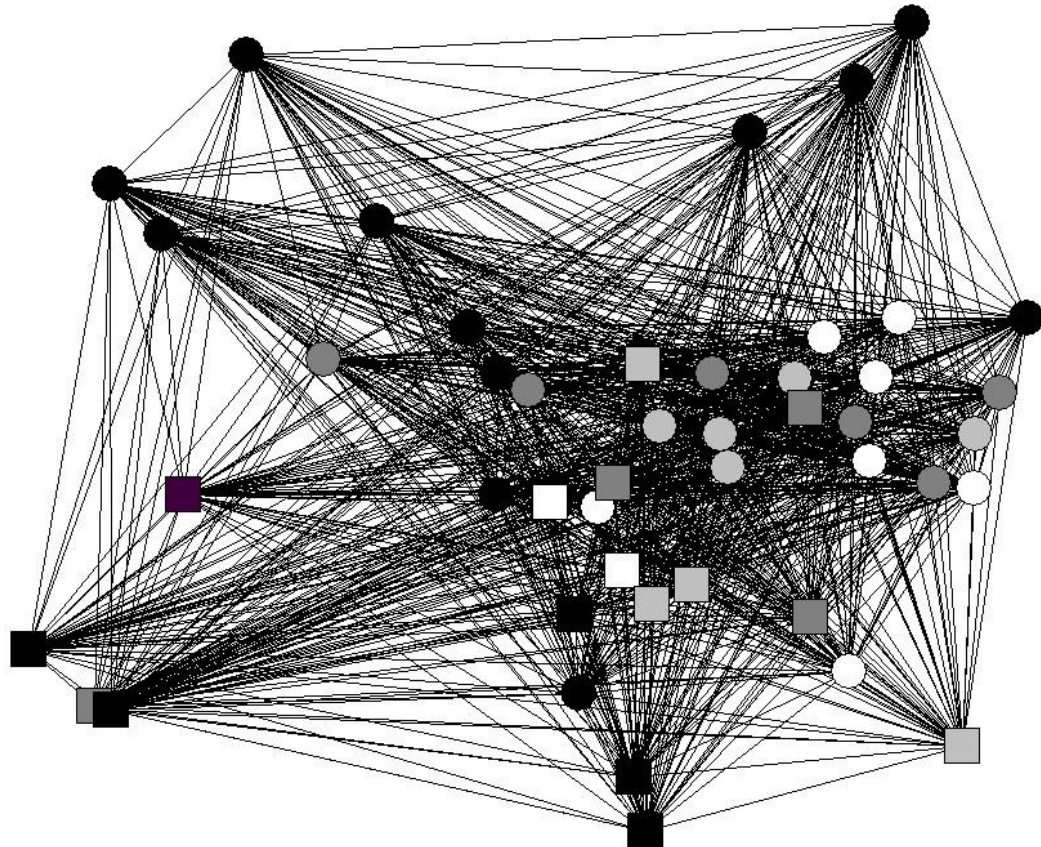
²⁴² "Emilia" s. 1980-l, "Riitta" s. 1950-l, "Annikki" s. 1940-l.

²⁴³ "Annikki" s. 1940-l.

²⁴⁴ Suhteet ilmaistaan numeroarvoina matriisissa johon kuvio perustuu, joten keski-arvojen laskeminen on mahdollista.

kohtalainen. Tämä vaikuttaa kuvion lyhyiden etäisyyksien luotettavuuteen, mutta seuraavaksi keskityn kuoron sosiaalisten suhteiden yleiskuvaan, jonka kannalta suuri stressiarvo ei ole yhtä ongelmallinen.

Kuvio 1

Kuoron sosiaalisten suhteiden verkosto moniulotteisesti skaalattuna. Kuviossa toisensa hyvin tuntevat ihmiset asettuvat lähelle toisiaan ja huonosti toisensa tuntevien välinen etäisyys on pidempi. Kuviossa miehiä kuvataan suorakulmioilla ja naisia palloilla. Pisteiden värit kertovat kuoroon liittymisen vuosikymmenen.

Kuorolaisten sosiaalinen verkosto ei ole selitettävissä yhdellä muuttujalla, joten kuoroon liittymisen ajankohta ei yksin riitä selittämään kuorolaisten sijoittumista suhdeverkkoon. Kuorouran pituudella on kuitenkin vaikutusta asemaan verkostossa. Kuoron suhdeverkkossa ennen 2000-lukua kuoroon liittyneet jäsenet ovat keskimäärin keskeisemmässä asemassa kuin uusimmat tulokkaat. Näiden kahden ryhmän sisällä on paljon hajontaa. Sillä, onko kuoroon liittynyt 1970-, 1980- tai 1990-luvuilla ei vaikuta olevan merkitystä. Samaten 2000-luvulla mukaan tulleiden välillä on isoja eroja, ja moniulotteisen skaalauksen mukaan osa heistä on jo hyvin keskeisessä asemassa.

Kuorolaisten sosiaalisen pääoman tarkastelun välineenä moniulotteisesti skaalattu kuoron suhdeverkosto jättää auki monia kysymyksiä. On huomattava, että kuvio 1 kuvaa eroja kuorolaisten sosiaalisten suhteiden määrässä ja laadussa, ja tiiviissä sosiaalisessa verkostossa myös kuvion laidalle sijoittuvilla henkilöillä voi olla kuoron kautta laaja ja tiivis suhdeverkosto. Selvittäessään verkoston rakenteen vaikutusta sosiaaliseen pääomaan Johanson on tullut siihen tulokseen, että erilaiset verkstorakenteet johtavat erityyppisiin hyötyihin. Ronald Burtin rakenteellisten aukkojen teorian perusteella kontrolli- ja informaatioetuja suosiva verkstorakenne on hajanainen. Koiton Laulun jäsenten suhdeverkostossa ei ole juurikaan rakenteellisia aukkoja, eli myös henkilöiden suorat kontaktit ovat yleensä yhteydessä toisiinsa. Tällöin verkostossa ei ole henkilöitä, jotka saisivat uutta informaatiota erityisen nopeasti tai voisivat manipuloida muita verkoston jäseniä. Sen sijaan tiivis verkstorakenne on hyvä kasvualusta sosiaaliselle pääomalle James Colemanin sille antamassa merkityksessä, sillä se suosii luottamusta ja sitoutumista yhteistyöhön. Koiton Laulun kautta syntynyt verkosto on vain yksi osa kuorolaisten sosiaalisten suhteiden verkostoa, joten yhteys kuoroverkostoon voi toimia heidän kokonaisverkostonsa tasolla kilpailuetuna.²⁴⁵

7.2 Verkostoitumisen taustatekijät

Mark Granovetter määrittää kahden ihmisen välisen suhteen vahvuuden neljän ominaisuuden avulla: suhteeseen käytetty aika, emotionaalinen intensiteetti, suhteen intiimiys ja suhteelle ominaiset molemminpuoliset palvelukset. Näitä hän ei mittaa johdonmukaisesti, vaan jakaa suhteet vahvoiksi, heikoiksi tai olemattomiksi intuitiivisesti.²⁴⁶ Koiton Laulussa on tällä hetkellä mukana lähes kuusikymmentä kuorolaista, joten kaikki heidän välisensä suhteet eivät voi olla yhtä vahvoja. Suhteiden vahvuuden tarkastelussa nojaan kuorolaisten omiin arvioihin, joita olen kerännyt kyselyllä ja haastatteluissa. Kyselyssä kuorolaisten välisiä suhteita mitattiin viisiportaisella asteikolla. Tulkitsen "On ystäväni" ja "Tunnen hyvin" mainintojen tarkoittavan vahvaa suhdetta kyseiseen henkilöön.

²⁴⁵ Johanson 2000, 139 ja 141–142.

²⁴⁶ Granovetter 1973, 1361–1362.

Granovetterin mukaan empiirinen aineisto tukee väitettä, että vahvojen siteiden yhdistämät ihmiset ovat keskenään samanlaisia monessa suhteessa.²⁴⁷ Herminia Ibarra ja Steven B. Andrewn mukaan sosiaalisten verkostojen tutkimuksissa on osoitettu, että ystävyysuhde syntyy todennäköisemmin keskenään samankaltaisten ihmisten välille. Ihmisiä yhdistäviä persoonallisuuden piirteitä ovat sukupuoli, ikä, rotu ja uskonto. Organisaatiotutkimuksissa on myös selvitetty, että ystävyysuhteet syntyvät helpommin samalla osastolla työskentelevien välille, jolloin selittävänä tekijänä on kollegojen läheisyys.²⁴⁸ Tätä taustaa vasten kuorolaisten sukupuolella ja iällä voi olla vaikutusta kuorolaisten välisiin suhteisiin. Kuoron muodollisesta organisaatiosta tarkastelen jakoa äänialoihin sekä johtokunnan jäsenyyksiä.

Haastatteluissa kuorolaiset mainitsivat juuri Koiton Laululle tyypillisiä tekijöitä, joiden he ovat havainneet vaikuttavan sosiaalisiin verkostoihin. Ensinnäkin samoihin aikoihin kuoroon liittyneet ihmiset tuntuvat muita läheisemmiltä.²⁴⁹ Toinen yhdistävä tekijä on tupakointi.²⁵⁰ Tupakan polttaminen on nykyään rajattu sallituksi vain tietyissä paikoissa, joten kuoron tupakointi kerää ihmisiä yhteen myös kuoroon liittyvien illanviettojen ja juhlien aikana. Samalla suunnalla asuvat kuorolaiset kulkevat harjoituksista kotiin usein yhdessä, ja osa kotimatkan jakavista porukoista on pysynyt pitkään samana. Pidemmällä kotimatkoilla kuulumisia ehtii vaihtaa jopa paremmin kuin kuoroharjoituksissa, joissa pyritään keskittymään harjoitteluun.²⁵¹ Kuoron verkostoanalyttisessä tarkastelussa nämä tekijät on jätetty huomioimatta, sillä minulla ei ole käytössäni niitä koskevaa systemaattista tietoa. Koska kyselyllä tavoittamani taustatekijät voivat parhaimmillaankin selittää vain osan kuorolaisten välisten suhteiden muodostumisesta, täydennän verkostoanalyysin tuloksia haastattelu- ja arkistoaineistolla.

Seuraavaksi tarkastelen taustoiltaan erilaisten kuorolaisten välisiä sosiaalisia suhteita ja selvitan poikkeako koitonlaululaisten sosiaalisten suhteiden muodostuminen muissa yhteisöissä tehdyistä havainnoista. Koiton Laulun jäsenistö pitää kuoron heterogeenisuutta hyvänä asiana, esimerkiksi usealle kuorolaiselle parasta Koiton Laulussa on

²⁴⁷ Granovetter 1973, 1361–1362.

²⁴⁸ Ibarra ja Andrews 1993, 282.

²⁴⁹ ”Emilia” s. 1980-l, ”Riitta” s. 1950-l.

²⁵⁰ ”Riitta” s. 1950-l, ”Annikki” s. 1940-l, ”Sari” s. 1960-l, ”Kari” s. 1950-l.

²⁵¹ Nainen s. 1955, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006 ja haastatteluissa ”Marko” s. 1970-l, ”Pirjo” s. 1950-l sekä ”Markku” s. 1950-l.

mahdollisuus kohdata erilaisia ihmisiä,²⁵² joten kuorolaisille ominaisessa puhetavassa erilaisuutta arvostetaan. Verkostokyselyn perusteella kuorolaiset tuntevat toisensa hyvin. Kaikilla kyselyyn vastanneilla kuorolaisilla on Koiton Laulussa ainakin yksi ystävä,²⁵³ ja reilusti yli puolet heistä vähintään tunnisti nimeltä kaikki kyselyssä mainitut kuorolaiset. NetDraw -ohjelman spring embedding -algoritmiin perustuvan kokonaiskuvan mukaan ystävyysuhteet eivät yhdistä erityisesti samaan sukupuoleen tai stemmaan kuuluvia ihmisiä. Sen sijaan ystävyysuhteiden ja johtokuntajäsenyyksien²⁵⁴ välillä on selvä yhteys, minkä tulkitsen viittaavan siihen, että kuoroon järjestönä sitoutuneet henkilöt ovat myös tiiviimmin mukana kuoron sosiaalisessa yhteisössä.

7.2.1 Kuoron muodollisen rakenteen vaikutus verkostoitumiseen

Kuoron suhdeverkoston kokonaistarkastelussa ikä tai sukupuoli ei yksiselitteisesti määritä henkilön asemaa. Samaan äänialaan kuuluvat saattavat tuntea hiukan paremmin toisiaan kuin muuta kuoroa, mutta tässäkin on suuria yksilöllisiä eroja. Aineistosta nousee esille yksi muista poikkeava ryhmä, kuusi henkeä jotka ovat kuuluneet kuorossa kahteen äänialaan. He, ikään ja sukupuoleen katsomatta, asettuvat moniulotteisesti skaalatussa asteikossa keskeiseen asemaan ja heidän suoria yhteyksiä toisiin kuorolaisiin kuvaava keskeisyysasteensa on korkea. Ilmeisesti samaan äänialaan kuulumisen kautta kuorolaiset saavat mahdollisuuksia tutustua toisiinsa, ja äänialaa jossain kuorouransa vaiheessa vaihtaneilla on ollut muita enemmän mahdollisuuksia tutustua ihmisiin.

Kuorolaiset vahvistavat haastatteluissa äänialan merkityksen tärkeänä kuoron sisäisenä viiteryhmänä.²⁵⁵ Toisilla kuoron suhdeverkosto myötäilee selvästi kuoron sisäisiä stemma- ja sukupuolirajoja, kuten seuraava katkelma osoittaa:

"[...] se on se oma ykkösbasso, sitten on bassot, sitten on miehet, sitten jonkun verran naisia siellä, mutta ei, niistä ei voi määritellä tällä tavalla, että jonkun tietyn äänen naiset, vaan on enemmänkin sieltä täältä."²⁵⁶

²⁵² ”Riitta” s. 1950-l, ”Kari” s. 1950-l, ”Tuula” s. 1950-l ja Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, ”Yhteenvedo kuorolaisilta tulleista mielipiteistä ja kannanotoista”, liite Koiton Laulun yleiskokouspöytäkirjassa 1.3.2004. sekä Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Ddd Koiton Laulaja, Koiton Laulaja - Altojen Aviisi 1/78, 10–15.

²⁵³ Tulkitsen ystävyysuhteen olevan olemassa, jos ainakin toinen sen osapuolista pitää toista ystävänsä, eli ystävyysuhteen ei tarvitse olla symmetrinen.

²⁵⁴ Mukana sekä nyt johtokuntaan kuuluvat että aiemmin johtokunnassa olleet.

²⁵⁵ ”Emilia” s. 1980-l, ”Riitta” s. 1950-l, ”Kari” s. 1950-l, ”Markku” s. 1950-l, ”Seppo” s. 1940-l, ”Markko” s. 1970-l, ”Sari” s. 1960-l.

Oman stemman merkitys korostuu niillä kuorolaisilla, jotka eivät osallistu harjoitusten ja esitysten lisäksi säännöllisesti kuoron muuhun sosiaaliseen toimintaan. Esimerkiksi sopraano Riitan aktiivisimmat yhteydet ovat muihin sopraanoihin.

"[...] On altoissakin niinku silleen läheisiä ja niitä jotka on ollu yhtä kauan kun minä mutta huomaa että ei sitten, että jos on tälleen niinku istuu kauempana niin eipä tuukaan sitten juteltua niin paljon. Ja, ja itse kukin varsinkin meistä vanhemmista kun ei enää jaksaa kuoron jälkeen käydä jossain..."²⁵⁷

Kuoro organisoituu stemmojen ympärille myös hierarkkisesti siten, että muun muassa poissaolot kuorosta ilmoitetaan oman stemman vastaavalle. Tällainen asema kuorossa voi toimia aitiopaikkana, jonka kautta pääsee tutustumaan erityisen hyvin stemmakavereihin.

"Ja tosiaan se näky tälläsessä, että eihän sitä välttämättä ääneen kailota jos on joku vaikka masenusta tai muuta, mutta sitten tälle ihmiselle jolle piti jossain vaiheessa ilmottaa se tuli sanottua. Niin ehkä sitä kautta se mä koen että se [oman äänialan] henki on, niinku mä koen että se on ollu vahva, koska on niinku oppinu tuntemaan ne ihmiset vähän paremmin kuitenkin."²⁵⁸

Kuoron muodollinen rakenne jäsentyy stemmojen lisäksi taiteellisen johtajan ympärille, jonka erityinen asema vaikuttaa selkeästi muiden kuorolaisten tapaan suhtautua häneen. Koiton Laulussa taiteelliset johtajat pyritään palkkaamaan useamman vuoden kaudeksi eteenpäin. Pisimpään toiminnassa mukana olleet ovat ehtineet nähdä lukuisia eri johtajia. Kunkin taiteellisen johtajan tyyli ja asennoituminen vaikuttaa siihen, millaiseksi hänen ja kuorolaisten suhteet muodostuvat.²⁵⁹ Taiteellisen johtajan persoonasta riippumatta hänen muodollinen asemansa on vaikuttanut muutamien kuorolaisten asennoitumiseen niin että he ovat halunneet pitää yllä pientä etäisyyttä johtajaan nähden.²⁶⁰ Läheinen suhde taiteelliseen johtajaan ei ole yleisesti kuorolaisten kesken samanlainen itsestäänselvyys kun läheisyys kuoron keskinäisissä suhteissa, joten se voidaan tulkita myös yritykseksi hyötyä johtajan kontakteista.

"En myöskään mitenkään näitten tota, mulla ei oo koskaan ollu, mä en oo tarvinnu ketään johtajaa päästäkseni eteenpäin taiteellisella uralla tai mun ei oo tarvinnu niinkun muuten järjestellä [...]"²⁶¹

²⁵⁶ "Markku" s. 1950-l.

²⁵⁷ "Riitta" s. 1950-l.

²⁵⁸ "Sari" s. 1960-l.

²⁵⁹ Esim. "Kari" s. 1950-l.

²⁶⁰ "Riitta" s. 1950-l, "Pirjo" s. 1950-l.

²⁶¹ "Pirjo" s. 1950-l.

7.2.2 Verkostot ja ikä

Tarkastelussa nuorilla kuorolaisilla tarkoitan 1970-luvun lopulla tai 1980-luvulla syntyneitä Koiton Laulun jäseniä. Verkostokysely tavoitti 14 tähän ikäryhmään kuuluvaa henkilöä, ja yhtä lukuun ottamatta he ovat liittyneet kuoroon vuoden 2000 jälkeen. Näin ollen kuvio 1:stä on nähtävissä, että suurin osa nuorista kuorolaisista ei ole vielä integroitunut kuoroon yhtä tiiviisti kuin kuorossa pitempään mukana olleet jäsenet. Tätä ei pidä kuitenkaan yleistää koskemaan kaikkia kuoron nuoria jäseniä, osa heistä on hyvin keskeisessä asemassa kuoron sosiaalisen verkoston tarkastelussa. Näiden nuorten keskeiselle asemalle löytyy vahvistusta myös haastatteluista.²⁶²

Yksi tapa tarkentaa henkilön keskeisyyden²⁶³ tarkastelua on henkilön omiin (outdegree) sekä muiden vastauksiin (indegree) perustuvien keskeisyysarvojen erottaminen toisistaan. Outdegree-keskeisyys kuvaa henkilön omaa arviota siitä, kuinka hyvin hän tuntee muut kuorolaiset. Indegree-keskeisyys pohjautuu muiden kuorolaisten arvioihin suhteistaan kuorotovereihinsa. Kyselyssä kuorolaisten omat käsitykset ja pelkästään toisten vastauksiin perustuvat tulokset sosiaalisista suhteista eroavat hiukan toisistaan. Vähiten kuoroon integroituneet kuorolaiset tuntevat oman arvionsa mukaan enemmän tai paremmin muita kuorolaisia kuin miten heidät indegree-arvojen perusteella tunnetaan. Muiden kuorolaisten maininnoissa on havaittavissa enemmän kasautumista tietyille henkilöille, niin että indegree-keskeisyysasteen arvojen jakauma on suurempi kuin outdegree-keskeisyysasteen arvojen. Erot indegree- ja outdegree-arvoissa voivat selittyä monella tekijällä. Verkostotutkimuksissa on havaittu, että yksilöt yleensä liioittelevat omien suhteidensa määrää, jos vertailukohtana ovat vastavuoroiset suhteet. Outdegree-keskeisyyteen pohjautuvan mallin voidaan tulkita kuvaavan henkilön viiteryhmiiä kun indegree-keskeisyys kertoo ryhmistä joihin henkilöt kuuluvat.²⁶⁴ Koiton Laulun verkostoon löyhemminkin liittyvät henkilöt tuntevat siis kuuluvansa kuoroon tiiviimmin kuin muiden arvioista voisi päätellä. Kuoron suhdeverkosto on tämän perusteella avoin uusille jäsenille.

²⁶² Esim. "Sari" s. 1960-l.

²⁶³ Tarkastelen suppeaa keskeisyyttä, joka perustuu henkilön suorien yhteyksien lukumäärään ja arvoon.

²⁶⁴ Johanson, Mattila ja Uusikylä 1995, 35–36.

Tarkemmassa tarkastelussa verkostokyselyyn vastanneiden nuorten ystävyysverkot osoittautuvat keskenään hyvin erilaisiksi. Ystävyysverkostoista laajimmassa oli mukana 17 henkeä, kun pienimmät ystävyysverkot käsittivät vain kolme kuorolaista. Tarkastelluissa verkostoissa ystäviä oli keskimäärin 7,7. Erot voivat selittyä osaksi tutkimuksen tekemiseen liittyvillä syillä, esimerkiksi ystävyysuhteen kriteerit vaihtelevat vastaajien välillä. Osa nuorista vastaajista on liittynyt kuoroon vasta viime keväänä. Nuorten vastauksista selviää, että ystävyysuhteet vanhempaan kuorolaiseen ei ole itsestäänselvyys. Nuorista viidellä ei ollut ystävyysuhteita 1950-luvulla tai sitä ennen syntyneisiin kuorolaisiin. Sen sijaan ikäero ei ole yhteinen selittäjä niille tapauksille, joissa kuorolaiset eivät ole tunnistanee toistensa nimiä kyselyn listasta. Ikäero näyttää siis olevan merkittävämpi tekijä vahvoissa kuin heikoissa suhteissa.

Nuorten egoverkostoista selviää, että nuorten kuorolaisten ja vanhojen miesten väliset ystävyysuhteet olivat harvassa. Tämä havainto koskee myös nuoria tenoreja ja bassoja,²⁶⁵ joiden voisi kuvitella solmivan kiinteitä suhteita stemmakavereihinsa. Ystävyysverkot olivat muutenkin naisvaltaisia, mukana oli kaksi pelkästään naisista koostuvaa verkostoa, ja vain kuudessa tarkastelemassani verkostossa mainittiin useampi kuin yksi mies. Tämä selittyy osaltaan kuoron naisvaltaisuudella, mutta ilmiölle löytyy vahvistusta myös haastatteluaineistosta. Kuorossa vasta vähän aikaa mukana ollut nuori nainen kokee kuoron vanhemmat miehet hankalammin lähestyttäviksi kuin naiset.

"Mutta mä en tiedä, tietenkin jotain tavallaan semmoista vähän vielä itsellä, jotenkin vierastaa ehkä vähän noita miehiä enemmän kuin naisia. Siellä on vähän enemmän just semmoista vanhempaa, perinteikkäämpää ja semmoinen... että se oma vihreys korostuu niiden kanssa. Ei millään pahalla, mutta sillä lailla jotenkin." ²⁶⁶

Egoverkostoissa oli suuria eroja, ja mukana oli myös yksi vastaaja, jonka kaikki mainitut ystävät olivat huomattavasti häntä vanhempia. Kun nuorten sosiaalisten verkostojen tarkastelua laajennetaan koskemaan ystävien lisäksi kategoriaan "tunnen hyvin" kuuluvia henkilöitä, löytyy verkostoista enemmän miehiä.

Haastatteluissa muutamat nuoret kuorolaiset kertovat viettävänsä kuorossa aikaa lähinnä omanikäistensä jäsenten seurassa. Syynä nuorten oman porukan muodostumiseen ovat heitä kuoron ulkopuolella yhdistävät tekijät. Nuoret ovat keskenään samanlaisessa elä-

²⁶⁵ Verkostoaineiston lisäksi "Marko" s. 1970-l vahvistaa havainnon haastattelussaan.

²⁶⁶ "Emilia" s. 1980-l.

mäntilanteessa ja asuvat samoilla asuinalueilla.²⁶⁷ Markko selittää tiiviimmät suhteensa nuorten ja keski-ikäisten kuorolaisten kanssa jaetuilla kokemuksilla, joka näkyy esimerkiksi naisten ja miesten mutkattomampana yhdessäolona.²⁶⁸

"No... no sanotaan niin kun että nuoria ja keski-ikäisiä, no kyllä ne nyt molempia, ehkä enemmän nuoria kuitenkin. Koska ne jakaa kuitenkin jonkinlaisen arvopohjan. On helpompi semmosen niin kun, siis en mä tarkota arvopohjaa silleen, mutta niin kun erilainen kasvatus, erilainen aika. Siis siinä on tietty semmonen ero."²⁶⁹

Kuorolaisten kokemusten mukaan nuoria ja vanhoja laulajia yhdistävät vahvat siteet saavat alkunsa tai ovat tyypiltään erilaisia kuin nuoria tai vanhoja keskenään yhdistävät suhteet. Nuorten ja vanhojen kuorolaisten välisistä suhteista on helpompi löytää taustalta joku syy, miksi juuri he ovat tulleet läheiseksi toisilleen.

"[...] Mä niin kun, näiden vanhojen tyyppien kanssa musta tuntuu, että mulla on jokaisen näiden kanssa ollu joku semmonen tosi merkityksellinen tavallaan case, tai joku semmonen, joka jatkuu aina tietenkkin, mut siis semmonen joku... siihen tarvitaan joku paljon ehkä enemmän joku syy, että me ollaan löydetty jotain yhteistä. Kun taas sit musta tuntuu että nää nuoret [...] että ne vaan on kavereita keskenään tavallaan koska ne nyt on sitä samaa porukkaa, ne nyt on samassa stemmassa ja tälleen näin [...]"²⁷⁰

Yleisimmin haastatteluissa mainittu nuoria ja vanhoja yhdistävä tekijä on yhteinen kuoron ulkopuolinen ystävä tai tuttava.²⁷¹ Vahvan siteen taustalla voivat olla myös olosuhteet, kuten jaettu kotimatka.²⁷² Toisille kuorolaisille suhteissa on tärkeää samanlaisesta huumorista ja leikinlaskusta nauttiminen.²⁷³ Eri-ikäisiä kuorolaisia yhdistävät tekijät voivat olla myös hyvin yksilöllisiä. Erkki toteaa, että "Ne on semmosia vuorovaikutusjuttuja eikä niitä tartte niin ymmärtääkään."²⁷⁴

Eri sukupolviin kuuluvien kuorolaisten suhteet vertautuvat kuorolaisten puheessa monin tavoin lapsen ja vanhemman suhteeseen.

"[...]tulee semmonen, että kun on sukupolvia, niin samaistetaan sitten lapsi–vanhempi -suhteeseen, että kestää vähän aikaa että oppii tajuamaan, puolin ja toisin itse asiassa, että ei oo kyse siitä, vaan että me ollaan kuorolaisia, tehdään samaa hommaa."²⁷⁵

²⁶⁷ "Pauliina" s. 1980-l.

²⁶⁸ "Marko" s. 1970-l.

²⁶⁹ "Marko" s. 1970-l.

²⁷⁰ "Elina" s. 1980-l.

²⁷¹ "Tuula" s. 1950-l, "Seppo" s. 1940-l, "Marko" s. 1970-l.

²⁷² "Seppo" s. 1940-l.

²⁷³ "Annikki" s. 1940-l, "Pauliina" s. 1980-l.

²⁷⁴ "Erkki" s. 1940-l.

²⁷⁵ "Markku" s. 1950-l.

Edellisessä lainauksessa Markku pohtii, miten uusille nuorille kuorolaisille tasa-arvoisten suhteiden solmiminen vanhoihin kuorolaisiin on usein aluksi hankalaa. Sekä nuoret että vanhat haastatellut korostavat, miten tärkeää on kuorosuhteiden eroaminen kotoa tutustua vanhemman ja lapsen suhteesta, ja arvostavat kuorossa vallitsevaa avoimen keskustelun ilmapiiriä.²⁷⁶ Lapsi–vanhempi -suhteilla myös leikitellään kuorossa.

"Jotkut on niin kun semmoset vastatulleet niin ne adoptoi jonkun vanhemman naisen, selvästi se on mullakin tämmösiä adoptiolapsia siellä, [...] ja musta tuntuu, että sen Juhlat-näytelmän aikana nää tämmöset oli, kokeiluja ja tehtiinkin paljon. Että kun me oltiin sitä juhlaväkeä, että kuka oli kenenkin lapsi, ja sieltä tuli joitakin äiti–lapsi -suhteita, joita sitten jatkettiin vähän ohi sen näytelmänkin semmosina rooleina.²⁷⁷

Osalle kuorolaisista eri-ikäisiä ihmisiä yhdistävät suhteet ovat mutkattomia. Tämä näkyy muun muassa siinä, että kuorolaisten oli haastattelussa vaikea arvioida toistensa iäkiä.²⁷⁸ Useissa kommentteissa ikäerojen merkitystä pidetään hyvin pienenä.²⁷⁹

"Että tuntuu että siellä ei oo yhtään nuorta, joka suhtautuis silleen että ”äh, vanhoja tylsiä tyyppejä” eikä vanhempia jotka ois että ”saatanan lapset, kakarat”. Että se jotenkin se [...] ihmisten pitäminen ja arvostaminen ei koe näitä ikärajoja."

Kuorolaiset kokevat Koiton Laulun paikkana, jossa eri-ikäiset ja muuten erilaisista taustoista tulevat ihmiset voivat kohdata tasa-arvoisesti.²⁸⁰ Kuorossa ihmisten käytös myös yhdenmukaistuu niin, että erottavat tekijät jäävät taka-alalle. Pauliina on havainnoinut, että

"[...] kun ihmisiä tuodaan ryhmään, niin tota nehän yleensä, se jutun taso ylipäättään niin sehän ei oo aina mikään sofistikoitunut, ihmiset jotenkin muuttuu, kaikkihan on tavallaan niinkun lapsia kun ne tuodaan jonkun kivan harrastuksen pariin ja silleen."

Koiton Laulun harjoitusten aikana uusien tuttavuussuhteiden solmiminen voi olla hiukan hankalaa, mutta tilaisuuksia kohdata kuorokavereita tarjoutuu harjoitusten tauoilla, kaljalla harjoitusten jälkeen, kuoron matkoilla sekä erilaisissa kuoron muissa tapahtumissa ja esiintymisissä. Harjoitusten jälkeen käydään jatkoilla kaljalla, mutta sinne lähtee vain osa porukasta, joka on yleensä viikosta toiseen melko sama. Riitan mukaan vanhemmat ihmiset, joiden täytyy jaksaa herätä töihin, jättävät jatkot helposti väliin. Myös kuoron nuoremmat jäsenet ovat kiinnittäneet tähän huomiota, ja sopivien kohtaa-

²⁷⁶ "Pauliina" s. 1980-l, "Erkki" s. 1940-l.

²⁷⁷ "Pirjo" s. 1950-l.

²⁷⁸ "Emilia" s. 1980-l.

²⁷⁹ "Annikki" s. 1940-l, "Seppo" s. 1940-l, "Pauliina" s. 1980-l, "Sari" s. 1960-l.

²⁸⁰ "Pauliina" s. 1980-l ja nainen s. 1983, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

mispaikkojen puute voi osaltaan selittää hienoista ristiriitaa ylisukupolvisuutta koskevien positiivisten puheenvuorojen ja aineistosta tekemiäni havaintojen välillä.

"Ne on oikeestaan ne tietyt tyytit, koska siellä on paljon sellasia, jotka kanssa ei jotenkin ikinä, [...] Tai paljon ja paljon, mutta tiedän vaan useita, jotka käy treeneissä ja sitten niinku lähtee pois ja ei ehkä hirveesti. Että on aika niin kun omissa oloissaan, että ei niihin pääse silleen sillä tavalla, että ei oo tullu kauheesti tutustuttua. Siellä on kauheesti sellasia tyyppejä joidenka nimeäkään ei vielä muista, että ei oo jotenkin ikinä, ei oo syntynyt semmosta suhdetta."²⁸¹

Vapaamuotoisissa tilaisuuksissa tutustuminen voi olla sen vuoksi työlästä, että niissä ihmiset hakeutuvat helposti omien tuttujensa seuraan.²⁸²

7.3 Keskeiset tulokset lyhyesti

Koiton Laulun sosiaalisten suhteiden verkostotarkastelusta käy ilmi, että uusien ja nuorten kuorolaisten asemat suhdeverkostossa vaihtelevat yksilöllisesti. Yleisesti voidaan sanoa, että kaikki kuorolaiset ovat mukana kuoron suhdeverkostossa ja siten kuoron aineeton pääoma on heidän ulottuvillaan. Kuorolaisten väliset erot verkostoitumisessa näkyvät erityisesti ystävyysverkostojen tasolla. Kuoroon järjestönä sitoutuneet ihmiset ovat tiiviimmin mukana ystävyysverkostoissa, samaten kuin useampaan äänialaan kuuluneet. Nuorten ystävyysverkostot ovat naisvaltaisia ja niiden koko vaihteli kolmesta 17 henkilöön. Taustan samankaltaisuudella on vaikutusta ystävyysuhteiden syntymiseen Koiton Laulussa, joten kuoro näyttää noudattavan tätä muissa yhteisöissä havaittua lainalaisuutta. Kun ei rajoituta tarkastelemaan vain tiiviimpiä suhteita löytyi eri sukupolviin kuuluvien kuorolaisten väliltä paljon yhteyksiä. Näitä kohtaamisia painotetaan myös kuorolaisille tyypillisessä puhutavassa, kuorolaiset kokevat yhdessä tekemisen ja samaan porukkaan kuulumisen palkitsevana. Seuraavassa luvussa tarkastelen kuoron aineellisten ja aineettomien resurssienvaihdon verkostoja, ja niiden yhteydessä sukupolvet ylittäviä verkostoja uudesta näkökulmasta.

²⁸¹ "Pauliina" s. 1980-l.

²⁸² "Tuula" s. 1950-l, "Sari" s. 1960-l.

8 Apu ja tuki kuoroyhteisössä

Alejandro Portes nostaa artikkelissaan ”*Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology*” esille Pierre Bourdieun tavan käsitteellistää sosiaalinen pääoma välineellisenä ilmiönä. Tästä näkökulmasta sosiaalinen pääoma on luonnollista jakaa tutkimuksessa kahteen osaan. Ensinnäkin on tutkittava henkilön sosiaalisia suhteita, joiden kautta hänellä on pääsy tiettyihin resursseihin. Toisaalta näitä resursseja tulee arvioida sekä laadun että määrän suhteen.²⁸³ Tulkitsen Portesia niin, että sosiaalisen pääoman avulla saavutettujen resurssien tarkempi tarkastelu on yksi keino avata käsitteen merkitystä yksilölle, sillä resurssit kertovat sosiaalisen pääoman laadusta. Verkostojen olemassaolon lisäksi sosiaalisen pääoman kannalta ovat tärkeitä ne tuen ja avun muodot sekä kontaktit, joita verkostot muodostavilla ihmisillä on käytössään.

Pääsy käsiksi verkostojen resursseihin ei ole suoraviivaista seurausta verkostojen jäsenyydestä. Markku Jokisaari korostaa, että vaikka yksilöllä olisi periaatteessa tietyt resurssit ulottuvillaan, ei niiden käyttäminen omiin päämääriin ole ikinä itsestään selvää. Voimavarojen haltija voi tapauskohtaisesti päättää, antaako hän voimavarat niitä haluavan hyödyksi. Esimerkiksi työnhakutilanteissa kontaktihenkilöllä on valta valita, suositteleeko hän tiettyä työnhakijaa.²⁸⁴ Tämän vuoksi myös sellaisten tilanteiden tarkastelu, jossa resursseja ei siirry vaikka potentiaalia näyttäisi olevan, on kiinnostavaa.

Tässä luvussa käyn läpi niitä resursseja, joihin kuoron jäsenet ovat ulottuneet kuoroharrastuksensa kautta. Aluksi kartoitan Koiton Laulun jäsenten kuoron kautta saamaa apua ja tukea. Tarkastelu perustuu kuorolaisten kokemuksiin, joten näissä tapauksissa potentiaalinen sosiaalinen pääoma on realisoitunut. Sen jälkeen pohdin taustatekijöiden, kuten iän, sukupuolen ja aseman kuorossa vaikutusta sijaintiin resurssiverkostoissa ja vertailen aineellisten ja aineettomien resurssien siirtymistä kuorolaisten kesken. Viimeiseksi hahmottelen kuoron kautta hankittujen resurssien merkitystä haastateltujen elämässä pohjautuen niiden kuorolaisten kokemuksiin, joille kuoro ei ole ensisijainen resurssien lähde.

---

²⁸³ Portes 1998, 3–4.

²⁸⁴ Jokisaari 2005, 214.

8.1 Ystävyyys, yhteistyö ja avunanto – esimerkkejä kuorolaisten resursseista

Merkkejä Koiton Laulun jäsenten välillä kulkevista aineellisista ja aineettomista resursseista löytyy tarkastelemastani aineistosta paljon. Resursseja kartoitan pääasiallisesti Koiton Laulun sähköpostilistalle vuosien 1995 ja 2006 välillä lähetetyistä viesteistä, kuorolaisten haastatteluista sekä kuorolaisille tehdystä verkostokyselystä. Jaan kuorossa liikkuvat resurssit kuuteen luokkaan niiden lähteen ja käyttötarkoituksen perusteella. Ensinnäkin kuoron sosiaalinen ympäristö on monille kuorolaisille tärkeä resurssi. Toisaalta kuorolaiset auttavat toisiaan erilaisin kuoron toimintaan kiinteästi liittyvin tavoin. Kaksi paljon mainintoja saanutta kuorolaisten keskinäisen avun ja tuen aluetta ovat työ- ja opiskeluelämä sekä musiikin ja taiteen ala. Kuorossa liikkuu myös yhteiskunnalliseen toimintaan liittyviä resursseja. Näiden melko yhtenäisten luokkien lisäksi kuorossa autetaan ja tuetaan toisia kuorolaisia monin sellaisin tavoin, jotka liittyvät avun antajan tai saajan erityisiin taitoihin, tietoihin ja resursseihin.

Kuorolaisten väliset lämpimät suhteet pitävät sisällään aineettomia resursseja. Verkostokyselyn kysymykseen siitä, mitä muita kuin valmiiksi annetuissa vaihtoehtoissa mainittuja avun tai tuen muotoja vastaaja on saanut tietyltä henkilöltä, vastattiin muun muassa: "Ystävyyttä ei oikein voi luetella."²⁸⁵ Yhden luettelointiyrityksen seurauksena on seuraavanlainen lista, jossa näkyy avun monimuotoisuus:

"Pannulaput, verhojenompelun, koruja, korvaamattomia neuvoja, hameen, käsivoiteen, verkostokahousut, nuottiaarteita, laukun... jne. jne., ei muista kaikkea vuosien varrelta."²⁸⁶

Ystävyyssuhteet, joita kuorolaisten välillä aineiston perusteella on runsaasti, pitävät sisällään apua ja tukea, jota vastaajat eivät ole tulleet ajatelleeksikaan. Tietyt tuen muodot nousivat erityisesti esiin aineistosta. Sari ja Erkki kertovat haastatteluissa saaneensa tai antaneensa toiselle kuorolaiselle tukea hankalassa elämäntilanteessa, ja kyselyn perusteella apua vaikeassa tilanteessa on saanut yli kymmenen eri-ikäistä kuorolaista, valtaosa heistä naisia. Moni kuorolainen pitää Koiton Laulua yhteisönä, josta saa apua tiukan paikan tullen. Pelkästään tieto tällaisen turvaverkoston olemassaolosta voi olla kuorolaiselle tärkeä resurssi.

²⁸⁵ Nainen s. 1977, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

²⁸⁶ Nainen s. 1976, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

Elina nosti turvallisuudentunteen esille yhtenä Koiton Laulussa vaihdetuista asioista.

"Minulla on ollut turvaton olo sekä henkilökohtaiseen elämäni liittyvissä että kuorossa esiin tul-
leissa asioissa. Olen voinut luottaa siihen, että voin jakaa huoliani ja saan niihin tukea niin, että
voin huonossakin jamassa osallistua kuoron tapahtumiin, treeneihin ym. Ja en luultavasti ole sen
jälkeen enää yhtä huonossa jamassa."²⁸⁷

Elinan viestistä käy ilmi, että kuorolaiset kokevat tarvitsevansa tukea myös kuoroelä-
mään. Kyselyssä mainittiin 11 kertaa joku muista kuorolaisista tukihenkilöksi kuoroon
liittyvissä asioissa, erityisesti kuorouran alkuvaiheessa. Varsinkin nuoret naiset olivat
kokeneet saaneensa tukea kuorossa olemiseen, mahdollisesti siksi, että heillä tämän-
tyyppinen auttaminen on vielä tuoreessa muistissa. Kolmas verkostokyselystä esiin nou-
seva aineeton resurssi ovat mieleenpainuvat keskustelut, joista kuorolaiset ovat nautti-
neet. Hyvistä keskusteluista löytyi mainintoja kaikenikäisten naisten ja miesten vastauk-
sista, yhteensä yhdeksän kertaa.

Aineiston perusteella Koiton Laulun jäsenten välillä siirtyy kuoron toimintaan liittyen
sekä aineellisia että aineettomia resursseja. Verkostokyselyssä kyydit kuoron tapahtu-
miin ja niistä pois olivat yksi yleisimmin mainituista avun muodoista, ja kyydeistä mai-
nittiin myös muutamassa haastattelussa.²⁸⁸ Kuorolaiset ovat auttaneet toisiaan lainaile-
malla esiintymisasuja²⁸⁹ ja nuotteja.²⁹⁰ Kuorotoimintaan liittyviin aineettomiin resurs-
seihin kuuluvat nuotinluvun ja musiikkiteorian opettaminen²⁹¹ sekä kuoron perimätie-
don välittäminen.²⁹² Kyytejä lukuun ottamatta kuorotoimintaan liittyvä auttaminen ei
ole erityisen korostunut aineistossa, mahdollisesti sen vuoksi, että mainitut avun ja tuen
muodot ovat hyvin luonnollinen ja siten huomaamaton osa kuorotoimintaa. Pauliina
toteaa haastattelussa, että "[...] ne on semmoisia pieniä juttuja, että ei sitä tavallaan, tai
jos silleen jotenkin tajuaa."²⁹³

Työhön liittyen kuorolaisilta eniten mainintoja saanut avun muoto ovat ammatilliset
neuvot, joiden aiheet vaihtelevat psykiatriasta oikeustieteeseen ja teatteriin.²⁹⁴ Kuorolai-
set ovat hyötäneet jäsenistön monialaisuudesta. Kuorolaisten väliset suhteet eivät ole

²⁸⁷ "Elina" s. 1980-l, haastattelun jälkeen lähetetty sähköposti "lisäyksiä", 7.7.2006.

²⁸⁸ "Pirjo" s. 1950-l, "Marko" s. 1970-l.

²⁸⁹ "Emilia" s. 1980-l, "Elina" s. 1980-l, nainen s. 1976, Kysely kuorolaisille, elo-lokakuu 2006.

²⁹⁰ "Marko" s. 1970-l.

²⁹¹ Nainen s. 1982, Kysely kuorolaisille, elo-lokakuu 2006.

²⁹² Nainen s. 1982 ja nainen s. 1982, Kysely kuorolaisille, elo-lokakuu 2006.

²⁹³ "Pauliina" s. 1980-l.

²⁹⁴ "Elina" s. 1980-l, "Pirjo" s. 1950-l, "Markku" s. 1950-l, "Tuula" s. 1950-l, "Seppo" s. 1940-l, "Sari" s. 1960-l ja useita mainintoja Kyselyssä kuorolaisille, elo-lokakuu 2006.

rajoittuneet neuvojen ja vinkkien siirtämiseen, vaan kuorossa solmittujen suhteiden kautta monet jäsenet ovat saaneet uusia yhteyksiä työelämään. Kyselyssä työtilaisuuksien järjestäminen tai työhön liittyvien kontaktien syntyminen mainittiin 13 kertaa, joista osa on saattanut kasautua samalle resurssien lähteelle tai vastaanottajalle. Kuoron sähköpostilistaa on käytetty lyhytaikaisten töiden tarjoamiseen, tarvetta on ollut niin mainoksen mummolle kuin joulupukeillekin,²⁹⁵ mutta kuorolaisten tarttumisesta näihin tilaisuuksiin ei ole tietoa. Tuula kertoi kirjoittaneensa suosituksen yhdelle kuorolaiselle, mutta muita esimerkkejä kuorolaisten toimimisesta toistensa suosittelijoina ei aineistossa ole. Toisilta kuorolaisilta apua opintoihinsa on saanut muutama kyselyyn vastaaja.²⁹⁶

Musiikkiin ja taiteeseen liittyvät resurssit jakautuvat kolmeen ryhmään. Ensinnäkin kuorolaiset kertovat tehneensä itse musiikkia tai hyötyneensä muiden musiikin tekemisestä. Erinomainen esimerkki tästä ovat perhejuhlat, lähinnä häät ja syntymäpäivät, joilla on esiintynyt kuorolaisista koottu joukko. Tällainen apu mainitaan useassa haastattelussa ja kyselyn vastauksessa.²⁹⁷ Lisäksi kuorolaiset ovat säästäneet ja sovittaneet musiikkia tarpeen tullen. Toiseksi kuorolaiset toimivat toistensa tieto- ja kontaktipankkina musiikkiasioissa. Kuoron kautta on etsitty musiikinopettajia ja tietoja instrumenteista,²⁹⁸ saatu yksityisopetusta musiikin teoriasta²⁹⁹ sekä löydetty esiintymistilaisuuksia yhtyeelle.³⁰⁰ Kolmanneksi kuorolaiset jakavat keskenään vinkkejä kulttuurista laajemminkin kuin musiikkiin liittyen. Kuoron listalla on ilmoitettu monenlaisista taidetapahtumista, kamarikuorokilpailuista elokuvafestivaaleihin.³⁰¹ Elina kertoo, että ”Usein joko kuoro- harjoituksissa tai sitten sähköpostitse joku saattaa kehua hyvää näkemäänsä teatteriesitystä, musiikkia tms.”³⁰²

²⁹⁵ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulun sähköpostit vuodesta 1995 kesään 2006, Kimmo Salmion kerääminä.

²⁹⁶ Nainen s. 1982, mies s. 1969 ja nainen s. 1982, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

²⁹⁷ ”Elina” s. 1980-l, ”Kari” s. 1950-l, ”Markku” s. 1950-l sekä nainen s. 1971, mies s. 1946, nainen s. 1956 ja nainen s. 1955, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

²⁹⁸ ”Markku” s. 1950-l, ”Seppo” s. 1940-l.

²⁹⁹ Nainen s. 1982, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

³⁰⁰ Mies s. 1955, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

³⁰¹ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulun sähköpostit vuodesta 1995 kesään 2006, Kimmo Salmion kerääminä.

³⁰² ”Elina” s. 1980-l, haastattelun jälkeen lähetetty sähköposti ”lisäyksiä”, 7.7.2006.

Kuorolaiset korostavat Koiton Laulun yhteiskunnallisen kantaaottavuuden tärkeyttä itselleen,³⁰³ mutta yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvä resurssien vaihto ei ole erityisen suurimuotoista. Kuoron aatteellisuus näkyy lähinnä sähköpostilistalla, jonne lähetyksissä viesteissä kuorolaisia on houkuteltu mukaan vaalityöhön ja erilaisiin vetoamuskampanjoihin, joiden aiheet ovat vaihdelleet liikenneturvallisuudesta eläinten oikeuksiin, rauhaan ja ruoan alkuperämaan ilmoittamiseen.³⁰⁴ Kysely- ja haastatteluaineistossa yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvät resurssit näkyvät vain sitoutumisena erään kuorolaisen eduskuntavaalityöhön.³⁰⁵ Kuoron yhteiskunnallisen toiminnan muodot eivät näytä liittyvän keskeisesti kuorolaisten väliseen resurssienvaihtoon.

Kuorolaiset ovat auttaneet toisiaan asuntojen vuokraamisessa ja vuokralaisten etsimisessä.³⁰⁶ Kuorolaiset ovat muuttaneet toisiaan³⁰⁷ ja muutama kuorolainen on saanut kuorokavereiltaan remonttiapua.³⁰⁸ Usea kuorolainen mainitsee saaneensa kuoron kautta neuvoja tai vinkkejä, joiden aiheesta ei kerrota tarkemmin. Seuraavassa lainauksessa 1970-luvulla kuoroon liittynyt Pirjo kertoo kuoron kautta saadun informaation tärkeydestä muutettuaan uuteen kaupunkiin, ja katkelmassa on esimerkkejä kuorolaisilta saaduista vinkeistä.

"[...] ja silloin aluksi se tarjos hyvin ylipäätänsä kaikkea tärkeätä informaatiota, että musta tuntuu, että kuorolta on aina voinu kysyä, se on ollu semmonen hyvä puskaradio, että tietää joku semmoisen hyvän kampaajan, hyvän hammaslääkärin tai hyvän gynekologin tai kenelle ei nyt saa missään nimessä mennä, tai löytykö joku, asuntoja on välitetty, mä en oo varmaan kuorosta saanu asuntoa [...]"³⁰⁹

Yksi kuorolaisten sekalaisen avun kanava on sähköpostilista. Kuoron listalle on lähetetty ilmoituksia vapaista asunnoista ja poislahjoitettavista ylimääräiseksi jääneistä tavaroista. Materiaalista resurssienvaihtoa edustavat myös ruokareseptit, joita on jaettu listalla muille kuorolaisille.³¹⁰ Pauliina kuvailee listan käytössä olevan ”YYA-sopimus”,

³⁰³ Esim. Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Yhteenveto kuorolaisilta tulleista mielipiteistä ja kannanotoista", liite Koiton Laulun yleiskokouspöytäkirjassa.

³⁰⁴ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulun sähköpostit vuodesta 1995 kesään 2006, Kimmo Salmion kerääminä.

³⁰⁵ Nainen s. 1977, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

³⁰⁶ ”Riitta” s. 1950-l, ”Seppo” s. 1940-l, ”Pauliina” s. 1980-l, ”Sari” s. 1960-l.

³⁰⁷ ”Elina” s. 1980-l, ”Kari” s. 1950-l, ”Markku” s. 1950-l, ”Seppo” s. 1940-l sekä nainen s. 1955, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006.

³⁰⁸ ”Tuula” s. 1950-l, nainen s. 1981, Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006

³⁰⁹ ”Pirjo” s. 1950-l.

³¹⁰ Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, Koiton Laulun sähköpostit vuodesta 1995 kesään 2006, Kimmo Salmion kerääminä.

eli lista toimii kuorolaisten tarpeiden ja tarjousten foorumina.³¹¹ Metaforan ystävyyden, yhteistoiminnan ja keskinäisen avunannon sopimuksesta voi näiden lukuisten esimerkkien valossa laajentaa koskemaan kuoroa yleensä.

Resurssienvaihdon esimerkkitapausten tarkastelussa erityyppiset resurssit korostuvat eri tavoin kerätyissä aineistoissa. Sähköpostilistaa käytettiin lähinnä materiaalistien resurssien vaihtamiseen. Yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvät resurssit näkyivät erityisesti sähköpostiviesteissä, kun haastatteluissa ja kyselyissä kuorolaiset eivät juurikaan niitä tunnistanee. Verkostokyselyn avokysymyksen "Tältä henkilöltä olen saanut muuta, mitä?" vastauksissa ystävyys, tuki, hyvät keskustelut ja muut niiden kaltaiset aineettomat resurssit toistuivat usein. Tämä voi johtua siitä, että vastaajien oli helpompi kuvata materiaalisia resursseja valmiilla vastausvaihtoehdoilla. Haastatteluissa kuorolaisilta kysyttiin heidän saamastaan ja vastaanottamastaan avusta. Haastattelujen perusteella resurssien kirjo näyttäytyy suurena, mutta kysymyksenasettelusta johtuen on mahdollista, että materiaaliset resurssit painottuvat aineettomia enemmän.

8.2 Resurssiverkostot

Seuraavaksi tarkastelen kuorolaisille tehdyn verkostokyselyn vastausten perusteella kuorolaisten välisen resurssienvaihdon suuria linjoja. Edellä kävin läpi toteutuneita esimerkkejä kuorolaisten välisestä avusta ja tuesta. Tarkoitukseni on suhteuttaa nämä esimerkit resurssienvaihdon kokonaiskuvaan. Selvitän, missä määrin kuorolaiset ovat resurssienvaihdon verkostossa mukana, ja onko kuorolaisten välillä suuria eroja kuoron resurssiverkoston osallistumisessa.

Verkostokyselyssä resurssit on jaettu kuuteen kategoriaan, jotka ovat tavaran lainaaminen, rahan lainaaminen, avun saaminen, henkisen tuen saaminen, kontaktit uusiin ihmisiin sekä oppiminen. Näistä kaksi ensimmäistä ovat aineellisia ja kolme viimeistä aineettomia resursseja. Avun saaminen voi kuulua kumpaankin kategoriaan. Kuvioiden tulkinnassa tulee huomata, että resurssisuhteen suunta ei näy kuviossa. Kuvioista ei käy ilmi onko tietty henkilö ollut antamassa vai saamassa resursseja, kummatkin toiminnot

---

³¹¹ "Pauliina" s. 1980-l.

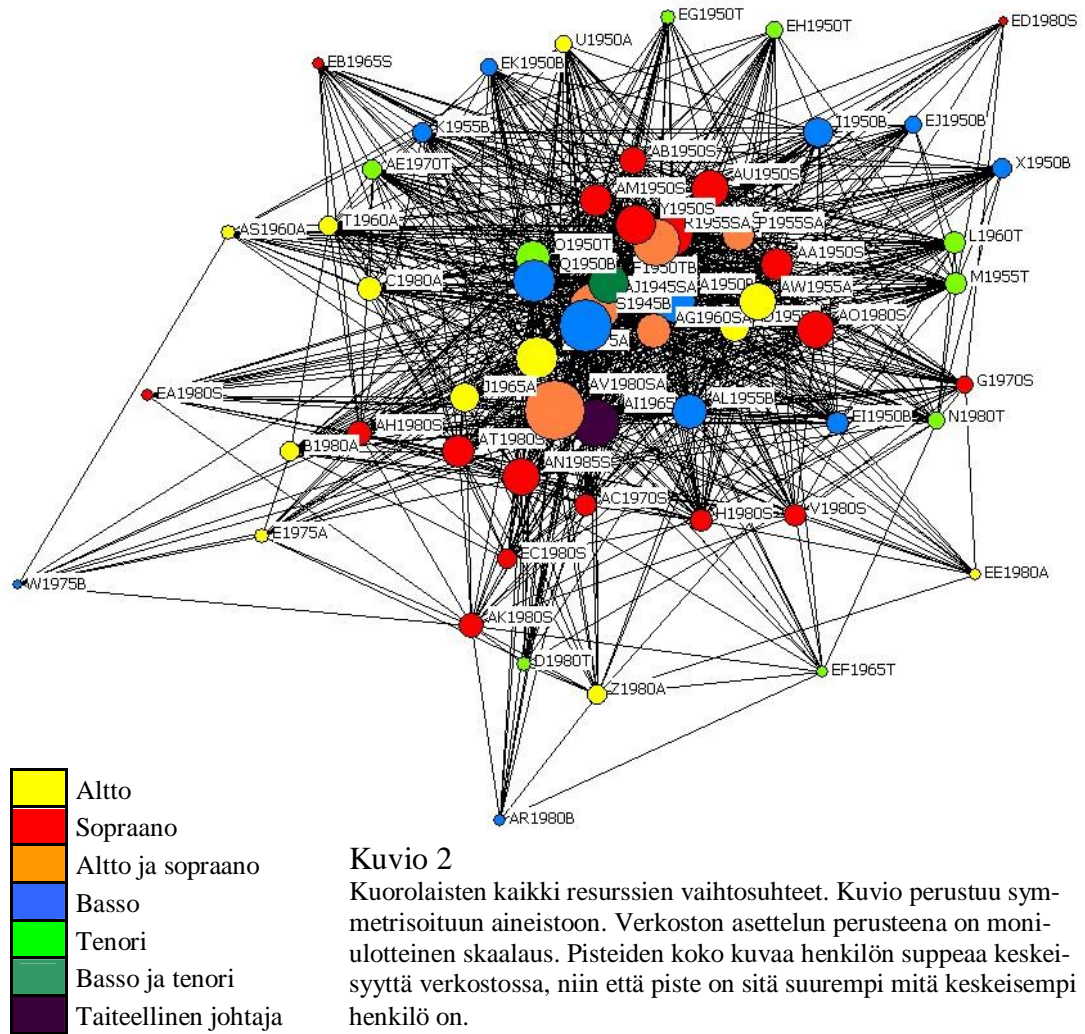
ovat oleellisia verkoston kannalta. Resurssiverkoston analyysissä ovat mukana kaikki kyselyssä mainitut kuorolaiset, myös ne, jotka eivät itse vastanneet kyselyyn. Heitä koskien tiedossani ovat muiden maininnat heiltä saaduista resursseista. Henkilöt esiintyvät kuvioissa koodeilla, jotka olen muodostanut seuraavasti: koodin alussa on yksi- tai kaksi kirjainta, jotka erottavat henkilöt toisistaan. Sen jälkeen ilmoitetaan henkilön syntymävuosi lähimpään nolllalla tai viidellä loppuvaan vuoteen pyöristettynä. Koodin viimeinen kirjain tai kirjaimet kertovat mihin stemmaan hän kuorossa kuuluu tai on kuullut (A merkitsee alttoa, S sopraanoa, T tenoria ja B bassoa).

Kuvioissa 2–7 pisteiden asettelu perustuu moniulotteiseen skaalaukseen³¹², jonka onnistuneisuutta mitataan stressiarvolla. Rahanlainausverkoston (kuvio 4) stressiarvo on 0,043 eli tulos on erinomainen. Uusia kontakteja kuvaavan kuvion 5 stressiarvo on 0,068, mitä voidaan pitää hyvänä tuloksena. Henkisen tuen resurssiverkostoa kuvaava kuvio 6 saa stressiarvon 0,115 ja oppimisverkosto (kuvio 7) arvon 0,121. Molemmat tulokset ovat kohtalaisia. Kaikkien resurssien vaihdon verkosto (kuvio 2) saa huonon tai enintään kohtalaisen stressiarvon 0,198. Stressiarvon suurentuessa epäluotettavuus lisääntyy erityisesti kuvion lyhyillä etäisyyksillä. Stressiarvo ei ole yksiselitteinen moniulotteisen skaalauksen onnistumisen mittari, ja pidän perusteltuna huononkin stressiarvon saaneiden kuvioiden esittämistä, koska tarkastelun kohteina eivät ole pisteiden väliset lyhyet etäisyydet.³¹³

Kaikkien resurssien vaihtoa kuvaava moniulotteisesti skaalattu verkosto on hyvin tiivis (kuvio 2). Kuviossa ovat mukana kaikki kuorolaiset, ja jokainen heistä on saanut tai antanut resursseja useammalle kuin yhdelle kuorokaverilleen. Kuorolaisten välisiä yhteyksiä on paljon, ja ne suuntautuvat verkoston eri puolille, jonka seurauksena kuvioista muodostuu melko symmetrinen. Kaikkia resursseja tarkasteltaessa kuorolaisten ikä, sukupuoli tai stemma ei vaikuta sijoittumiseen verkostossa. Poikkeuksena tästä ovat useampaan stemmaan kuuluneet kuorolaiset. He löytyvät kuvion keskustasta ja kuuluvat kiinteästi resurssien vaihdon verkostoon myös, kun mittarina käytetään suppeaa keskeisyyttä. Pisteet kuviossa ovat sitä suurempia mitä keskeisempiä ne ovat suppealla keskeisyysasteella mitattuna.

³¹² Verkostotutkimuksen menetelmistä on kerrottu tarkemmin luvussa 3.3 Verkostoanalyysi.

³¹³ Johanson, Mattila ja Uusikylä 1995, 82.

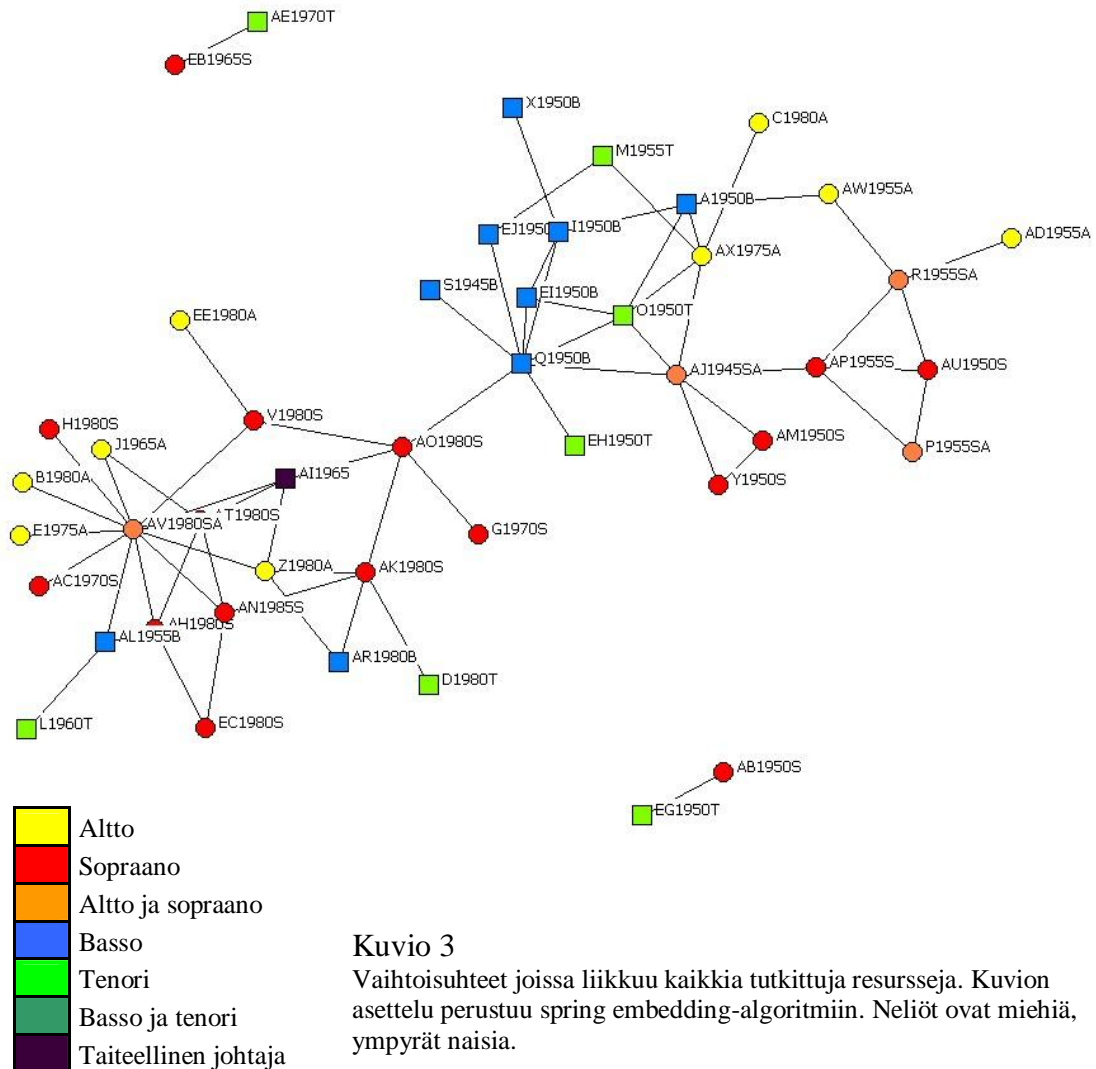

Kuvio 2

Kuorolaisten kaikki resurssien vaihtosuhteet. Kuvio perustuu symmetrisoituun aineistoon. Verkoston asettelun perusteena on moniulotteinen skaalaus. Pisteiden koko kuvaa henkilön suppeaa keskeyttä verkostossa, niin että piste on sitä suurempi mitä keskeisempi henkilö on.

Kaikkien resurssien vaihtoa kuvaavassa kuviossa (kuvio 2) kuorolaisten välille syntyneitä suhteita ei ole eroteltu niiden intensiivisyyden mukaan. Samanlainen viiva yhdistää kuorolaisia jotka ovat joskus siirtäneet jonkin resurssin välillään ja sellaisia pareja, jotka auttavat ja tukevat toisiaan usein tai monin tavoin. Analysoitava aineisto ei sisällä tietoja siitä kuinka usein kuorolaiset auttavat tai tukevat toisiaan. Sen sijaan aineiston avulla on mahdollista selvittää ne suhteet, joissa siirtyy monia erilaisia resursseja. Eri resurssilaatujen määrä ei ole suoraan verrannollinen kuorolaisten välillä kulkevien resurssien määrään eli kahden henkilön välinen resurssivaihtosuhte voi olla intensiivinen, vaikka siinä vaihtuisi vain yhdenlaisia tai muutamalaisia resursseja. Monipuolisten resurssivaihtosuhteiden tarkastelu on kuitenkin yksi tapa löytää joukosta monin tavoin ja siten todennäköisimmin intensiivisesti toimivia resurssivaihtosuhteita. Tutkin kuinka moneen eri resurssien luokkaan kuuluvaa apua henkilö on saanut tai antanut, niin että jokainen kuorolaisten välinen vaihtosuhte sai arvon nollan ja kuuden välillä. Kuviossa 3 "Vaihtosuhteet joissa liikkuu kaikkia tutkittuja resursseja" ovat mukana ne

henkilöt, jotka saavat tai antavat ainakin yhdelle kanssakuorolaiselleen resursseja kuu-
della eri tavalla. Verkosto muodostuu 46:sta henkilöstä, eli suurimmasta osasta kuoro-
laisista.

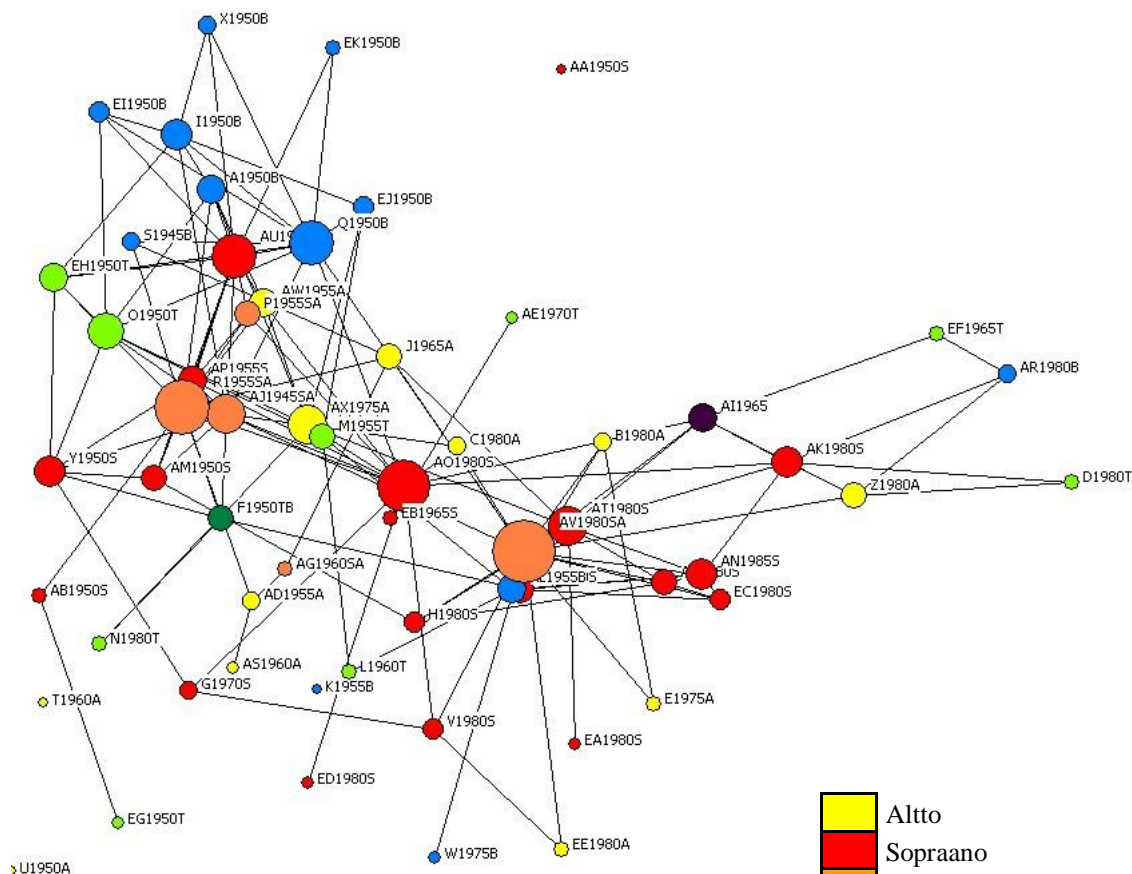
Suurin osa monipuolisia resurssivaihtosuhteita kuvaavan kuvion 3 pisteistä on yhtey-
dessä vain yhteen muuhun pisteeseen, mutta verkostossa on muutamia pisteitä, jotka
ovat todella verkostoituneita. Suuri osa kuorolaisten välisestä avun ja tuen antamisesta
tapahtuu siis sellaisten kuorolaisten kesken, jotka eivät siirrä välillään kaikkia kyselyssä
mainittuja avun muotoja. Heikotkin siteet ovat resurssiverkostossa tärkeitä. Monipuoli-
sen avun verkostossa kuorolaisten iällä ja sukupuolella on selvä vaikutus. Pääosa kuo-
rosta jakaantuu kuviossa kahteen ryhmään, ja vain kaksi henkilöä kuuluu kumpaankin.
Oikeanpuoleinen verkosto koostuu keskimäärin vanhemmista kuorolaisista kuin va-
semmanpuoleinen. Kumpaankin verkoston osaan kuuluu iän puolesta poikkeuksiakin.

Monipuolisen avun verkosto on jakautunut miehistä ja naisista koostuviin osiin, niin että sukupuolet yhdistäviä suhteita on vain joitain. Monipuolisilla kuorolaisten välisillä resurssisuhteilla on aineiston valossa taipumus muodostua samanikäisten ja samaa sukupuolta olevien kuorolaisten välille. Tästä samasta ilmiöstä voi kertoa Karin havainto, että neuvojen ja vinkkien antamista, jota ei ehkä osata mieltää auttamiseksi, tapahtuu jatkuvasti, mutta kun apua tarvitaan isommissa asioissa, vaikka muuttamisessa tai remontissa, kääntyvät kuorolaiset "helposti lähestyttävien ystäviensä" puoleen.³¹⁴

Kuorolaisten välillä liikkuu huomattavasti vähemmän materiaalisia resursseja, eli rahaa ja tavaraa, kuin aineettomia tuen muotoja kuten oppimista, kontakteja uusiin ihmisiin, henkistä tukea ja apua. Resurssiverkostojen ero havainnollistuu vertailemalla kuviota 4 rahan lainaamisesta kuvioon 5 henkisen tuen resurssiverkostosta. Iso osa kuorolaisista ei ole kovin kiinteästi mukana rahan tai tavaran lainaamisen verkostoissa, ja monet kuorolaiset lainaavat tai antavat lainaksi resursseja vain muutamille toisille kuorolaisille. Verkostoaanalisilla tehtyjen kuvien perusteella vaikuttaa siltä, että materiaalistien resurssien vaihtoja ei ole kovin paljon, tai kuorolaisilla on tapana kääntyä usein samojen luottohenkilöiden puoleen tarvitessaan lainaksi rahaa tai tavaraa. Rahan ja tavaran lainaajina kuorossa toimivat erityisesti naiset, ja jäsenyys useammassa äänialassa näyttää johtavan keskeiseen asemaan verkostossa. Äänialoista bassot muodostavat rahan lainaajina oman melko kiinteän porukan, josta vain kolme äänialan edustajaa on irrallaan. Sen sijaan muut äänialat eivät ole vastaavasti kerääntyneet omiksi porukoikseen. Rahan ja tavaroiden lainausverkostot jakautuneet kahteen osaan, niin että nuoremmat ja vanhemmat kuorolaiset muodostavat omat piirinsä. Jakautuminen ei ole kuitenkaan yhtä voimakasta kuin monipuolisen resurssienvaihdon verkostossa (kuvio 3).

---

³¹⁴ "Kari" s. 1950-l.

Kuvio 4

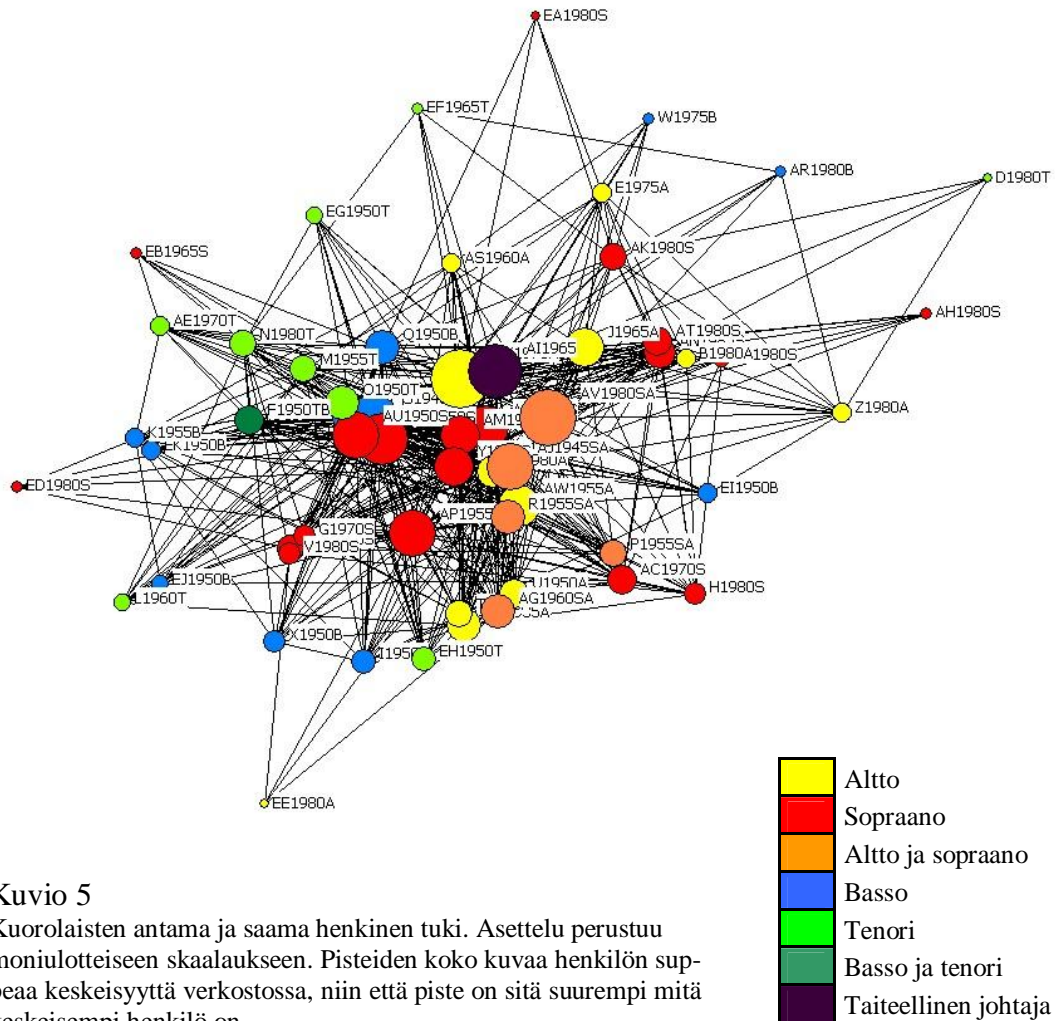
Kuoron rahanlainausverkosto. Asettelu moniulotteisen skaalauksen perusteella. Pisteiden koko kuvaa henkilön suppeaa keskeisyyttä verkostossa, niin että piste on sitä suurempi mitä keskeisempi henkilö on.

Kaikki kuorolaiset kuuluvat henkisen tuen, avun ja oppimisen resurssiverkostoihin, joko tuen ja avun saajina, antajina tai molempina. Näitä resursseja koskien verkostoituminen on myös siinä mielessä tiivistä, että kaikki kuorolaiset kiinnittyvät verkostoihin useilla siteillä. Kuvion 5 henkisen tuen resurssiverkostossa naiset ovat keskimäärin miehiä keskeisemmässä asemassa. Henkistä tukea ei kuitenkaan anneta vain naisten tai miesten piirissä, vaan suhteet ylittävät sukupuolirajat. Samaten eri-ikäiset ihmiset eivät muodosta verkostossa omia selkeitä ryhmiään. Henkisen tuen ei tarvitse välttämättä tulla lähieseltä ystävältä, kuten seuraava esimerkki osoittaa.

"Ja sit mä muistan, että mulle soitteli, se ei oo nyt enää kuorossa, yks jota mä en oikeestaan oikeen tuntenutkaan koko kuorosta, yks tyttö soitti, että "hei", sit se sano että "sä oot sen ja sen näkönen, sä oot niin kalpeekin, että mikä sulla on, miten vois auttaa?" Jutteli pitkään puhelimesta, soitti

muutamia kertoja ja jutteli mun kanssa. Että se oli semmoinen, ihan se jäi mieleen, että hoh, tulipa yllättävältä taholta tukea ja... etten ois osannu odottaa.”³¹⁵

Kuvio 5

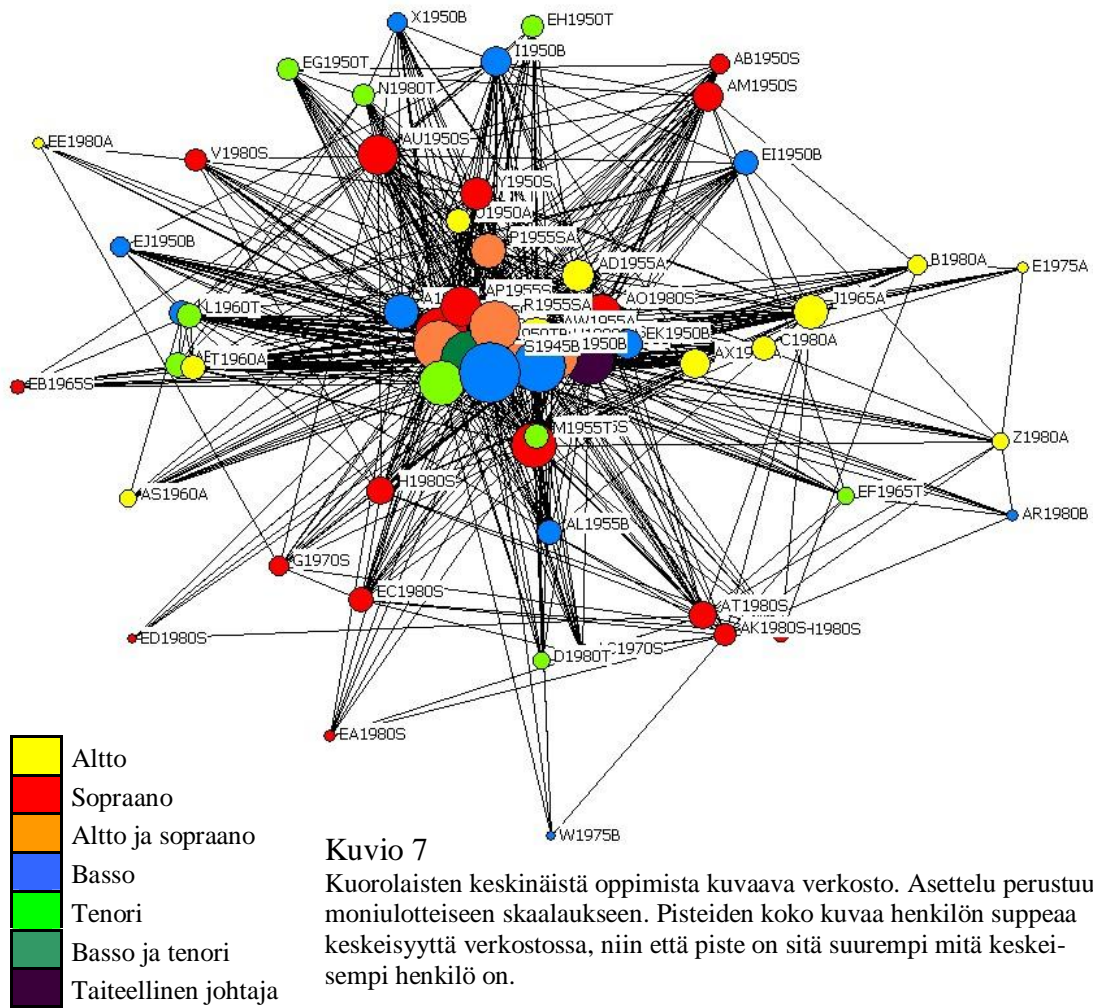
Kuorolaisten antama ja saama henkinen tuki. Asettelu perustuu moniulotteiseen skaalaukseen. Pisteiden koko kuvaa henkilön supeaa keskeisyyttä verkostossa, niin että piste on sitä suurempi mitä keskeisempi henkilö on.

Kontaktit uusiin ihmisiin (kuvio 6) on ainoa aineettomien resurssien vaihtoverkosto, jossa kaikki kuorolaiset eivät ole mukana. Verkoston isolaatit eivät ole vastanneet kyselyyn, joten käytössäni ei ole tietoa siitä, ovatko he tutustuneet kuorokontaktien kautta uusiin ihmisiin. Irrallinen asema kuviossa viittaa siihen, että muut kuorolaiset eivät ole saaneet heidän kauttaan uusia kontakteja. Uusien kontaktien kuviossa on huomiota herättävää muutamien henkilöiden hyvin etäinen asema pääjoukosta. Suurin osa kuorolaisista on saanut uusia kontakteja monilta kuorotovereiltaan, mutta kuorossa on myös henkilöitä, jotka eivät ole laajentaneet tuttavapiiriään kuorosuhteiden avulla.

³¹⁵ “Erkki” s. 1940-l.

Kuvio 7

Kuorolaisten keskinäistä oppimista kuvaava verkosto. Asettelu perustuu moniulotteiseen skaalaukseen. Pisteiden koko kuvaa henkilön supeaa keskeisyyttä verkostossa, niin että piste on sitä suurempi mitä keskeisempi henkilö on.

Yksi oppimisverkoston keskeisistä toimijoista on kuoron taiteellinen johtaja, joka on tärkeässä asemassa myös muissa aineettomien resurssien verkostoissa. Sen sijaan rahan tai tavaran lainaajana hän ei ole erityisen verkostoitunut. Taiteellisen johtajan merkitys kuoron harjoitusten vetäjänä ja ohjelmiston valitsijana antaa hänelle luontaisen mahdollisuuden toimia aineettomien resurssien antajana. Verkostoaineistossa käy ilmi kuorolaisten suhde vain tutkimuksen aikana toimineeseen taiteelliseen johtajaan, mutta muusta aineistosta löytyy paljon mainintoja taiteellisista johtajista opettajina ja opastajina, erityisesti musiikkiin liittyvissä asioissa.³¹⁷

Marko on havainnut, että Koiton Laulussa ylisukupolvinen oppiminen ja opettaminen keskittyy erityisesti naisille.

³¹⁷ Esim. "Emilia" s. 1980-l, "Riitta" s. 1950-l, "Elina" s. 1980-l, "Kari" s. 1950-l, "Markku" s. 1950-l, "Seppo" s. 1940-l, "Pauliina" s. 1980-l, "Marko" s. 1970-l, "Erkki" s. 1940-l ja Kansan Arkisto, Koiton Laulu, De Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

"Tai mitä mä oon huomannut, että se on nimenomaan naisilla on sitä, että kun siirretään vaikka kädentaidon perinnettä tai hyvin sitten kaikkia sitten neuvoja kun vanhemmat sukupolvet, se on ihan yleistä, mutta mun mielestä miehillä ei oo sellasta."³¹⁸

Kuorossa ei ole kovin montaa nuorta miestä, joten havainnon luotettava arvioiminen verkostokyselyllä kerätyn aineiston perusteella on vaikeaa. Lisäksi useampi kuoron nuorista miesjäsenistä oli tullut mukaan toimintaan vasta vähän aikaa ennen kyselyn tekemistä. Nuoret miehet eivät löydy resurssiverkostoista kovin keskeisistä asemista ja aineistossa naisilla on enemmän suhteita, mutta tämä voi selittyä yhtä lailla miesten pienemmällä lukumäärällä ja lyhyellä kuorouralla kuin sukupuolten käyttäytymisen eroilla. Markon omakohtaisena kokemuksena havainto pitää varmasti paikkaansa.

8.3 Kuoron resurssiverkosto haastateltujen elämässä

Jotta kuoroverkoston merkitystä sosiaalisen pääoman lähteenä yksittäiselle kuorolaiselle voisi arvioida, tarvitaan tietoa yksilöiden käytössä olevasta sosiaalisesta pääomasta laajemmin. Aineistosta nousee esiin puheenvuoroja, joissa kuoron koetaan olleen todella tärkeä tietyssä elämänvaiheessa tai tilanteessa.³¹⁹ Havainnolle löytyy tukea tutkimuskirjallisuudesta. Esimerkiksi John Field esittelee Boisjoly'n ja kumppaneiden vuonna 1995 julkaistun tutkimuksen, jonka mukaan asuinalueitaan vaihtaneet amerikkalaiset kääntyvät yleensä ongelmatilanteissa ystäviensä puoleen, kun melko lailla paikallaan pysyneiden henkilöiden ensisijainen avun lähde ovat sukulaiset.³²⁰

Joissain tapauksissa Koiton Laulun jäsenistä syntynyt ja kuoron ulkopuolinen avun ja tuen resurssiverkosto voivat olla niin kietoutuneita toisiinsa, että niitä on vaikea erottaa toisistaan. Markku on ollut kuorossa 1970-luvulta lähtien, ja monista kuorolaisista on tullut hänelle niin läheisiä ystäviä, ettei hän miellä heitä enää Koiton Laulun kautta. Niinpä apua tarvitessaan hän käy läpi ystäväpiiriään, joka koostuu osaksi kuorolaisista, mutta kuorolaisuus ei ole erityinen kriteeri tietyn henkilön puoleen kääntymiselle.³²¹

³¹⁸ "Marko" s. 1970-l.

³¹⁹ Muutto Helsinkiin on ollut tällainen elämänvaihe muutamille kuorolaisille. Ilmiön ovat maininneet esimerkiksi nainen s. 1978, Kysely kuorolaisille, elo-lokakuu 2006 sekä haastattelussa "Pirjo" s. 1950-l.

³²⁰ Field 2003, 109–110.

³²¹ "Markku" s. 1950-l.

Resurssikysymyksiä pohtiessaan useampi kuorolainen totesi saaneensa kaiken tarvitsemansa avun kuoron ulkopuolelta. Seppo mainitsi tuen lähteiksi tärkeimmän ihmissuhteensa, työelämän, ystäväpiirin ja muut harrastukset. Sari mainitsi miehensä ison suvun tärkeänä apuresurssina. Heistä kumpikaan ei ollut myöskään kaivannut erityisesti apua, Sepolla on "elämä kokonaisuutena hyvässä jamassa" ja Sari "elämä on ollut lähtökohtaisesti helppoa."³²² Myös Kari kielsi pyytäneensä kuorolaisilta apua tai jeesausta.³²³ Apua muualta saavat kuorolaiset tunnistivat Koiton Laulun potentiaaliset tukiresurssit. Muutunut elämäntilanne voi ajankohtaistaa kuoron kautta saatavan avun tarpeen niilläkin kuorolaisilla, jotka eivät ole aiemmin juurikaan hyödyntäneet kuoron kautta saatavia resursseja. Lisäksi on muistettava, että avun ja tuen verkostot toimivat kahteen suuntaan, ja niihin tarvitaan sekä tuen saajia että antajia, joten nekin ihmiset, jotka eivät tarvitse itse apua voivat toimia keskeisessä roolissa kuoron resurssiverkostossa.

8.4 Keskeiset tulokset lyhyesti

Kuorolaisilla on käytössään keskinäisen avun ja tuen "YYA-sopimus", ja kuorolaisilla on runsaasti kokemuksia erilaisista kuoron kautta siirtyneistä resursseista. Kuorossa liikkuvien aineellisten ja aineettomien resurssien kirjo on suuri, aina muuttoavusta ammatillisiin neuvoihin ja esiintymiseen kuorokaverin mummon syntymäpäivillä. Verkostokyselyn perusteella kuorosta saadaan enemmän aineettomia kuin aineellisia resursseja ja kaikki kuorolaiset ovat toimineet joko resurssien antajina tai saajina, suurin osa molempina. Kuorolaiset myös luottavat saavansa toisiltaan tukea sitä erityisesti tarvitseensa. Usea kuorolainen ei ole saanut kuorosta ikinä apua, mutta nämäkin henkilöt tunnustavat kuoron resurssien potentiaalin. Kuoron kautta saatavien resurssien määrä ja laatu muuttuu kuorolaisten elämäntilanteiden ja siten tarpeiden mukaan, kuten luonnollisesti myös ne resurssit, jotka heillä on tarjota muiden kuorolaisten käyttöön.

³²² "Seppo" s. 1940-l, "Sari" s. 1960-l.

³²³ "Kari" s. 1950-l.

9 Oppiminen ja opettaminen Koiton Laulussa

Opettaja tarvitsee työssään esiintymisrohkeutta ja varmuutta.³²⁴ Johtaja hyötyy tiimitaidoista.³²⁵ Nämä ovat taitoja, joita kuorolaiset kertovat oppineensa Koiton Laulussa. Samalla ne ovat esimerkkejä yksilön inhimillisestä ja kulttuurisesta pääomasta. Kuorolaisen välinen oppiminen siirtää ja säilyttää suuren määrän tietoja, taitoja sekä kuoron perinteitä, joten sillä on merkitystä myös kuoron jatkuvuudelle.

Tässä luvussa tarkastelen opettamista ja oppimista Koiton Laulussa. Aluksi pohdin oppimisen käsitteen soveltuvuutta harrastusyhteisössä tapahtuvan tietojen ja taitojen siirtämisen kuvaamiseen. Sitten esittelen keskeisimmät oppimisen lähteet kuorossa, jotka ovat taiteellinen johtaja, koko kuoro yhteisönä sekä vieruskaverit. Tämän jälkeen käsitelen keskeisimpiä oppimisen aihealueita kuorossa, jotka ovat musiikki, ryhmän toiminta ja sosiaaliset taidot sekä elämäkokemuksen siirtäminen. Lopuksi pohdin opettamisen motiiveja vanhempien kuorolaisten näkökulmasta.

9.1 Millaista on oppiminen harrastusyhteisössä?

Termeinä oppiminen ja opettaminen synnyttävät muodolliseen koulutukseen viittaavia mielle yhtymiä. Mahdollisesti tästä syystä monet haastatelluista kuorolaisista suhtautuivat hiukan epäilevästi niiden käyttöön kuoron yhteydessä.³²⁶ Suoranainen opettaminen ei heistä sopinut kuvaamaan niitä tietojen tai taitojen siirtämisen tapoja, joita kuorossa on käytössä. Esimerkiksi seuraavassa Riitan kommentissa käy ilmi kuorolaisten toiminnalle ominainen oppimisen ja opettamisen hienovaraisuus.

"Niin en koe opettavani siellä mitään. Se että jos joku oppii siitä, jostain... laulaessaan mun vieressä tai kuullessaan jotain tai kuunnelleessaan niin se on sitten eri asia, mutta en mä koe pystyväni opettamaan tietenkään kenellekään mitään sen kummempaa siinä."³²⁷

³²⁴ ”Riitta” s. 1950-l, ”Annikki” s. 1940-l.

³²⁵ ”Pirjo” s. 1950-l.

³²⁶ ”Emilia” s. 1980-l, ”Riitta” s. 1950-l.

³²⁷ ”Riitta” s. 1950-l.

Oppiminen-termiä käytetään kuitenkin sekä keräämässäni että arkistoidusta aineistosta, ja pidän sen käyttöä perusteltuna. Sari kuvaili haastattelussa osuvasti oppimista ja opettamista tutkimuksen kontekstiin sopivasta näkökulmasta.

”Niin tota ensinnäkin tosta oppiminen-sanasta mua ei se vaivaa sen takia, että mä tiedän että se vaivaa joitakin, koska jotkut saattaa niinkun yhittää sen johonkin vanhankantaseen kouluoppimiseen, mutta kun mä ite aattelen, että oppimista on, oppimista ei oo se, että mä osaan jotkut paikanimet maailmasta, vaan oppimista on se, että mä oon sisäistänyt jotain asioita, jotka mä otan omaan käyttööni, mun omaan elämäni [...]”³²⁸

Haastatteluaineistosta löytyy useita selityksiä opettaminen-termin vastustukselle. Ensinnäkin vanhemmat kuorolaiset kokevat nuorien laulajien olevan niin taitavia, että he eivät voi opettaa nuorille mitään uutta ja nuoret pärjäävät hyvin kuorossa.³²⁹ Esimerkiksi Riitta vierastaa ajatusta siitä, että vanhana kuorolaisena hän varsinaisesti opettaisi kuorotovereilleen mitään. Hänen mukaansa nuoremmilla kuorolaisilla on paljon parempi musiikin teoreettinen tausta kuin hänellä, joten musiikillisesti hän saattaa lähinnä näyttää muille esimerkkiä vanhan ohjelmiston laulamisessa. Toisaalta opettaminen-termiä vastustettiin, koska työ ja harrastus haluttiin pitää erillään.

”[...]yleensä kun mä meen sinne niin mä rentoudun. Rentoudun ja laulan ja silleen, että en mä yleensä opeta. Mä opetan mun työssä, mutta en mä sitten mun harrastuksissa opeta.”³³⁰

Kysymykset eri-ikäisten kuorolaisten välisestä opettamisesta aloitin tiedustelemalla opettavatko vanhemmat kuorolaiset jotain nuoremmille laulajille. Elina vastusti voimakkaasti kysymyksenasettelua, sillä hän näkee opettamisen ja oppimisen ehdottomasti vastavuoroisena, niin että vanhat kuorolaiset oppivat yhtä lailla nuorilta.

Opettaminen-termin vastustaminen liittyy mielenkiintoisesti Koiton Laulun menneisyyteen ja vanhempien kuorolaisten kokemuksiin. Kuorolaisten aatteellisen taustan tarkastelu luvussa 6.2 osoitti, että eri-ikäiset kuorolaiset jakavat keskenään hyvin samanlaisen arvopohjan, mutta erityisesti nuoret kuorolaiset irtisanoutuvat perinteisestä puoluepolitiikasta. Sen sijaan 1970-luvulla kuoroon liittyneet ovat olleet mukana taistolaisliikkeessä tai seuranneet sitä vierestä. Aatteellisesti aktiivisen aikakauden eläneillä ei vaikuta olevan halua toimia opettajina nuoremmilleen. Valmiiden vastausten tai selkeiden opetusten antaminen ei taida sopia nykyaikaan. Haastattelussa Erkki mainitsee yrittävänsä

³²⁸ ”Sari” s. 1960-l.

³²⁹ ”Riitta” s. 1950-l, ”Annikki” s. 1940-l, ”Tuula” s. 1950-l.

³³⁰ ”Tuula” s. 1950-l.

pitää työväenliikkeen jatkumoa yllä kertomalla nuoremmille kuorolaisille kokemuksistaan, mutta hänkin korostaa olevansa varovainen ja välttävänsä tyrkyttämistä. Nuoret ovat jopa yllättyneet siitä, kuinka avoimesti vanhemmat kuorolaiset ovat ottaneet heidät vastaan olettamatta heidän täyttävän valmiiksi asetettuja odotuksia.

"Että kun kaikki suhtautuu silleen että kuoro elää, että se on just se pointti että ei tätä yritetä murskata tai runnoa mihinkään tiettyyn suuntaan, mikä on joku. Mä siis itse asiassa ihmettelen sitä ihan hirveesti, että miten nää vanhemmat ihmiset tuolla kuorossa voikin olla niin avaramielisiä, että ne oikeesti niinkun halua kokeilla."³³¹

9.2 Taiteellinen johtaja ja muut kuorolaiset kulttuurisen pääoman lähteinä

Monet kuorolaiset tunnistavat taiteellisen johtajan panoksen opettajana.³³² Nykyinen taiteellinen johtaja oli keskeinen myös edellisessä luvussa käsitellyssä oppimisen resurssiverkostossa. Taiteelliselta johtajalta opitaan ennen muuta laulamista ja siihen liittyviä teknisiä ja luovia taitoja. Marko ja Sari mainitsevat oppineensa paljon myös seuraamalla taiteellisen johtajan tapaa kommunikoida kuoron kanssa ja johtaa isoa laulajien joukkoa.³³³ Taiteellisen johtajan lisäksi kuoro on käyttänyt erityisiä äänenmuodostuksen opettajia, joiden opit ovat jääneet ainakin osan kuorolaisista mieleen.³³⁴

Markku mainitsee oppineensa musiikista yhdessä tekemisen kautta, jolloin koko kuoro on merkityksellinen. Useille kuorolaisille vieruskaverit ovat tärkeitä laulamiseen liittyvien asioiden oppimisessa.³³⁵ Kari kokee oppineensa paljon kuuntelemalla lähimpiä laulajia, ja erityisesti heidän tekemiään virheitä. Elina taas korostaa stemman yhteistyön tärkeyttä oppimisessa. Pauliina mainitsee teknisesti erityisen taitavat kuorolaiset musiikillisten oppien antajina. Riitan mukaan vanhan ohjelmiston opettamisessa pitkään mukana olleet kuorolaiset ovat tärkeitä. Musiikillisten taitojen lisäksi kuorolaiset ovat oppineet toisiltaan muista aiheista. Emilia mainitsee saaneensa opastusta kuorossa olemiseen ja ymmärrystä kuoron historiasta. Sarista tietyt, vahvat persoonat ovat tärkeitä näyttäessään esimerkkiä kuorossa olemisesta.

³³¹ "Elina" s. 1980-l.

³³² "Emilia" s. 1980-l, "Riitta" s. 1950-l, "Elina" s. 1980-l, "Kari" s. 1950-l, "Seppo" s. 1940-l, "Pauliina" s. 1980-l, "Marko" s. 1970-l, "Erkki" s. 1940-l.

³³³ "Marko" s. 1970-l, "Sari" s. 1960-l.

³³⁴ "Kari" s. 1950-l, "Erkki" s. 1940-l.

³³⁵ "Seppo" s. 1940-l, "Pauliina" s. 1980-l, "Erkki" s. 1940-l.

Riitta kiteyttää kuorolaisten roolit oppijina ja opettajina sanomalla, että kuorossa oppiminen on kollektiivista, tieto tulee edestäpäin, mutta oppiminen tapahtuu myös muita kuuntelemalla. Oppiminen ei kuitenkaan suuntaudu vain vanhemmilta ja kokeneemmilta nuoremmille, vaan pitkäänkin kuorossa toimineet tuntevat oppivansa nuoremmilta ja kokemattommilta kuorolaisilta. Kuoron edessä seisoo taiteellinen johtaja, jolla on tärkeä rooli kuoron toiminnan suunnan määrittäjänä. Johtajan merkitystä ei pidä kuitenkaan yliarvioida, sillä johtajavaihdoksista huolimatta Koiton Laulu on pystynyt säilyttämään ominaislaatunsa vuosikymmenten ajan. Tämän perinteen on täytynyt siirtyä juuri kuorolaiselta toiselle. Riitta uskoo perinteen siirtymistä auttaneen myös sen, että taiteelliset johtajat ovat kunnioittaneet kuoron perinteitä sitä uudistaessaankin. Kuoroa on myös valikoitunut johtamaan kuoron perinteitä kunnioittavia henkilöitä.

9.3 Vieruskaverit – pahimmat ja parhaat neuvojat

Kuorossa johtajan tehtävänä on ohjata ja opastaa laulajia musiikin tekemisessä, ja kuorolaiset arvostavat taiteellisen johtajan pedagogisia taitoja.³³⁶ Kuorolaiset kokevat oppivansa musiikista myös koko kuoroyhteisöltä, esimerkiksi kuuntelemalla muita³³⁷ tai yhdessä tekemisestä.³³⁸ Oppiminen ja suoranaisten neuvojen tai kommenttien vastaanottaminen vieruskavereilta musiikkiin liittyen on huomattavasti ongelmallisempaa. Laulaminen on herkkä asia, ja sitä koskevat ohjeet on osattava antaa loukkaamatta vastaanottajan tunteita, erityisesti jos kyseessä on virheiden korjaaminen.³³⁹ Toisaalta muiden neuvoista loukkaantumista ei välttämättä haluta tunnustaa. Haastatteluissa Kari, Markku, Seppo ja Erkki toivat esille vieruskavereiden välisen neuvomisen herkkyyden, mutta he korostivat asian olevan ongelma lähinnä "joillekin kuorolaisille". Parilla heistä oli epämielisiä muistoja vieruskavereista opastajina musiikkiasioissa, jolloin kokemusten korostettiin liittyvän väärässä tilanteessa annettuihin neuvoihin, ei neuvomiseen sinänsä.

³³⁶ Esim. "Elina" s. 1980-l, "Sari" s. 1960-l, "Erkki" s. 1940-l ja Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Dc Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977 sekä Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto, "Yhteenvedo kuorolaisilta tulleista mielipiteistä ja kannanotoista", liite Koiton Laulun yleiskokouspöytäkirjassa. 1.3.2004.

³³⁷ "Riitta" s. 1950-l.

³³⁸ "Markku" s. 1950-l.

³³⁹ Esim. "Markku" s. 1950-l.

Laulamisen ja esityksien aikana tai juuri ennen esitystä opastamista pidettiin tahditto-
mana.³⁴⁰

Haastatelluilla kuorolaisilla oli myös hyviä kokemuksia hedelmällisistä oppimissuhteis-
ta, joiden usein mainittiin toimivan molempiin suuntiin.³⁴¹ Pitkään vierekkäin laulaneet
kuorolaiset ovat oppineet tunnistamaan toistensa tavat antaa ja vastaanottaa neuvoja.

Esimerkiksi Seppo arvostaa vieruskaveriltaan saamaansa tukea.

"Että mulla on ollu, itte oon kokenu, niin semmonen hyvin erinomainen tilanne, että mulla on ollu
läheisimpinä laulukaverina vieressä kundi jonka kanssa meillä menee erittäin hyvin, ja joka on
mua parempi laulajana ja joka on ohjannu ja opastanu ja kannustanut sitten."³⁴²

Kuorolaisten keskinäisestä opastamista ei kuorossa ole kuitenkaan käsitelty yhteisesti,
mitä Kari totesi miettiväisenä haastattelussa.

"Ei, se on jotenkin semmonen hassu, että siitä ei. Mä rupesin itekin miettimään kun sanoin, että jo-
tenkin siitä ei puhuta tai keskustella että millä tavalla voi niinkun toisiaan jeesata laulamissa. Si-
tä niinkun, se on ihan semmonen mikä niinkun vierusihmisten tota noin suhde on, niin sitä tapah-
tuu tai ei tapahdu."³⁴³

Tunteet kärjistyvät hyvässä ja pahassa vieruskavereiden keskinäisessä neuvomisessa ja
tukemisessa. Aiheen tarkastelu valottaa oppimisprosessin herkkyyttä, mikä on hyvä
pitää mielessä käsitellessä muiden aiheiden oppimista ja opettamista.

9.4 Mitä kuorossa opitaan?

9.4.1 Musiikki – tekniikkaa ja uskallusta

Vuosikymmenten aikana Koiton Lauluun liittyvien perustiedot ja taidot musiikin alalla
ovat parantuneet huomasti. 1970-luvun lopulla Maija Kankkunen kuvasi Nuorisokuoron
aikaista tilannetta sanomalla, että "Ei kuorolaiset olleet saaneet senkään vertaa musii-

³⁴⁰ "Seppo" s. 1940-l, "Erkki" s. 1940-l.

³⁴¹ "Markku" s. 1950-l, "Seppo" s. 1940-l, "Erkki" s. 1940-l.

³⁴² "Seppo" s. 1940-l.

³⁴³ "Kari" s. 1950-l.

kinopetusta, kuin nykyisin saa lapset jo koulussa."³⁴⁴ Riitta jakaa Kankkusen kolmen vuosikymmenen takaisen tunteen, joten koulujen musiikkiopetuksen taso on ilmeisesti jatkanut nousuaan.

"No kun musta tuntuu että esimerkiksi ne nuoret jotka nyt sinne tulee, niin heillä on hirveen paljon parempi niinkun jo teoreettinen pohja. Koska ensinnäkin nyky maailman kouluissa opetetaan musiikkia paljon paremmin kuin silloin kun mä oon käynyt koulua, ja varsinkin kun meillä ei mitään musiikinopetusta edes ollu enää lukiopuolella, että se on todella. Niinkun musiikin teoriataidot."³⁴⁵

Suurin yksittäinen aineistosta löytyvä oppimisen aihealue on musiikki. Musiikillisten taitojen kohentamista koskevia kommentteja löytyy liittyen kuoron koko toiminta-aikaan. Esimerkiksi 1954–58 Koiton Laulua johtanut Onni Kelo otti asiakseen tutustuttaa kuorolaiset laajemminkin musiikkiin. Hän esitteli kuorolle koko sinfoniaorkesterin soittimiston ja tutustutti laulajat kuoromusiikin lisäksi liedehin ja oopperaan.³⁴⁶ Äänenmuodostusta opeteltiin 1970-luvulta lähtien erillisen opettajan johdolla. Kuorossa opitaan edelleen musiikin perustaitoja, esimerkiksi uusia kappaleita.³⁴⁷ Joidenkin kuorolaisten kohdalla laulaminen Koiton Laulussa on parantanut itsetuntoa ja tuntemusta laulajana³⁴⁸ tai antanut rohkeutta laulaa yksin.³⁴⁹

9.4.2 Demokratiasta ja ryhmädynamiikasta

Koiton Laulun toiminta on "hyvin vuorovaikutteista ja yhteisöllistä",³⁵⁰ ja kuorolaiset kertovat oppineensa kuorossa paljon yhdessä toimimisesta.³⁵¹ Kari ja Elina korostavat kuoron toimintatapojen demokraattisuutta, joka erottaa kuoron monista muista yhteisöistä. Kari toteaa, että yhdessä tekemistä ja päättämistä on välillä täytynyt opetella yrityksen ja erehdyksen kautta, mutta prosessi on ollut hyvin opettavainen. Elinalle kuorosta on muodostunut myönteinen esimerkki demokratian mahdollisuuksista.

³⁴⁴ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Dc Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977, 26.

³⁴⁵ "Riitta" s. 1950-l.

³⁴⁶ Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Dc Historiikit, 25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

³⁴⁷ Esim. "Elina" s. 1980-l ja 1970-lukua koskien Kansan Arkisto, Koiton Laulu, Ddd Koiton Laulaja, Koiton Laulaja - Alttojen Aviisi 1/78, 10-15.

³⁴⁸ "Sari" s. 1960-l, nainen s. 1978, Kysely kuorolaisille, elo-lokakuu 2006.

³⁴⁹ "Elina" s. 1980-l.

³⁵⁰ "Sari" s. 1960-l.

³⁵¹ "Pirjo" s. 1950-l, "Kari" s. 1950-l.

"Mut joka tapauksessa todella erilaisia ihmisiä, hirveen eri luonteisia ja niinkun räiskyviä ja kaikenlaisia. Ja että ei oo niinkun justiin kun mä sanoin että ei oo koskaan tarvinnu äänestää. Että aina ollaan päästy konsensukseen, että se toimii. Oikeesti ja mulla on semmonen olo että mä voin olla niinkun mä oon ja mä voin niinkun ilmasta mielipidettäni ja kaikkia siellä arvostetaan. Jokaista ihmistä arvostetaan ja jokaisen mielipidettä, että se on mahdollista."³⁵²

Koiton Laulussa on paljon jäseniä, ja kaikkien kanssa ei ole aivan yhtä helppo tulla toimeen. Muutama nuorempi kuorolainen on kääntänyt hankaukset sosiaalisissa suhteissa ja niistä selviytymisen oppimiskokemukseksi.

"No... mä oon oppinu vähän semmosta sosiaalista niinkun sukkulointia, kun siellä on niin... paljon ihmisiä että tota [...] mun ei tarte pitää kaikista esimerkiksi, semmonen joku, että mä voin tulla, et tulee toimeen monien ihmisten kanssa niin se on ihan tarpeeksi. Että jos näkee viikottain jotain ihmisiä, et mä voin silti viihtyä vaikka mä en esimerkiksi kauheesti pidä jostain tyyppistä [...]"³⁵³

Marko on tarkkaillut muiden olemista kuorossa, ja tullut siihen tulokseen, että sosiaaliset suhteet eivät ole helppoja kenellekään. "Mutta kyllä se on aika mielenkiintoista huomata että se asia on silleen, vaikka kenelläkään ei oo mitään antipatioita toisiaan kohtaan kyllä se on vaikeeta."³⁵⁴ Kuorossa oleminen on syventänyt näiden nuorten kuorolaisten käsitystä ryhmien dynamiikasta.

9.4.3 Vanhojen viisaiden ja nuorten innokkaiden kuorolaisten kohtaaminen

Kuorossa pitkään mukana olleilla on kokemusta kuoron muutoksista ja niistä selviytymisestä. Pauliina kertoo keskustelleensa pitkän linjan kuorolaisten kanssa johtajanvaihdoksesta, kun sellainen tapahtui hänen kuorourallaan ensimmäistä kertaa. Vanhemmille kuorolaisille tilanne oli jo tuttu, ja he saattoivat kertoa miten vastaavat tilanteet olivat aiemmin sujuneet.

"[...]ja sit ne kerto, tavallaan kun puhutaan, puhuu niinkun kokemuksen äänellä siitä, että jos tää sama vaihdos on tapahtunut jo kuusi kertaa jonkun kuorossaolon aikana, niin se kyllä tietää että mistä se puhuu."³⁵⁵

Kuoroon tai musiikkiin liittyvien tietojen lisäksi vanhemmilla kuorolaisilla on myös yleistä elämäkokemusta, joka on ollut nuoremmille kuorolaisille tärkeää. Emilia kertoo haastattelussa vanhempien elämäkokemuksen tuovan turvallisen tunteen.

³⁵² "Elina" s. 1980-l.

³⁵³ "Pauliina" s. 1980-l.

³⁵⁴ "Marko" s. 1970-l.

³⁵⁵ "Pauliina" s. 1980-l.

"[...] mulla on ollut jotenkin kauhean hyvä myös se, että on myös niitä aikuisia ihmisiä siinä elämässä. Ja siis siihen yhteisöön kuuluu myös aikuisia, jotenkin itseään viisaampia ihmisiä."³⁵⁶

Nuoremmat kuorolaiset arvostavat mahdollisuutta keskustella vanhempien kuorolaisten kanssa aiheista, jotka vaihtelevat "elämästä ja sen monimutkaisuudesta"³⁵⁷, "nuoruudesta ja siitä miten löytää paikkansa",³⁵⁸ suhteista omiin vanhempiin³⁵⁹ tai vanhemmasta sukupolvesta ja sen arvoista.³⁶⁰ Tällaisen keskusteluyhteyden löytämiselle kuoro on jopa ainoa paikka haastateltavien elämässä.

"[...] kun missään muualla maailmassa, tai siis elämässä, niin harvoin sitä niinku tommosia keskustelelee noin eri-ikäisten kanssa. Tavallaan ei sitä tutustu missään muualla oikein saman tasosesti keski-ikäisiin ihmisiin, jotka periaatteessa on aivan täysin, tai siis jotka vois olla mun vanhempia, mutta tuolla ne on tavallaan samalla linjalla koska me, se yhteinen harrastus, se vie kaikki samalle tasolle."³⁶¹

Kuorossa on laulajasukupolvelta toiselle siirretty tietoja kuoron tavoista ja perinteistä. Emilia kertoo oppineensa muilta kuorolaisilta kuoron taustasta kuuntelemalla heidän tarinoitaan.

"... mutta sitten ehkä semmoinen muu tieto, semmoinen historiantieto ikään kun, historia varmasti siirtyy just niiden tarinoiden muodossa. Ja sitten kun tutustuu enemmän ja näin, niin sitten tulee useampia hetkiä joissa tavallaan tulee puheeksi jotkut vanhat asiat, niin sitten sitä tietysti tulee sitä tietoa enemmän."³⁶²

Seuraava katkelma Riitan haastattelusta osoittaa, että kuorossa siirretään yleisemminkin kulttuuriperintöä sukupolvilta toisille, ja tällaiselle opettamiselle on nuorten kuorolaisten keskuudessa tilausta.

"Että nyt esimerkiksi just kun oltiin keikalla viime keskiviikkona tuolla Pasilan vanhustentalossa ja sitten sen keikan jälkeen ... ja mentiin sitten siihen järkyttävään baariin istumaan siinä Pasilan aseman lähellä ja. Niin siinä oli sitten niitä kaikkia nuoria tyttöjä, ja niistä oli ilmiselvän hauskaa kuunnella meidän kaikkia vanhoja muisteloita, että mitä milloinkin tapahtui ja tehtiin ja... Ja sitten puhuttiin jonkun häistä ja jotenkin me puhjettiin sitten [mainitsee kolme laulajaa nimeltä] laulamaan semmoista parkanolaista häälaulua... Ja se on aivan ihana semmoinen morsiamelle laulettava rinkilaulu. Ja niistä se oli tosi ihana kuunnella sitä meidän laulua. Että tämmöisiä, mukavia taval-

³⁵⁶ "Emilia" s. 1980-l.

³⁵⁷ "Pauliina" s. 1980-l.

³⁵⁸ "Pauliina" s. 1980-l.

³⁵⁹ "Elina" s. 1980-l.

³⁶⁰ "Marko" s. 1970-l.

³⁶¹ "Pauliina" s. 1980-l.

³⁶² "Emilia" s. 1980-l.

laan kulttuuriperinnön siirtämistilaisuuksia on paljonkin. Että huomaa, että ne nuoret tytöt istuu meidän ämmien ympärillä ja tyyliin ”kerro lisää äiti” vanhoista asioista ja vanhoista jutuista.”³⁶³

9.5 Opettamisen motiivit

Daniel Bertaux ja Paul Thompson ovat perheiden tutkimuksen yhteydessä tulleet siihen tulokseen, että aineettomien pääomien siirtymiseen kuuluu tiedostamaton osa.³⁶⁴ Aineettomia pääomia voi siis siirtyä sukupolvelta toiselle ilman, että resurssien lähteet (Alejandro Portesin määritelmän mukaan ihmiset, jotka suostuvat heille sosiaalisen pääoman perusteella tehtyihin vaatimuksiin³⁶⁵) kykenisivät erittelemään motiivejaan. Haastatteluissa pyrin pääsemään kiinni resurssien lähteiden motiiveihin erityisesti opettamisen yhteydessä. Monet kuorolaiset kielsivät opettavansa kuorossa mitään kenellekään, kuten alaluvussa ”Millaista on oppiminen harrastusyhteisössä?” tuli esille. Seuraavaksi tarkastelen erityisesti opettamisen ja yleisesti aineettomien pääomien siirtämisen motiiveja kuorossa. Aloitan analysoimalla kuorolaisten haastatteluissa mainitsemia motiiveja. Sen jälkeen hyödynnän Portesin sosiaalisen pääoman toimijoiden motiivien jaottelua, joita sovellan koko aineistooni.

Vanhempien kuorolaisten kertomukset kuoron menneisyydestä ja omista kokemuksistaan palvelevat kahdenlaisia tarkoituksia. Emilia nostaa seuraavassa katkelmassa esille tarinat ja nostalgian keinoina kertoa uusille kuorolaisille Koiton Laulusta ja ylläpitää yhteishenkeä.

”Mä luulen että ihan myös sen takia, [vanhat kuorolaiset kertovat menneistä] että tavallaan tietää mistä on kysymys, että tietää missä mennään ja mikä on meininki ja mikä on ollut meininki. Ja tietysti siihen muisteluun liittyy ... semmoinen aika kultaa muistot, tai siis mä en yhtään epäile, ettei ne olisi olleet hienoja juttuja, mutta myös vähän semmoinen, että halutaan kertoa ja jakaa se miten upeita juttuja on. Mä luulen, että myös vähän sen takia, että mulle valkenee se koko kuva siitä mitä huikeita juttuja ne on oikeasti tehneet siellä.”³⁶⁶

³⁶³ ”Riitta” s. 1950-l.

³⁶⁴ Bertaux ja Thompson 1993, 2.

³⁶⁵ Portes 1998, 6.

³⁶⁶ ”Emilia” s. 1980-l.

Eeva-Liisa Oksanen on kerännyt omia ulkomusiikillisia kuoromuistojaan "Koiton Laulussa" vihkoseen, jonka jokainen uusi kuorolainen saa. Annikin mukaan vihkonen toimii johdatuksena kuoron menneisyyteen ja antaa käsityksen kuoron toiminnasta.

Menneisyydestä kertomalla uudet kuorolaiset otetaan osaksi kuoron jatkumoa.

Vanhempien kuorolaisten tarinat eivät rajoitu koskemaan Koiton Lauluun kiinteästi liittyviä aiheita. Esimerkiksi Erkillä on paljon kerrottavaa niille, jotka ovat kiinnostuneita poliittisen taistelun historiasta. Hän avaa kertomuksillaan vasemmistoliikkeiden taustaa nuoremmille kuorolaisille.

"Ainahan mä oon opettamassa kaikkia muita. Kyllä mä eilen pidin lyhyen luennon siellä baaritiskillä kun oltiin harjoitusten jälkeen [...] Sit ne [kaksi nuorempaa kuorolaista] ei tienny siitä yhtään mitään, niin mä kerroin vain historian mikä on elokuun tapaamisella, kun 1970-luvulla käytiin, että mikä sen sisältö on. Kyllähän poliittisen taistelun historiaa on joskus tullu semmosille jotka haluu kuulla tai."³⁶⁷

Erkki, kuten monet muutkin kuorolaiset, ei tahdo asettua opettajaksi, mutta hän myöntää tarinoiden kertomisen ja siten sukupolvien jatkumon ylläpitämisen olevan tärkeää.

"K: Onko susta tärkeää kertoa niitä tarinoita?

Erkki: On. On.

K: Minkä takia?

Erkki: Jotta ne vois olla rohkeampia ja ylpeämpiä ja kun tiedän itte, kun on nuorena ja innokkaana heilunut lippujen kanssa niin.... Voimaa on antanut silloin kun ei oikeen, oon yksinäni tuolla että millasissa olosuhteissa noi kaverit jotka oli edellinen sukupolvi vankiloissa ja muualla. Joutu olemaan aatteensa, sen takia että halus tehdä parempaa maailmaa ja puolustaa ihmisten oikeuksia elämään. Se jatkumo on hirveen tärkeä ymmärtää, koska se on tosi raskasta olla... paineet on ihan hirveet niinkun suhteellisesti sen takia, että haluaa tehdä hyvää."³⁶⁸

Nämä lausunnot asettuvat yleisempään kontekstiin, kun esiin tulleita opettamisen motiiveja tarkastellaan aineettomien pääomien tutkimuksen näkökulmasta. Portes on kiinnittänyt sosiaalisen pääoman tutkimuksen tarkastelussa huomiota toimijoiden motiiveihin.³⁶⁹ Vastaanottajien kiinnostus resursseihin on helposti ymmärrettävissä, mutta resurssien lähteiden osalta hyödyt eivät ole yhtä ilmeisiä. Portes jakaa motiivien selitystapaa välineellisiin (instrumental) ja täydellistäviin (consummatory). Toimijoiden motiiveja on mahdollista tarkastella perustellusti näistä kaikista näkökulmista, joten en pyri valitsemaan niiden joukosta oikeaa tai ainoa selitystapaa.

³⁶⁷ "Erkki" s. 1940-l.

³⁶⁸ "Erkki" s. 1940-l.

³⁶⁹ Portes 1998, 6–9.

Vastavuoroisten vaihtojen mallissa resurssien lähteet odottavat saavansa niiden saajalta vastapalveluksen, ei välittömästi, mutta jossain vaiheessa. Pyrkimys vastavuoroisiin vaihtoihin voi olla yksi selitys siihen, että tiettyjen resurssien kohdalla osa kuorolaisista kääntyy mielellään läheisempien ystäviensä puoleen, kuten ”Apu ja tuki kuoroyhteisössä” luvussa kävi ilmi. Toisen välineellisen selityksen mukaan resurssien lähteille luoturvaa samaan ryhmään kuuluminen. Tätä ilmiötä kutsutaan sosiaalisen pääoman tutkimuksessa kontrolloiduksi luottamukseksi (enforceable trust³⁷⁰). Resurssien lähde ei odota suoria vastapalveluksia, vaan hyödyt voivat tulla muilta ryhmän jäseniltä, ja niiden yhtenä muotona ovat ryhmän arvostus ja hyväksyntä. Kuoron perinteen eteenpäin vieminen ja siten asettuminen osaksi jäsenten jatkumoa voi selittyä tällä. Kukin kuorolainen on vuorollaan kuuntelemassa ja kertomassa tarinoita, tilanteisiin osallistujat vain vaihtuvat.

Portesin esittelemistä täydellistävistä motiiveista ensimmäinen perustuu ihmisten sisäistämisiin normeihin. Aineellisten ja aineettomien resurssien antaminen muille kuorolaisille perustuu siis opittuun toimintamalliin. Portesin mukaan tämän selityksen ongelmana on tutkijan ajautuminen käsittämään ihmisen toiminta yksinomaan sosialisoitumisen kautta. Rajoittuneen solidaarisuuden (bounded solidarity³⁷¹) mallissa identifioituminen tiettyyn ryhmään toimii voimakkaana motivaation lähteenä. Portes jäljittää tämän ajattelutavan Karl Marxin teorioihin ja pitää sille keskeisenä ryhmän jaettuun kohtaloon perustuvaa solidaarisuutta. Tämä näkökulma on löydettävissä edellä esitetyistä Erkin haastattelun katkelmista.

9.6 Keskeiset tulokset lyhyesti

Oppimisesta ja etenkin opettamisesta puhuminen Koiton Laulun yhteydessä herättää haastattelussa vastustusta. Koulumaailmasta tutun termin siirtäminen kuvaamaan harrastusyhteisön toimintaa nähdään ongelmallisena. Kuorossa tiedot ja taidot siirtyvät hienovaraisesti ja osittain tiedostamatta. Kuorossa kuitenkin opitaan, erityisesti musi-

³⁷⁰ Suomenos perustuu julkaisuun Ruuskanen 2001.

³⁷¹ Suomenos perustuu julkaisuun Ruuskanen 2001.

kista. Tässä kuoron taiteellisella johtajalla on tärkeä rooli, mutta oppia saadaan myös vieruskavereilta ja muulta kuorolta. Muita tärkeitä oppimisen aiheita ovat ryhmän toiminta ja yksilöiden sosiaaliset taidot, perinteet liittyen kuoroon tai yleisemminkin sekä elämäkokemus. Aineistosta nousi esiin esimerkkejä nuorten ja vanhempien kuorolaisten välille syntyneistä keskinäisen tai yksisuuntaisen oppimisen suhteista. Kuoro on jäsenilleen tärkeä ja jopa ainutlaatuinen eri-ikäisten ihmisten kohtaamispaikka. Sukupolvia yhdistävän opettamisen takaa ei löytynyt julkilausuttuja motiiveja muutamaa perinteen siirtämistä koskevaa puheenvuoroa lukuun ottamatta. Nuoret kuorolaiset arvostavat vanhempien kuorolaisten elämäkokemusta, mutta vanhemmat välttävät sitoutumista tiettyyn opinkappaleeseen tai edes vanhemman ja viisaamman rooliin.

10 Loppupäätelmät

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mikä rooli on harrastustoiminnalla sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman siirtymisessä sukupolvelta toiselle koitonlaululaisten kokemusten valossa. Jaoin tutkimusongelman joukkoon kysymyksiä koskien kuorossa liikkuvaa aineetonta pääomaa, siihen liittyviä toimijoita sekä ylisukupolvisuuden merkitystä aineettomien pääomien siirtymisessä. Seuraavaksi kokoan yhteen, arvioin ja tulkitsen vastauksia johdannossa esitelyihin tutkimuskysymyksiin. Kuoroa koskeviin kysymyksiin, joiden tarkoituksena oli asettaa aineettomien pääomien tarkastelu oikeaan kontekstiin, en palaa enää tässä vaiheessa. Luvun lopuksi pohdin tutkimustulosten yleistettävyyttä ja mahdollisia jatkotutkimuksen kohteita.

Millaisia sosiaalisia suhteita on kuorolaisten välillä? Kuorolaisten sosiaaliset suhteet ovat osa heidän sosiaalista pääomaansa. Aiemmissä tutkimuksissa on tultu siihen tulokseen, että sosiaalisen pääoman laatu vaihtelee sen mukaan millaisiin sosiaalisiin suhteisiin se pohjautuu. Tämän vuoksi sekä tiivistä ystävyys-suhteista että löyhistä tuttavuuksista on hyötyä sosiaalisen pääoman kannalta, hyödyt vain ovat erilaisia. Koiton Laulun sosiaalinen verkosto on yleisesti ottaen tiivis ja kaikki kuorolaiset ovat siinä mukana. Tällainen sosiaalinen rakenne edesauttaa luottamuksen syntymistä ja sitoutumista yhteistyöhön.

Verkostokyselyn perusteella kuorolaisten väliset vahvat suhteet ovat jakautuneet koskemaan kaikkia kuorolaisia, niin että jokaisella kyselyyn vastanneella on Koiton Laulussa ainakin yksi ystävä. Toisilla kuoron kautta syntynyt ystäväverkosto on hyvin laaja. Kuoron verkostossa ovat tiiviimmin mukana johtokuntatyöskentelyyn joskus osallistuneet, jotka ovat erityisen sitoutuneita kuoroon (toisaalta johtokuntajäsenyydet voivat olla myös tiiviin verkostoitumisen seurausta). Toinen keskeinen ryhmä ovat useampaan äänialaan kuuluneet kuorolaiset. Heille on monistemmaisuuuden myötä syntynyt tilaisuuksia tutustua laajasti kuorolaisiin.

Verkostotutkimuksessa käyttämäni mittaustapa, joka perustui kuorolaisten kykyyn tunnistaa toisensa virallisilta nimiltään oli joidenkin vastaajien mielestä hankalaa. Uskon

näiden ongelmien näkyvän varsinkin niiden kuorolaisten kohdalla, jotka vaikuttavat olevan vähiten integroituneita kuoroon. Todellisuudessa kuoron sosiaalinen verkosto voi siten olla vielä tiiviimpi kuin mitä tutkimuksen tulokset antavat ymmärtää.

Missä määrin kuorolaiset osallistuvat kuoron sosiaaliseen tai resurssien vaihtamisen verkostoon? Koiton Lauluun ei voi liittyä liittymättä samalla kuoron sosiaaliseen verkostoon. Verkostokyselyn perusteella Koiton Laulun jäsenten välillä on paljon suhteita, ja suhdeverkostoon kuuluvat kaikki kuorolaiset. Yli puolet vastaajista tunnistaa vähintään nimeltä kaikki kyselyssä mainitut kuorolaiset. Tämä osoittaa kuoroverkoston vahvuutta. Olihan listalla mukana vasta juuri kuoroon liittyneiden nimiä, ja yli 50 nimen tunnistaminen listalta ei ole aivan yksinkertaista, kuten kuorolaiset kyselyn palautteessa antoivat ymmärtää. Kuoroverkosto on vahva myös resurssien vaihdon osalta. Kuorossa liikkuu paljon aineellisia ja etenkin aineettomia resursseja, ja kaikki kuorolaiset ovat olleet antamassa tai saamassa resursseja. Eri resurssien välillä on huomattavia eroja siinä, kuinka iso osa kuorolaisista kuuluu resurssiverkostoon ja kuinka yleisiä vaihtopahtumat ovat.

Kuorolaisilla on erilaisia syitä jättäytyä sivummalle kuoron muodollisesta organisaatiosta tai sosiaalisesta verkostosta. Osa kuorolaisista ei tahdo keskittyä liikaa yhteen harrastukseen. Toiset taas ovat kiireisiä muussa elämässään (taideharrastuksissa, töissä tai vaikka perhe-elämässä) ja siten kykenemättömiä keskittymään kuoron ympärille syntyvän sosiaalisen verkoston ylläpitämiseen. Hekin ovat kuitenkin mahdollisuuksien mukaan mukana toiminnassa. Monet pitkään kuorossa olleet ovat ehtineet kokea aktiivisempia ja hiljaisempia vaiheita kuorourallaan.

Millaisia aineellisia ja aineettomia resursseja kuorolaisilla on sosiaalisten suhteiden kautta ulottuvillaan? Vastauksia tähän kysymykseen hain tarkastelemalla oppimista ja opettamista kuorossa sekä kuorolaisten resurssiverkostoa. Keskeisiä oppimisen alueita kuorossa ovat musiikki, ryhmän toiminta ja sosiaaliset taidot sekä elämäkokemus ja perinne. Suhdeverkostonsa avulla kuorolaiset pääsevät käsiksi laajaan valikoimaan apua ja tukea. Osa resursseista liittyy selkeästi kuoron toimintaan, osaa taas voi pitää ystävyys-suhteille leimallisena keskinäisenä tukena. Sen sijaan resurssien tarkastelu osoitti, että kuorolaisten tärkeänä pitämään aatteelliseen tai yhteiskunnalliseen toimintaan liit-

tyviä resursseja ei juurikaan kuorolaisten välillä liiku. Resurssienvaihdon yleislinjana on, että aineettomat resurssit ovat kuoron vaihtosysteemissä aineellisia merkittävämpiä.

Ajatus järjestötoiminnasta yksilön resurssien lähteenä ja siihen liittyvä oletus, että järjestössä toimimisen tulisi antaa jotain toimijoille, tuntui osasta kuorolaisista omituiselta. Yhteiskunnallisesti aktiivisten kuorolaulajien on aiemmin ollut sopivaa kysyä mitä he voivat antaa järjestölle, ei toisinpäin. Resurssien vaihtaminen on kuitenkin tämän tutkimuksen tulosten valossa osa kuoron toimintaa. Yksilöitävien resurssien tai tiettyjen hyötyjen sijaan vaihdon keskeisin vaikutus voi kuitenkin olla siitä kumpuava luottamus. Apu ja tuki koetaan turvaverkkona, jonka olemassaolo on tärkeää, vaikka muiden kuorolaisten puoleen ei kovin usein tulisi käännyttyäkään. Kuorolaisilla on kokemuksia siitä, miten kuoroharrastus ja muut kuorolaiset ovat olleet avuksi hankalissa elämäntilanteissa, ja luottoa siihen, että näin tulee käymään vastakin.

Onko Koiton Laulun kautta saatavalla sosiaalisella tai kulttuurisella pääomalla erityispiirteitä? Muissa yhteisöissä tehdyissä tutkimuksissa on havaittu, että sosiaalisia suhteita syntyy useimmiten taustatekijöiltään samankaltaisten ihmisten välille. Koiton Laulun tutkimuksessa alkuasetelmana oli tilanne, jossa monien taustatekijöidensä puolesta erilaiset ihmiset toimivat yhdessä. Kuoroa koskevassa aineistossa tähän monimuotoisuuteen, etenkin laajaan ikähaitariin, kiinnitetään huomiota ja sitä arvostetaan. Verkostotutkimus kuitenkin osoitti, että taustatekijöillä on vaikutusta verkostoitumiseen myös Koiton Laulussa. Erityisesti sama sukupuoli ja ikäryhmä yhdisti kuorolaisia. Toisaalta on kuitenkin huomattava, että kuorosta löytyy suhteita, joissa ainoa yhdistävä tekijä näyttää olevan kuoroon kuuluminen. Kuorolaiset eivät ole aivan niin piittaamattomia taustatekijöistä kuin kuorolaisten yleiseen puhetapaan tai käsitykseen kuorosta kuuluu, mutta kuoro toimii ehdottomasti erilaisten ihmisten tasa-arvoisena kohtaamispaikkana. Tällaisena se on melkoinen harvinaisuus, ja näiden kohtaamisten arvoa ei mitenkään vähennä se, että epätavallisten kohtaamisten rinnalla kuorossa syntyy tavanomaisempia suhteita.

Kulttuurista pääomaa kuorossa kartoitin etenkin tarkastelemalla Koiton Laulua oppimisyhteisönä. Näkökulma oli siinä mielessä hedelmällinen, että kuorolaisilla on runsaasti kuoroon liittyviä oppimiskokemuksia. Oppimisen ja erityisesti opettamisen tarkastelemisen yhteydessä kävi ilmi, että monet kuorolaiset suhtautuvat aiheeseen epäilevästi. Opettaminen liitetään mielikuvissa koulumaailmaan, ja harrastusyhteisölle omi-

naiset oppimisen ja opettamisen tavat on vaikea nähdä osana harrastusta. Tietoja, taitoja ja elämäkokemusta kuitenkin kuorossa siirtyy, käytössä olevat tavat vain ovat hienovaraisia ja niiden taustalla häilyvät motiivit usein tunnistamattomia.

Ketkä ovat tärkeitä kulttuurisen pääoman ja erilaisten resurssien lähteitä ja vastaanottajia? Kuorolaisten muodostama resurssien vaihdon verkosto on laaja ja monimutkainen. Tiettyjen tärkeiden henkilöiden nostaminen esiin verkostosta on vaikeaa. Ensinnäkin kuorolaisten osallistuminen vaihtelee tutkitun resurssin mukaan. Toiseksi kullakin kuorolaisella on oma resurssiverkostonsa, ja yhdelle merkittävä resurssien lähde ei ole välttämättä keskeinen kenenkään muun verkostossa. Olen kuitenkin tehnyt joitakin havaintoja keskeisistä toimijoista.

Ensinnäkin useampaan stemmaan kuuluneet ovat resurssiverkostossa keskeisiä, aivan kuten sosiaalisten suhteiden verkostossakin. Resurssien siirtymisen edellytyksenä on jonkinlainen yhteys resurssin vastaanottajan ja lähteen välillä, joten verkostojen samankaltaisuudet eivät ole siinä mielessä yllättäviä. Useampaan stemmaan kuuluneet tuntevat enemmän muita kuorolaisia, joten he todennäköisemmin saavat ja antavat apua ja tukea. Toinen koko kuoron kannalta keskeinen toimija on kuoronjohtaja. Hänen sijoittumisensa analysoidussa aineistossa perustuu ainoastaan kuorolaisten vastauksiin, ei hänen omiin kokemuksiinsa. Hänen keskeisyytensä aineettomien resurssien verkostoissa johtuu aktiivisuudesta nimenomaan resurssien lähteenä. Oppimisen kannalta taiteellisen johtajan keskeinen asema johtuu varmasti hänen roolistaan organisaatiossa, mutta keskeisyyteen henkisen tuen verkostossa voivat vaikuttaa myös muut tekijät.

Kuorolaisten kokemusten mukaan heidän on joissain tapauksissa helpointa pyytää apua lähimmiltä ystäviltään. Resurssienvaihdon tarkasteleminen kokonaisuutena paljasti, että suurella osalla kuorolaisista on toiseen kuorolaiseen monipuolisen resurssienvaihdon suhde, eli heidän välillään on kulkenut suuntaan tai toiseen kaikkia kyselyssä mainittuja resursseja. Nämä suhteet muodostuvat todennäköisimmin samaan sukupuoleen ja ikäryhmään kuuluvien välille. Tällaiset resurssivaihtosuhteet ovat tärkeitä kunkin kuorolaisen yksilöllisessä resurssiverkostossa. Tiettyjen resurssien kannalta heikommat siteet ja suhteet voivat kuitenkin olla käyttökelpoisempia. Esimerkiksi työelämäyhteyksien kannalta eri elämämpiiriin kuuluvat kontaktit voivat olla hyvin arvokkaita.

Miten uudet kuorolaiset pääsevät mukaan kuoron suhdeverkostoon ja siten kiinni kuoron sosiaaliseen pääomaan? Yksilötasolla kuorolaisilla on hyvin vaihtelevia kokemuksia kuoroon ja sen jäsenten suhdeverkostoon liittymisestä. Kuorolla ei ole käytössä muodollisia perehdyttämisen tapoja, joten uuden tulokkaan oma aktiivisuus ja toisaalta vastaanottavien kuorolaisten asenne vaikuttavat siihen, miten pian oma paikka kuorossa löytyy. Tämän hetken kuoroa kokonaisuutena tarkastellessa käy ilmi, että 2000-luvulla mukaan tulleet jäsenet ovat keskimäärin syrjäisemmässä asemassa kuoron suhdeverkostossa kuin sitä ennen kuoroon liittyneet. Yksi syy kuoron suhdeverkoston tarkasteluun on sen selvittäminen, miten uudet ja nuoret kuorolaiset pääsevät kiinni kuoron sosiaaliseen pääomaan. Sosiaalisen pääoman edellytyksenä eivät ole yksinomaan kaikkein vahvimmat suhteet, joten verkostoaseman, joka kertoo nuorten kuorolaisten asemasta suhteessa kuoron muihin jäseniin, lisäksi on tarkasteltava verkoston laatua. Koiton Laulun sosiaalisten suhteiden verkosto on kokonaisuudessaan tiivis, joten uudetkin kuorolaiset ovat solmineet monia suhteita ja tuntevat kuuluvansa osaksi kuoroa.

Mikä rooli kuoron kautta saatavilla aineettomilla pääomilla on kuorolaisten elämässä? Kuoron ja sen aineettoman pääoman merkitys vaihtelee paitsi ihmisestä toiseen myös kunkin ihmisen elämänvaiheiden ja –tilanteen mukaan. Toisille kuoro on vain yksi harrastus muiden joukossa, toisille ainoa. Jotkut kuorolaiset tulevat kuoroon vain laulamaan ja haluavat tietoisesti pysyä hiukan etäällä kuoron sosiaalisesta puolesta. Toisille yhteisö on taas kaikki kaikessa, ja kuorossa ollaan mukana sen vuoksi. Joissain tapauksissa kuoro ja muu ystäväpiiri ovat niin kietoutuneita toisiinsa, että niitä ei ole mahdollista erotella toisistaan. Iso osa kuorolaisista on kotoisin Helsingistä ja heillä on täällä paljon muitakin suhteita. Toiset taas ovat muuttaessaan pääkaupunkiseudulle olleet tilanteessa, jossa heidän on luotava uusi elämä.

Kysymykseen aineettomien pääomien roolista ei ole yhtä oikeaa ratkaisua, ei edes kunkin kuorolaisen kohdalla. Sen sijaan tutkimuksesta paljastui, että harrastus elää ja muuttuu kuorolaisten tarpeiden mukaan. Eri elämänvaiheessa tai –tilanteessa olevien kuorolaisten ei ole kuitenkaan kaikissa tapauksissa helppo ymmärtää tai hyväksyä toisten tapoja olla mukana kuorossa. Koiton Laulussa arvostetaan voimakasta sitoutumista. Vanhemmat kuorolaiset ovat osoittaneet sitä olemalla pitkään mukana toiminnassa, vaikka juuri tällä hetkellä kuoro ei olisi etusijalla elämässä. Nuoret taas arvostavat innostusta toimintaan tässä ja nyt, mutta heille kuoro voi olla myös projektiluonteinen harrastus.

Uskon näiden toimintaan suhtautumisen tapojen heijastuvan myös kuorolaisten asennoitumiseen kuoron aineettomiin pääomiin. Tarpeet ja odotukset vaihtelevat sen mukaan, onko ihminen toiminnassa mukana pitkään vai lyhemmän aikaa ja aktiivisesti vai takalalla.

Mikä on ylisukupolvisuuden merkitys aineettomien pääomien siirtymiselle? Tutkimuksessa olen lähestynyt aineettomien pääomien ylisukupolvista siirtymistä selvittämällä Koiton Laulun ja aineettomien pääomien suhdetta yleisemmällä tasolla. Tutkimuksen kantavana teemana on ollut ikänäkökulma. Seuraavaksi esittelen vastaukset tutkimuskysymykseen neljästä näkökulmasta, jotka ovat eri sukupolvia yhdistävät suhteet, havainnot eri-ikäisten ihmisten välillä siirtyvistä aineettomista pääomista, ylisukupolvisen siirron motiivit sekä viimeiseksi ylisukupolvisuuden vaikutus kuorossa siirtyvään aineettoman pääomaan.

Eri sukupolvia yhdistävät suhteet ovat yksi ylisukupolvisen siirron edellytyksistä, ja se täyttyy Koiton Laulun kohdalla. Ilman eri-ikäisten kuorolaisten vuorovaikutusta eivät aineettomat pääomat voi siirtyä heidän välillään. Koiton Laulussa nuoren ja vanhan kuorolaisen tiiviin suhteen taustalla on usein joku yhdistävä tekijä, kuten yhteinen ystävä, kotimatka tai jaettu huumorintaju. Kaikilla kuorolaisilla ei ole ystävyyssuhdetta eri sukupolveen kuuluvan henkilön kanssa, ja erityisen harvassa ovat vanhojen miesten ja nuorten kuorolaisten väliset ystävyyssuhteet. Sen sijaan heikompia siteitä eri sukupolviin kuuluvien kuorolaisten välillä on runsaasti. Osa kuorolaisista kokee kaikkiin kuorokavereihinsa tutustumisen mutkattomana, jolloin iällä ei ole merkitystä. Toiset taas hakeutuvat helpommin samanikäisten seuraan. Kuorolaisia kuitenkin yhdistää eri-ikäisten ihmisten kohtaamisten arvostaminen.

Tulkitsen nuorten ja vanhojen kuorolaisten kuulumisen samaan sosiaalisten suhteiden verkostoon merkiksi sosiaalisesta pääomasta. Aineellisten resurssien lähteenä eri-ikäisiä ihmisiä yhdistävät suhteet eivät ole ensisijaisia, mutta esimerkiksi henkistä tukea ja oppimista siirtyy sukupolvelta toiselle. Ylisukupolvinen siirto nousee esille erityisesti opettamisen ja oppimisen yhteydessä. Vanhemmilta sukupolvilta nuoremmille siirtyy muun muassa tietoa kuorossa olemisen tavoista, kuoron vaiheista, kulttuuriperinteestä ja työväenliikkeestä. Vanhojen ja nuorten kuorolaisten kohtaamiset näyttäytyvät aineistossa heille mieleenpainuvina.

Kuorossa ylisukupolvinen siirto on osittain tiedostamatonta tai sitä ei tahdota tunnistaa. Siirron taustalta löytyy myös ryhmän omaksuma ja sen jäsenten hyväksymä tapa toimia: kuoron jatkumoa pyritään pitämään yllä yhteishengen ja perinteen säilymisen vuoksi. Ylisukupolvisen siirron taustalta voi aistia myös ajatuksen Koiton Laulun ainutkertaisuudesta ja sen jäsenten jakamasta kohtalosta. Kuoron jäsenyys edustaa tiettyä elämäntapaa ja aatteellista valintaa, ja kuorossa siirretään uudelle sukupolvelle siihen liittyvää sosiaalista ja etenkin kulttuurista pääomaa.

Kuoron monipuolinen osallistujajoukko, Koiton Laulun tapauksessa erityisesti iän suhteen, rikastaa niitä resursseja, joihin sen kautta päästään käsiksi. Tässä tutkimuksessa kiinnitin huomiota nuorten kuorolaisten vanhoilta kuorolaisilta saamiin aineettoman pääoman muotoihin, mutta siirtäminen tapahtuu molempiin suuntiin, ja siitä nauttivat niin nuoret kuin vanhatkin. Koiton Laulun erityispiirteinä ovat vuosikymmeniä toiminnassa mukana olleet henkilöt. He hyödyntävät omakohtaisia kokemuksia perinteen ylisukupolvisessa siirrossa. Vanhemmilla kuorolaisilla on realistinen käsitys kuoron menneisyydestä, joten heidän ei tarvitse suhtautua kuoron perinteisiin kovin mustasukkaisesti. Eri-ikäisten ihmisten kohdatessa toisensa perinteen siirtyminen muuttuu ulkoa opettelusta neuvotteluprosessiksi.

Mikä rooli harrastustoiminnalla on aineettomien pääomien ylisukupolvisessa siirtymisessä? Palatakseni tutkimuksen tarkoitukseen teen nyt joitakin huomioita harrastustoiminnan merkityksestä aineettomien pääomien ylisukupolvisessa siirtymisessä. Ensinnäkin Koiton Laulun esimerkki osoitti, että eri-ikäiset ihmiset nauttivat kohtaamisista perheasetelman ulkopuolella. Koiton Laulun kohdalla erityisen merkillepantavaa oli se, että kuoron muodollinen organisaatio ei johdonmukaisesti perustu ikään. Siten kuoro mahdollistaa sukupolvien tasa-arvoiset kohtaamiset. Kartoittaessani tätä tutkimusta varten sellaisia harrastusyhteisöjä, joissa eri-ikäiset ihmiset kohtaavat, päädyin melko pitkään listaan esimerkkejä. Vaikka vaihtoehtoja ylisukupolvisiksi harrastusyhteisöiksi on olemassa, oli kuoro monen kuorolaisen elämässä perheen rinnalla ainoa eri sukupolvia yhdistävä yhteisö. Eri-ikäisten ihmisten kohtaamispaikkojen luominen on haaste johon kuorolaisten myönteisten kokemusten perusteella kannattaisi tarttua.

Koiton Laulun tarkastelu sai minut myös pohtimaan sukupolvikapinaa ja ylisukupolvis- ta siirtoa. Kuorossa perinnettä arvostettiin ja nuorten ja vanhojen välillä ei näkynyt merkittävää vastustusta tai kapinaa. Nuoret ovat kuitenkin kyseenalaistaneet vanhoja toimintatapoja ja toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja. Esimerkkinä tästä ovat laulujen sanoitusten innoittamat keskustelut väkivallan oikeutuksesta, jossa nuoremmat ja vanhemmat kuorolaiset ovat olleet eri linjoilla.³⁷² Kaiken kaikkiaan Koiton Laulu on ollut sukupolvien kunnioittavan kohtaamisen paikka, ja tämä molemminpuolisen arvostuksen ilmapiiri voi tehdä siitä erityisen toimivan aineettomien pääomien siirtymisen tilan. Harrastustoiminnan yhteydessä ylisukupolvinen siirto vapautuu perheeseen liittyvästä painolastista.

Tutkimustulosten yleistettävyys. Tutkimus perustuu yhteen järjestöön ja erityisesti sen tutkimuksen tekohetkellä mukana olleen jäsenistön kokemuksiin. Tutkimuksessa on pureuduttu melko syvälle kuoroon ja sen jäseniin ja aihetta on tarkasteltu tässä rajatussa yhteydessä. Koiton Laulua koskevat yksityiskohtaiset tiedot eivät ole sellaisenaan siirrettävissä minkään muun yhteisön kuvaamiseen. Tutkimuksesta nousevat yleisemmät havainnot ja johtopäätökset voivat sen sijaan lisätä ymmärrystä muiden harrastusjärjestöjen toiminnasta.

Tulosten yleistettävyyden pohdinnan yhteydessä on muistettava, että kuoroharrastus ei aina yhdistä taustaltaan erilaisia tai eri-ikäisiä ihmisiä. Kuoroja on esimerkiksi osakuntien ja seurakuntien yhteydessä sekä tietyillä ammattikunnilla, kuten poliiseilla. Monet kuorot koostuvat vain naisista, miehistä tai tiettyyn ikäryhmään kuuluvista. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2002 kymmenen prosenttia 10–14-vuotiaista kuului kuoroon. Ikäryhmässä 15–19-vuotiaat prosentiosuus laski kolmeen ja vain yksi prosentti 20–24-vuotiaista lauloi kuorossa.³⁷³ Vain harva siis laulaa kuorossa koko ikänsä, ja kuoroharrastuksen yleisyys nuorimmissa ikäryhmissä johtuneen lapsi- ja nuorisokuoroihin kuulumisesta.

Tulosten yleistettävyyden ja Koiton Laulun erityispiirteiden arvioimisen avuksi hahmot- telen vielä mitä Koiton Laulun jäsenyys, koittolaisuus, tarkoittaa. Kuuluminen tiettyyn

³⁷² ”Sari” s. 1960-l ja ”Erkki” s. 1940-l.

³⁷³ Tilastokeskus, vapaa-aikatutkimus. Taulukko ”Itse tekeminen: Laulaminen ja kuoroon kuuluminen vuosina 1981, 1991, 1999 ja 2002” <http://www.stat.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tau_033.xls> Haettu 19.1.2007.

yhteisöön on hyvin abstrakti asia, joten lähestyn sitä joidenkin sen materialisoituneiden puolien kautta. Ensinnäkin kuorolaisten keskinäinen luottamus ja solidaarisuus konkretisoituu suhtautumisessa rahaan. Haastattelussa Pirjo nostaa esille hänelle mieleen jääneen tapauksen.

”[...] niinkun sekin oli musta aivan mahtavaa, että silloin kun me mentiin sinne Etelä-Amerikkaan, että se makso eri verran eri ihmisille se matka. Että se. Ja mä en koskaan tiedä mitä joku toinen siitä makso, tiedän vain sen mitä mä maksoin siitä matkasta. Että kun sinne pysty lähtemään sitten tota työttömiä ihmisiä.”³⁷⁴

Haastatelussa kuorolaiset kertoivat, että työttömiä ja opiskelijoita tuetaan tarpeen tullen ja huomaamattomasti ja jo toimintaa suunnitellessa pyritään ottamaan huomioon kuorolaisten erilainen rahatilanne.³⁷⁵

Toiseksi Koiton Laulun jäsenet muodostavat hyvin tiiviin yhteisön, jonka he kokevat muistuttavan perhettä monin tavoin. Toisille jäsenille kuoro toimii perheen tai suvun korvikkeena. Kuoro myös käyttäytyy kuin perhe, hyvässä ja pahassa. Kaikki kuorolaiset voivat tuntea kuuluvansa kuoroperheeseen, ja vaikka kaikista kuorolaisista ei erityisesti pitäisi, ovat he silti tärkeitä. Kuoron vertaaminen perheeseen tuo näkyväksi sen kuinka iso, pysyvä ja luotettava osa elämää Koiton Laulu on monelle kuorolaiselle. Perhe-metaforaa voi pitää Koiton Laulun monista muista harrastusyhteisöistä erottavien ominaisuuksien kiteytymänä.

Kolmas koittolaisuuden ilmentymismuoto on tunne jaetusta aatteesta. Kuorolaiset kohtaavat harrastuksessa samanhenkisiä ihmisiä ja nauttivat näistä kohtaamisista. Tässä suhteessa kuorolaiset ovat kuitenkin varovaisia. Kuorolaiset pyrkivät välttämään puhumista muiden kuorolaisten puolesta aatteellisissa tai poliittisissa kysymyksissä. Nuorten ja vanhojen kuorolaisten välille ei ole syntynyt samanlaista jyrkkää jakoa kuin minkä monet vanhemmat kuorolaiset ovat kokeneet omassa nuoruudessaan suhteessa vanhempiinsa tai vanhempiin ikäluokkiin yleensä. Koiton Laulu on elinvoimainen aatteellinen kuoro, joka houkuttelee nuorempiakin laulajia. Kunnianhimoiset ohjelmistot, vaihtuvat johtajat ja kuoron saama julkisuus vaikuttavat asiaan, mutta aatteellisen kuoron onnistunut sopeutuminen yksilöllisyyttä korostavaan aikaan ei ole varmasti ollut myöskään haitaksi.

³⁷⁴ “Pirjo” s. 1950-l.

³⁷⁵ “Markku” s. 1950-l, “Seppo” s. 1940-l, “Erkki” s. 1940-l.

Esimerkkejä muista eri sukupolviin kuuluvia ihmisiä yhdistävistä järjestöistä ovat poliittiset järjestöt ja urheiluseurat. Poliittisissa järjestöissä jaettu aate voi yhdistää jäseniä vielä voimakkaammin kuin Koiton Laulussa. Näissä järjestöissä aatemaailman yhtenäisyys lienee myös ongelmattomampaa kuin Koiton Laulun tapauksessa. Toisaalta osallistuminen poliittisiin puolueisiin ja aikuisjärjestöihin on vähentynyt voimakkaasti viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana. Vuonna 1981 yli 15-vuotiaista suomalaisista seitsemän prosenttia osallistui poliittiseen järjestötoimintaan, kun vuonna 2002 prosenttiosuus oli vain kaksi.³⁷⁶

Irtautuminen aatteellisuudesta näkyy myös urheiluseuroissa, jolla on pitkät aatteellisesti järjestäytyneen toiminnan perinteet. Esimerkiksi Suomen Työväen Urheiluliitto TUL ry:n sääntöjen mukaan "liitto perustaa toimintansa työväenliikkeen aatemaailmaan ja rakentavaan yhteistyöhön."³⁷⁷ Suurelle osalle liittoon kuuluvissa järjestöissä toimiville työväenaatetta tärkeämpää on kuitenkin urheilu. Pienen otannan perusteella TUL:iin kuuluvien seurojen kotisivuilla puhutaan työväenliikkeen aatemaailman sijasta "reilusta ja mukavasta toiminnasta"³⁷⁸, "rehellisyydestä, tasa-arvosta, yhteishengestä, huomaavaisuudesta ja vastuuntunnosta"³⁷⁹ tai "tasa-arvosta ja kansainvälisestä yhteistoiminnasta"³⁸⁰. Urheilujärjestöissä työväenliikkeen perinne näyttää katkenneen tai vähintäänkin muuttaneen muotoaan merkittävästi. Urheiluseurat voivat kuitenkin olla hyviä lähteitä muille aineettoman pääoman muodoille. Niistä on varmasti löydettävissä jäsenten keskinäistä solidaarisuutta ja yhdessä tekemisen meininkiä. Lisäksi urheilujärjestöjen ja liikuntakerhojen tulevaisuus näyttää hyvältä. Ne ovat onnistuneet lisäämään jäsenmääräänsä ja vuonna 2002 jo viidennes yli 15-vuotiaista suomalaisista kuului urheilujärjestöön tai liikuntakerhoon.³⁸¹

³⁷⁶ Tilastokeskus, vapaa-aikatutkimus. Taulukko "Tapahtumat ja tilaisuudet: Osallistuminen yhdistystoimintaan tai vastaavaan vuosina 1981, 1991 ja 2002"

<http://www.stat.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tau_018.xls> Haettu 19.1.2007.

³⁷⁷ Suomen Työväen Urheiluliitto TUL ry, Säännöt.

<<http://www.tul.fi/main.site?action=siteupdate/view&id=49>> Haettu 19.1.2007.

³⁷⁸ Järvenpään voimailijat, Yleistä seurasta. <<http://www.javo.fi/fi/>> Haettu 19.1.2007.

³⁷⁹ Ylä-Tikkurilan Kipinä, Toiminta-ajatus, arvot ja visio.

<http://www.y-tk.fi/seuran_esittely/toiminta-ajatus_arvot_ja_visio/> Haettu 19.1.2007.

³⁸⁰ Tampereen Painiseura ry. Otteita toimintasuunnitelmasta vuodelle 2006.

<<http://www.tampereenpainiseura.com/toiminta.htm>> Haettu 19.1.2007.

³⁸¹ Tilastokeskus, vapaa-aikatutkimus. Taulukko "Tapahtumat ja tilaisuudet: Osallistuminen yhdistystoimintaan tai vastaavaan vuosina 1981, 1991 ja 2002"

<http://www.stat.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tau_018.xls> Haettu 19.1.2007.

Jatkotutkimuksen aiheita. Koiton Laulu on pystynyt jatkamaan toimintaansa vuosikymmeniä, ja välttynyt perinteen katkeamiselta. Miten tämä ilmiö selittyy ja miten se liittyy kuoron sosiaaliseen ja kulttuuriseen pääomaan?

Tutkimus herättää kysymyksen siitä, kuinka merkittävää kuoroyhteisön tiiviys ja perhemäisyys on sukupolvien kohtaamiselle. Toimisiko ylisukupolvisen siirtymisen mekanismi samalla tavalla väljemmässä yhteisössä? Entä voisiko muilta elämän aloilta löytyä Koiton Laulua vastaavia, eri sukupolvia yhdistäviä tiiviitä yhteisöjä?

Yksilöiden kannalta aineettomien pääomia tulisi tutkia laajemmin osana elämää. Tässä tutkimuksessa pyrin suhteuttamaan harrastustoiminnan kautta saatavaa aineetonta pääomaa ihmisten kokonaistilanteeseen, mutta se oli mahdollista vain pinnallisella tasolla. Kuva voisi tarkentua laajemman elämänkaaritutkimuksen avulla.

Kehittyneemmät verkostotutkimuksen keinot mahdollistaisivat yksityiskohtaisemman sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman tarkastelun. Käytössäni olisi ollut esimerkiksi tieto- ja kuorolaisten verkoston laajenemisesta kuoron ulkopuolelle, mutta näiden tietojen analysoiminen olisi vienyt liikaa aikaa. Tiedot olisivat kuitenkin tuoneet vielä lisävalaistusta verkoston resurssitarkasteluun.

Aineettomien pääomien siirtymisen mekanismit ovat monimutkainen ilmiö, jonka tarkempi tunteminen olisi tarpeen. Miten ja millä ehdoilla sosiaalista ja kulttuurista pääomaa siirtyy? Onko harrastamisessa ja yhdessä tekemisessä jotain ainutlaatuista, minkä vuoksi kohtaamiset harrastuksen parissa ovat aineettoman pääoman kannalta tärkeitä?

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistolähteet

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Cb Jäsenkokousten pöytäkirjat 1972–79

Koiton Laulu r.y. Toimintasuunnitelma v. 1972.

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Cb Jäsenkokousten pöytäkirjat 1972–79

Koiton Laulu r.y. Toimintasuunnitelma vuodelle 1974.

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Da Toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86

Koiton Laulu r.y. Toimintakertomus v. 1969.

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Da Toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86

Koiton Laulu r.y. Toimintakertomus 1970.

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Da toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86

Toimintakertomukset 1974–1979.

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Da Toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86

Koiton Laulu r.y. Toimintakertomus vuodelta 1979.

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Da Toimintakertomukset 1964–70, 1975–79, 1983, 1985–86

Koiton Laulu Toimintakertomus 1985.

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Db Toimintasuunnitelmat 1963–71, 1976, 1978–86

Koiton Laulu Toimintasuunnitelma vuodelle 1979.

Kansan Arkisto

Koiton Laulu

Db Toimintasuunnitelmat 1963–71, 1976, 1978–86

Koiton Laulu ry Toimintasuunnitelma 1985.

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
Dc Historiikit

25 laulun vuotta. Koiton nuorisokuoro – Koiton Laulu 1952–1977.

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
Ddd Koiton Laulaja

Koiton Laulaja – Alttojen Aviisi 1/78.

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
Ddd Koiton Laulaja

N:o 1 1982.

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
Ddd Sankaritenori 1979

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
E Saapuneet kirjeet 1974–83

Koiton Laulu johtokunta, lähettäjänä ilmeisesti Ritva Salo 1970–l.

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
Fa Johtokunnan tiedotteet 1978–82
Johtokunnan tiedotuksia 1/78.

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
Hi Lehtileikkeet

"Koiton Laulu on enemmän kuin kuoro" Viikkolehti perjantaina 30.1.2004.

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
Hi Lehtileikkeet (koonnut Toni Edelmann)

Lehtijuttu Koiton Laulusta ilman päiväystä tai lehden tietoja, sijoittuu 1970-luvun puoliväliin.

Kansan Arkisto
Koiton Laulu
Hi Kyselykaavake

1955: Koiton nuorisokuoron jäsenet.

Kansan Arkisto
Minun Koittoni – kilpakeruu Raittiusyhdistys Koiton toiminnasta.
13.11.2000–31.12.2001

Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto

- Koiton Laulu ry
Toimintasuunnitelma vuodelle 1984.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulu r.y.
Toimintasuunnitelma 1993.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulu r.y.
Toimintakertomus vuodelta 1974.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulu ry
Toimintakertomus vuodelta 1980, ehdotus.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulu
Toimintakertomus 1985.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulu Ry
Toimintakertomus vuodelta 1988.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulu r.y.
Johtokunnan tiedotuksia, huhtikuu 1984.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulu r.y.
Johtokunnan tiedotuksia, Helsinki 19.11.1985.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
"Koiton Laulu on yhä pienen ihmisen puolella",
Työväen musiikitapahtuman festivaalilehti, 23–27.7.2003 Valkeakoski.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulun jäsenten yhteystietolistat vuodelta 1984.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulun jäsenten yhteystietolistat vuodelta 1994.
- Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
"Sopimus taiteellisen johtajan kanssa", 1991.
- Kimmo Salmion hallussa oleva aineisto
Koiton Laulu r.y.
Säännöt, 7.9.1998.
- Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
Koiton Laulu ry.

Toimintasuunnitelma 2002.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
"Juttu STM:n juhlakirjaan" käsikirjoitus, Kimmo Salmio.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
50-vuotisjuhlakonsertin käsiohjelma, 2002.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
"Koiton Laulun taiteellinen johtaja, työryhmän asettamat kriteerit", päiväämätön, vuodelta 1999.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
"Yhteenvedo kuorolaisilta tulleista mielipiteistä ja kannanotoista"
liite Koiton Laulun yleiskokouspöytäkirjassa 1.3.2004.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
Koiton Laulu ry.
Yleiskokouspöytäkirja 1.3.2004 liitteineen.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
Koiton Laulu
Johtokunnan kokous 2.6.2004.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
Koiton Laulu
Yleiskokous 12.10.2005, Alppilan seurakuntasali.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
Koiton Laulu
Yleiskokous 23.2.2004, Pirkkola, Helsinki.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
"Koiton Laulu käynnistää hoivalaitoksiin ja vankiloihin suuntautuvan konserttitoiminnan" lehdistötiedote 16.1.2004.

Kimmo Salmion hallussa oleva sähköinen aineisto
Koiton Laulun sähköpostit vuodesta 1995 kesään 2006
Kimmo Salmion kerääminä.

Haastattelut

"Emilia", nainen s. 1980-luvulla, haastateltu 11.5.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Riitta", nainen s. 1950-luvulla, haastateltu 30.5.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Elina", nainen s. 1980-luvulla, haastateltu 6.7.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

Elina, haastattelun jälkeen lähetetty sähköposti "lisäyksiä", 7.7.2006.

"Kari", mies s. 1950-luvulla, haastateltu 12.7.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Annikki", nainen s. 1940-luvulla, haastateltu 26.7.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Pirjo", nainen s. 1950-luvulla, haastateltu 7.8.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Markku", mies s. 1950-luvulla, haastateltu 8.8.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Tuula", nainen s. 1950-luvulla, haastateltu 9.8.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Seppo", mies s. 1940-luvulla, haastateltu 10.8.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Pauliina", nainen s. 1980-luvulla, haastateltu 11.8.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Marko", mies s. 1970-luvulla, haastateltu 14.8.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Sari", nainen s. 1960-luvulla, haastateltu 15.8.2006 Helsingissä, haastattelija Kirsti Kuusterä.

"Erkki", mies s. 1940-luvulla, haastateltu 17.8.2006 Vantaalla, haastattelija Kirsti Kuusterä.

Verkostokysely

Kysely kuorolaisille, elo–lokakuu 2006

Kirjallisuus

Bertaux, Daniel & Thompson, Paul: Introduction. *Between Generations. Family Models, Myths and Memories. International Yearbook of Oral History and Life Stories, Volume II*. Toim. Daniel Bertaux & Paul Thompson. Oxford University Press, Oxford 1993, 1–12.

Bertaux-Wiame, Isabelle: The Pull of Family Ties. Intergenerational Relationships and Life Paths. *Between Generations. Family Models, Myths and Memories. International Yearbook of Oral History and Life Stories, Volume II*. Toim. Daniel Bertaux & Paul Thompson. Oxford University Press, Oxford 1993, 39–50.

Bourdieu, Pierre: *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Routledge & Kegan Paul, Lontoo 1984.

Bourdieu, Pierre: The forms of capital. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Toim. John G Richardson. Greenwood Press, New York 1986, 241–258

Castrén, Anna-Maija: Verkostot voimavarana. Laadullinen verkostotutkimus suomalaisen ja venäläisen yhteiskunnan vertailussa. *Sosiaalisen pääoman kentät*. Toim. Jokivuori, Pertti. Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä 2005, 147–169.

Charmaz, Kathy: *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. SAGE Publications, Lontoo 2006.

Coleman, James S.: Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology*, vol. 94, Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure 1988, 95–120.

Coleman, James S.: The Rational Reconstruction of Society: 1992 Presidential Address. *American Sociological Review*, vol. 58, no 1 1993, 1–15.

Coleman, James S.: *Foundations of social theory*. Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 1994.

Cook, Thomas D. & Campbell, Donald D.: *Quasi-Experimentation. Design & Analysis Issues for Field Setting*. Rand McNally College Publishing Company, Chicago 1979.

Edmunds, June & Turner, Bryan S.: *Generations, Culture and Society*. Open University Press, Buckingham 2002.

Field, John: *Social Capital*. Routledge, Lontoo 2003.

Granovetter, Mark: The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, vol. 78/6, 1973, 1360–1379.

Harriss, John & De Renzio, Paolo: 'Missing link' or analytically missing? The concept of social capital. An introductory bibliographic essay. *Journal of International Development*. Vol. 9, No 7 1997, 919–937.

Helve, Helena & Honkasalo, Veronika & Kuusisto, Arniika & Louhivuori, Leena & Kokkonen, Juhana: Nuoret ja sosiaalinen pääoma. Käsitteiden monimerkityksellisyys. *Sosiaalisen pääoman kentät*. Toim. Pertti Jokivuori. Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä 2005, 196–211.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki 2000.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula: Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2000.

Hoikkala, Tommi & Roos, J. P.: Onko 2000-luku elämänpolitiikan vuosituhat? *2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhatvuoden vaihteesta*. Toim. Tommi Hoikkala & J.P. Roos. Gaudeamus, Helsinki 2000, 9–31.

Ibarra, Herminia & Andrews, Steven B.: Power, Social Influence, and Sense Making: Effects of Network Centrality and Proximity on Employee Perceptions. *Administrative Science Quarterly*, Vol. 38, 2/1993, 277–303.

Inkinen, Sam: 90-luvun sukupolvikäsitteet – "G-sukupolvi" ja "verkkosukupolvi" ajan hengen ilmauksina. *Kuvassa Nuoret*. Toim. Pia Houni & Leena Suurpää. Tampere University Press, Vammala 1998, 165–185.

Inowlocki, Lena: Grandmothers, Mothers, and Daughters. Intergenerational Transmission in Displaced Families in Three Jewish Communities. *International Yearbook of Oral History and Life Stories, Volume II: Between Generations. Family Models, Myths and Memories*. Toim. Daniel Bertaux & Paul Thompson. Oxford University Press, Oxford 1993, 139–153.

Johanson, Jan-Erik & Mattila, Mikko & Uusikylä, Pertti (toim.). Johdatus verkostanalyysiin. Menetelmäraportteja ja käsikirjoja 3/1995. Kuluttajatutkimuskeskus.

Johanson, Jan-Erik: Sosiaalisen pääoman tasapaino. Verkoston tiiviys välineellisten hyötyjen ja yhteistyön edellytysten selittäjänä julkisessa organisaatiossa. *Sosiaalinen pääoma: globaaleja ja paikallisia näkökulmia*. Toim. Kajanoja, Jouko & Simpura, Jussi. Stakes, Raportteja 252. Helsinki 2000, 139–159.

Johanson, Jan-Erik & Siivonen, Ville: Sosiaalisen pääoman kenttä, seuraukset ja perusta organisaatioissa. Työelämän tutkimus 1/2004, 86–98

Jokisaari, Markku: Sosiaalinen pääoma ja ammatillinen liikkuvuus. *Sosiaalisen pääoman kentät*. Toim. Pertti Jokivuori. Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä 2005, 212–226.

Jokivuori, Pertti: Missä ja miten syntyy sosiaalinen pääoma? Sosiaalisen pääoman kentät. Toim. Pertti Jokivuori. Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä 2005, 7–20.

Kossinets, Gueorgi: Effects of missing data in social networks. *Social Networks*, vol 28/3, 2006, 247–268.

Mattila, Mikko & Uusikylä, Petri: Mitä on verkostanalyysi? *Verkostoyhteiskunta. Käytännön johdatus verkostanalyysiin*. Toim. Mikko Mattila & Petri Uusikylä. Gaudeamus, Helsinki 1999, 7–31.

Metsämuuronen, Jari: Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. *International Methelp*, Helsinki 2005.

Metsämuuronen, Jari: Metodologian perusteet ihmistieteissä. *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Toim. Jari Metsämuuronen. International Methelp, Helsinki 2006a, 15–78.

Metsämuuronen, Jari: Laadullisen tutkimuksen perusteet. *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Toim. Jari Metsämuuronen. International Methelp, Helsinki 2006b, 79–147.

- Oksanen, Eeva-Liisa: Koiton laulussa. Moniste, Helsinki 1997.
- Portes, Alejandro: Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology*, numero 24, 1998, 1–24.
- Purhonen, Semi: Sukupolvikäsitteen kolme ulottuvuutta. Diskursiivisen dimension merkitys sukupolvitietoisuuden rakentumisessa. *Sosiologia*, 1/2002, 4–17.
- Purhonen, Semi: Sukupolvet paperilla. Kuinka käyttää Bourdieun sosiologiaa "generationalismin" haastamiseen? *Bourdieu ja minä*. Toim. Semi Purhonen & J.P. Roos. Vastapaino, Tampere 2006, 177–226.
- Putnam, Robert D.: Making Democracy Work. Civil Traditions in Modern Italy. Princeton University Press, Princeton 1993.
- Relander, Jukka: Kultainen nuoruus – vuosituhaten vaihteen väkinäisen viriili joukkofantasia. *2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhaten vaihteesta*. Toim. Hoikkala, Tommi & Roos, J. P. Gaudeamus, Helsinki 2000, 281–303
- Robbins, Derek: The origins, early development and status of Bourdieu's concept of 'cultural capital'. *The British Journal of Sociology*, vuosikerta 56 numero 1, 2005, 31–47.
- Roos, J.P.: Elämisen laatu ja elämäntapa 1970-luvulla. *Elämäntapaa etsimässä*. Toim. Keijo Rahkonen. Tutkijaliiton julkaisusarja 34. Tutkijaliitto, Helsinki 1985, 23–30.
- Ruuskanen, Petri: Sosiaalinen pääoma – käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. *VATT-tutkimuksia 81*. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki 2001.
- Savage, Mike & Warde, Alan & Devine, Fiona: Capitals, assets, and resources: some critical issues. *The British Journal of Sociology*, vuosikerta 56 numero 1, 2005, 13–30.
- Scott, John: Social Network Analysis. A Handbook. SAGE Publications, Lontoo 1991.
- Silva, Elizabeth B.: Gender, home and family in cultural capital theory. *The British Journal of Sociology*, vuosikerta 56 numero 1, 2005, 83–103.
- Stolle, Dietlind & Rochon, Thomas: Are all associations alike? Member Diversity, Associational Type, and the Creation of Social Capital. *American Behavioral Scientist*, 42/1, 1998, 47–65.
- Syrjäläinen, Eija: Etnografinen opetuksen tutkimus: kouluetnografia. *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Toim. Leena Syrjälä & Sirkka Ahonen, Eija Syrjäläinen & Seppo Saari. Kirjapaino Westpoint Oy, Kirjayhtymä Oy, Rauma 1994, 68–113.
- Tuominen, Marja: "Me kaikki ollaan sotilaitten lapsia". Sukupolvihegemonian kriisi 1960-luvun suomalaisessa kulttuurissa. Otava, Helsinki 1991.
- Virtanen, Matti: Sukupolven tasot, fraktiot ja elämänkaari. *Sosiologia* 2/1999, 81–94.

Woolcock, Michael: Sosiaalinen pääoma: menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. *Sosiaalinen pääoma: globaaleja ja paikallisia näkökulmia*. Toim. Jouko Kajanoja & Jussi Simpura. Stakes, Raportteja 252. Helsinki 2000, 25–56.

Internet-lähteet

Hanneman, Robert A. ja Mark Riddle: Introduction to social network methods. Riverside, CA: University of California, Riverside, 2005. Julkaistu digitaalisessa muodossa: <<http://faculty.ucr.edu/~hanneman/>> Haettu 16.11.2006.

Järvenpään voimailijat, Yleistä seurasta.
<<http://www.javo.fi/fi/>> Haettu 19.1.2007.

Koiton Laulu r.y.
<<http://www.koitonlaulu.fi/kl.html>> Haettu 18.5.2006.

Koiton Laulu r.y. Historiaa
<<http://www.koitonlaulu.fi/historia.html>> Haettu 22.5.2006.

Suomen Työväen Urheiluliitto TUL ry, Säännöt.
<<http://www.tul.fi/main.site?action=siteupdate/view&id=49>> Haettu 19.1.2007.

Tampereen Painiseura ry. Otteita toimintasuunnitelmasta vuodelle 2006.
<<http://www.tampereenpainiseura.com/toiminta.htm>> Haettu 19.1.2007.

Tilastokeskus, vapaa-aikatutkimus. Taulukko ”Itse tekeminen: Laulaminen ja kuoroon kuuluminen vuosina 1981, 1991, 1999 ja 2002”
<http://www.stat.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tau_033.xls> Haettu 19.1.2007.

Tilastokeskus, vapaa-aikatutkimus. Taulukko ”Tapahtumat ja tilaisuudet: Osallistuminen yhdistystoimintaan tai vastaavaan vuosina 1981, 1991 ja 2002”
<http://www.stat.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tau_018.xls> Haettu 19.1.2007.

Väestörekisterikeskuksen nimipalvelu.
<<https://192.49.222.187/Nimipalvelu/default.asp?L=1>> Haettu 3.1.2007.

Webropol Oy.
<<http://www.webropol.fi/>> Haettu 17.10.2006.

Wikipedia tietosanakirja.
<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Harrastus>> Haettu 6.1.2007.

Ylä-Tikkurilan Kipinä, Toiminta-ajatus, arvot ja visio.
<http://www.y-tk.fi/seuran_esittely/toiminta-ajatus_arvot_ja_visio/> Haettu 19.1.2007.

Tietojenkäsittelyohjelmat

Borgatti, S.P., Everett, M.G. ja Freeman, L.C.: Ucinet 6 for Windows. Harvard: Analytic Technologies, 2002. Help.

Liite 1. Kyselyrunko nuorten kuorolaisten haastatteluissa

Haastattelu "Emilia"

1. Taustakysymykset

Minä itse

- Kuinka vanha olet?
- Missä olet syntynyt? Koska ja miksi olet muuttanut Helsinkiin?
- Mitä opiskelet?
- Oletko opiskellut jotakin ennen yliopistolle tuloa?
- Mitä haluaisit tehdä työksesi kun valmistut?
- Miten pärjäsit koulussa? Miten olet pärjännyt opinnoissa?

Arvot ja identiteetti

- Kun kuvailen itseäni, voin sanoa olevani esimerkiksi opiskelija, helsinkiläinen ja partiolainen. Minkä ryhmien jäsen sinä koet olevasi?
- Mitkä asiat ovat sinulle tärkeintä maailmassa?

Perhe

- Kerro perheestäsi ja keitä siihen kuuluu?
- Mitä vanhempasi tekevät työkseen?
- Mitä asioita teette yhdessä perheenne kanssa?
- Mitä asioita teet yhdessä sisarustesi kanssa?
- Kuinka usein tapaat isovanhempiasi? Serkkujasi?

Vapaa-aika, myös muuten kuin Koiton Laulussa

- Teetkö töitä opintojesi ohella? Kuinka paljon niihin kuluu aikaa?
- Mitä harrastat?
- Kuinka kauan olet ollut mukana näissä harrastuksissa?
- Miksi olet aloittanut harrastukset? Vaikuttivatko vanhempasi päätökseesi?

2. Koiton Laulu

Järjestöstä yleensä

- Miten keksit hakeutua Koiton Lauluun?
  - Tunsitko ketään kuorolaista etukäteen?
- Onko olemassa "perinteinen" tai "yleinen" tapa, jota kautta muut kuorolaiset ovat kuoroon tulleet?
- Kävitkö koelaulussa? Millainen tilaisuus se oli?
- Millainen oli ensimmäinen tapaaminen muiden kuorolaisten kanssa?
  - Miten esittädyit, miten muut esittäytyivät sinulle?
- Mitä yleensä teette, kun kokoonnutte?
  - Pulistaanko harjoituksissa?
  - Keskusteletteko laulamienne laulujen sisällöstä?
- Miten kuoron johtokunta valitaan?
  - Voisitko kuvitella liittyväsi siihen?
- Osallistutko kuoron mukana / kuoroa varten muuhun toimintaan kuin laulamiseen (konsertin järjestelyt tms.)?
- Mikä on mukavinta kuorossa?
- Onko jotain mistä et pidä Koiton Lauluun liittyen tai mitä haluaisit kehittää?

- Millaisia perinteitä on Koiton Laululla?
- Onko Koiton Laulun jäsenyys poliittista toimintaa?
  - Onko Koiton Laulu poliittinen kuoro?
- Koiton Laulu on jo yli 50 vuotta vanha kuoro. Kerro lyhyesti mielestäsi tärkeimmät asiat Koiton Laulun taustasta? (Nuorisokuoro / 70-l --> mitä jäänyt)

Oppiminen

- Mitä olet oppinut Koiton Laulussa?
- Kuka sinulle on opettanut nämä asiat?
- Mitä sellaista olet saanut tämän harrastuksen kautta, jonka uskot olevan hyödyllistä sinulle myöhemmin elämässäsi?
- Mitä uskot vanhempien kuorolaisten yrittävän opettaa sinulle, vaikka he eivät siinä onnistuisikaan?
- Olet ollut toiminnassa mukana vasta aika vähän aikaa. Miten joku kuorossa kauemmin mukana ollut, kuitenkin nuorehko henkilö vastaisi näihin samoihin kysymyksiin oppimisesta?
- Onko Koiton Laululla jotakin virallista mottoa tms. joka määrittäisi kuorotoiminnalle oppimistavoitteita?
  - Haluaisitko kehittää tätä mottoa jotenkin?
- Keskustellaanko Koiton laulussa siitä, mitä jäsenien pitäisi harrastuksesta saada?
  - Ketkä osallistuvat tähän keskusteluun?
  - Missä keskustelua käydään?
- Mikä pitää kuoron vanhimmat jäsenet mukana toiminnassa?
- Onko olemassa sellaisia asioita, joita voisi oppia harrastuksen kautta paremmin kuin kotona vanhemmilta?

Verkostosuhteet

- *Piirrä & selitä:*

Piirrä tähän paperille kuvio itsestäsi ja niistä ihmisistä, joihin olet kuoron kautta tutustunut. Siis nykyisistä kuorolaisista & mahdollisista muista kontakteista. Piirrä lähimmäksi itseäsi ne ihmiset, joita tapaavat useiten ja jotka tunnet parhaiten, ja kauemmaksi etäisemmät tutut. Jokaista ihmistä ei tarvitse nimetä erikseen, voit piirtää ryhmiä. Tarkoituksena on piirtää kuva juuri sinun näkökulmastasi.

(näitä voisi kysellä kuvion avulla:

- Kuinka suurta osaa kuorolaisista tapaavat harjoituksissa säännöllisesti?
  - Jutteletko enemmän jonkun tietyn porukan kanssa?
  - Mikä tätä porukkaa yhdistää?
- Näkyykö kuviossa sukupuolijakoja?
- Luettele kaikki muut ihmiset, joihin olet tutustunut harrastuksesi kautta? (puolisot, lapset)
  - Kerro samalla kuinka usein tapaatte?
- Oletko tutustunut harrastuksen kautta ihmisiin, joita et tunne kovin hyvin, mutta joiden kanssa moikkaat tai vaihdat muutaman sanan tavatessanne?
  - Keitä he ovat?)

tarkemmin

- Onko tämä harrastus yllättäen yhdistänyt sinut ihmiseen, jota et ennalta tunne?
- Minkä ikäisiin ihmisiin olet tutustunut harrastuksesi kautta?
- Kuka on vanhin ihminen, jonka tunnet harrastuksesi kautta?

- Kuinka vanha hän on?
- Missä hän on piirtämässäsi kuviossa?
- Millaisia "kohtaamispaikkoja" tai hetkiä kuorotoimintaan liittyy, jossa tutustuminen ihmisiin todella tapahtuu? (harjoitukset, seminaarit, kaljaillat, matkat, esiintymiset...)

resurssit

- Seuraavaksi kerron muutamia esimerkkejä asioista, joihin saatat tarvita apua. Kerro löytyykö harrastuksen kautta luomastasi tuttavapiiristä ketään (tai useampi henkilö), jonka puoleen voisit kääntyä kun
  - a. tarvitset lainaksi harrastusta varten kuorokansion tai teepaidan tms.?
  - b. etsit kesätyöpaikkaa?
  - c. tarvitset tietoja opiskelemisen tueksi?
  - d. haluat jonkun järjestävän sinulle sokkotreffit?
  - e. tarvitset lainaksi jotain ei-kuoroon liittyvää (juhlavaatteet, pakettiauton, ompelukoneen...)?
  - f. haluaisit jonkun valehtelevan puolestasi äidillesi / pomollesi / seurustelukumppanillesi?
- Tuleeko mieleesi sellaisia tilanteita, joissa Koiton Laulun kautta syntynyt tuttavapiiri olisi jo auttanut sinua jotenkin?
- Tuleeko mieleesi sellaisia tilanteita, joissa Koiton Laulun kautta syntyvä tuttavapiiri olisi auttanut jotakuta muuta kuorolaista jotenkin?

netti ja ulkomaat

- Onko tämän harrastuksen kautta avautunut yhteyksiä, jotka toimivat vain internetissä (virtuaalinen yhteisöllisyys)?
  - Keskusteletko muiden, sinulle muuten tuntemattomien, harrastajien kanssa internetissä?
- Onko Koiton Laulun kautta sinulle syntynyt yhteyksiä ulkomaille?
- Pitävätkö muut Koiton Laululaiset yhteyttä esiintymismatkoilla / Helsingissä vierailuilla tutustumiinsa ulkomaisiin tuttaviin?

Liite 2. Kyselyrunko vanhempien kuorolaisten haastatteluissa

Haastattelu "Riitta"

1. Taustakysymykset

Minä itse

- Kuinka vanha olet?
- Missä olet syntynyt? Koska ja miksi olet muuttanut Helsinkiin?
- Mitä olet opiskellut?
- Mitä teet työksesi?

Perhe

- Kerro perheestäsi ja keitä siihen kuuluu?

Arvot ja identiteetti

- Kun kuvailen itseäni, voin sanoa olevani esimerkiksi opiskelija, helsinkiläinen ja partiolainen. Minkä ryhmien jäsen sinä koet olevasi?
- Mitkä asiat ovat sinulle tärkeintä maailmassa?

Vapaa-aika, myös muuten kuin Koiton Laulussa

- Onko sinulla muita harrastuksia kuin Koiton Laulu?
- Kuinka kauan olet ollut mukana näissä harrastuksissa?
- *Miksi olet aloittanut harrastukset? Vaikuttivatko vanhempasi päätökseesi?*

2. Koiton Laulu

Järjestöstä yleensä

- Miten keksit hakeutua Koiton Lauluun?
    - Tunsitko ketään kuorolaista etukäteen?
  - Onko olemassa "perinteinen" tai "yleinen" tapa, jota kautta muut kuorolaiset ovat kuoroon tulleet?
  - Miten uudet kuorolaiset otetaan mukaan kuoroon, tehdään kuoron jäseniksi?
  - Mitä yleensä teette, kun kokoonnutte?
    - Pulistaanko harjoituksissa?
    - Keskusteletteko laulamienne laulujen sisällöstä?
  - Oletko mukana tai oletko ollut mukana kuoron johtokunnassa?
    - Miten kuoron johtokunta valitaan?
  - Kerro millaiseen muuhun toimintaan olet kuoron kautta osallistunut kuin laulamiseen?
  - Mikä on mukavinta kuorossa?
  - Onko jotain mistä et pidä Koiton Lauluun liittyen tai mitä haluaisit kehittää?
-
- Millaisia perinteitä on Koiton Laululla?
  - Onko Koiton Laulun jäsenyys poliittista toimintaa?
    - Onko Koiton Laulu poliittinen kuoro?
  - Koiton Laulu on jo yli 50 vuotta vanha kuoro. Kerro lyhyesti mielestäsi tärkeimmät asiat Koiton Laulun taustasta? (Nuorisokuoro / 70-l --> mitä jäänyt)

Oppiminen

- Mitä olet oppinut Koiton Laulussa?
- Kuka sinulle on opettanut nämä asiat?

- Mitä sellaista olet saanut tämän harrastuksen kautta, josta on ollut sinulle hyötyä muilla elämän aloilla?
- Ajattele erityisesti 70-lukua. Yrittivätkö vanhemmat kuorolaiset opettaa sinulle jotakin (vaikka he eivät olisi siinä onnistuneetkaan)?

Opettaminen (laajasti käsitettynä)

- Keksitkö yhtään sellaista konkreettista tilannetta tai esimerkkiä, jossa itse olisit ollut opettamassa jotakin sinua nuoremmille kuorolaisille?
- *Mitä omasta elämäkokemuksestasi haluaisit välittää nuoremmille kuorolaisille?*
  - *Oletko todella opettanut heille näitä asioita?*
- Onko Koiton Laululla jotakin virallista mottoa tms. joka määrittäisi kuorotoiminnalle oppimistavoitteita?
  - Haluaisitko kehittää tätä mottoa jotenkin?
- Keskustellaanko Koiton laulussa siitä, mitä jäsenien pitäisi harrastuksesta saada?
  - Ketkä osallistuvat tähän keskusteluun?
  - Missä keskustelua käydään?
- Onko olemassa sellaisia asioita, joita voisi oppia harrastuksen kautta paremmin kuin kotona vanhemmilta?
- Mikä on pitänyt sinut näin kauan mukana toiminnassa?

Verkostosuhteet

- *Piirrä & selitä:*

Piirrä tähän paperille kuvio itsestäsi ja niistä ihmisistä, joihin olet kuoron kautta tutustunut. Siis nykyisistä ja entisistä kuorolaisista & mahdollisista muista kontakteista. Piirrä lähimmäksi itseäsi ne ihmiset, joita tapaat useimmiten ja jotka tunnet parhaiten, ja kauemmaksi etäisemmät tutut. Jokaista ihmistä ei tarvitse nimetä erikseen, voit piirtää ryhmiä. Tarkoituksena on piirtää kuva juuri sinun näkökulmastasi.

(näitä voisi kysellä kuvion avulla:

- Kuinka suurta osaa kuorolaisista tapaat harjoituksissa säännöllisesti?
  - Jutteletko enemmän jonkun tietyn porukan kanssa?
  - Mikä tätä porukkaa yhdistää?
- Näkyykö kuviossa sukupuolijakoja?
- Luettele kaikki muut ihmiset, joihin olet tutustunut harrastuksesi kautta? (puolisot, lapset)
  - Kerro samalla kuinka usein tapaatte?
- Oletko tutustunut harrastuksen kautta ihmisiin, joita et tunne kovin hyvin, mutta joiden kanssa moikkaat tai vaihdat muutaman sanan tavatessanne?
  - Keitä he ovat?)

tarkemmin

- Onko tämä harrastus yllättäen yhdistänyt sinut ihmiseen, jota et ennalta tunne?
- Minkä ikäisiin ihmisiin olet tutustunut harrastuksesi kautta?
  - onko kuoron ikäjakaumassa tapahtunut merkittäviä muutoksia näiden 34 toimintavuotesi aikana?
- Kuka on nuorin ihminen, jonka tunnet harrastuksesi kautta?
  - Kuinka vanha hän on?
  - Missä hän on piirtämässäsi kuviossa?
- Millaisia "kohtaamispaikkoja" tai hetkiä kuorotoimintaan liittyy, jossa tutustuminen ihmisiin todella tapahtuu? (harjoitukset, seminaarit, kaljaillat, matkat, esiintymiset...)

resurssit

- Millaisissa asioissa olet saanut apua Koiton Laulun kautta saamiltasi ystäviltä tai tuttavilta vuosien aikana?
- Millaisissa asioissa olet auttanut Koiton Laulun kautta saamiasi ystäviä tai tuttavvia vuosien aikana? (asunnon tai työpaikan löytäminen, tavaroiden lainaaminen, kuoron toimintaan kiinteästi liittyvät jutut, sokkotreffit...)

netti ja ulkomaat

- Onko tämän harrastuksen kautta avautunut yhteyksiä, jotka toimivat vain internetissä (virtuaalinen yhteisöllisyys)?
- Keskusteletko muiden, sinulle muuten tuntemattomien, harrastajien kanssa internetissä?
- Onko Koiton Laulun kautta sinulle syntynyt yhteyksiä ulkomaille?